

ปี ๒๕๕๑

หน้า ๑๖

๗๐

ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเฟื้อของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์

ของ

สิริวรรณ ฉันทนะสถานนท์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา

ตุลาคม ๒๕๕๑

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๗๐

สารนิพนธ์

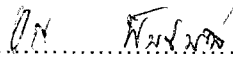
เรื่อง

ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร

ของ

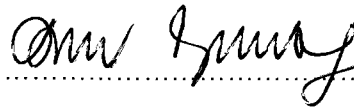
นางสาวสิริวรรณ ฉันทนะสานนท์

ได้รับอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก จิตวิทยาการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มณี)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร นิตรสกุล)

หัวหน้าภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา

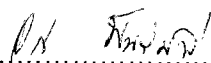
วันที่ 12 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2541

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

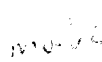
ประธาน

(รองศาสตราจารย์ กมลรัตน์ กรีทอง)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มณี)

กรรมการ

(อาจารย์ วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา)

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณา การให้คำแนะนำช่วยเหลือ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง รองศาสตราจารย์ ดร. อารี พันธุ์มณี และอาจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ คุณบังอร โกังศรี ครูใหญ่โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม คุณครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม ที่กรุณาให้ความสะดวกในการดำเนินการทดลอง และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทดลองครั้งนี้

ท้ายสุด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้ชีวิต ความรัก ความห่วงใยอย่างดียิ่งแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณพี่ ๆ น้อง ๆ เพื่อน ๆ และลูกศิษย์ทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจและช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา

สิริวรรณ ฉันทนะสานนท์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1. บทนำ	
ภูมิลัษณ์.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม.....	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเอื้อเฟื้อ.....	20
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตาม ทฤษฎีของโคลเบอร์ก.....	26
3. การดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	37
แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง.....	37
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	37
วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ.....	37
การดำเนินการทดลอง.....	41
วิธีดำเนินการทดลอง.....	42
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
5. บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	46
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	46
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	46
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	46
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	47

บทที่	หน้า
การดำเนินการทดลอง.....	47
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	47
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	48
อภิปรายผล.....	48
ข้อเสนอแนะ.....	50
บรรณานุกรม.....	51
ภาคผนวก.....	58
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	116

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1. แสดงแบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control Group Pretest – Posttest Design.....	42
2. เปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนกลุ่ม ทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม.....	44
3. เปรียบเทียบผลต่างของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มกับนักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม.....	45
4. การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของกลุ่มทดลอง.....	60
5. จำแนกรายชื่อของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อด้านต่าง ๆ ...	109
6. การให้คะแนนของแบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ..	110
7. ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อ และแสดงค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ.....	112
8. แสดงคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนที่เข้าร่วม กิจกรรมกลุ่ม.....	114
9. แสดงคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนที่ไม่ เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม.....	115

ภูมิหลัง

ในสภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมากมาย อันมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน เช่น ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อัตราการเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว เป็นต้น มีผลทำให้การดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไปด้วย ในสภาพสังคมเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมติดตามมาเป็นอันมาก โดยเฉพาะปัญหาความเสื่อมทรามทางศีลธรรมและคุณธรรมของประชาชน (โรม สุรเสน. 2534:1) นโยบายที่จะพัฒนาประเทศไปสู่ระบบสังคมอุตสาหกรรมใหม่มุ่งพัฒนาในด้านวัตถุ มีผลทำให้อัตราส่วนของความเจริญทางด้านวัตถุกับด้านจิตใจไม่สัมพันธ์กัน ปัญหาความเสื่อมทรามทางด้านศีลธรรมและคุณธรรมของประชาชนในชาติจึงทวีความรุนแรงมากขึ้นในทุกขณะ ดังจะเห็นได้ว่ามีการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น เอาัดเอาเปรียบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ขาดความเชื่อเพื่อเชื่อแม่ซึ่งกันและกัน (นฤมล ทีประภาต. 2534:4-5) ลักษณะเช่นนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาวะวิกฤติของสังคมไทยปัจจุบัน มีผลทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความสับสนในเรื่องความดี ความงามและความถูกต้อง ประกอบกับมีสิ่งยั่วยุจูงใจ เช่น สถานบันเทิง หรือแหล่งอบายมุขต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย จึงทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ไม่เหมาะสม สร้างความเดือดร้อน ความวุ่นวายให้กับสังคมเป็นอันมาก (กัญญา คงคานนท์. 2534 : 5) การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของเยาวชน ซึ่งเป็นนักเรียนตั้งแต่ระดับประถมขึ้นไปให้มีสังคมในลักษณะต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างช่วยโอกาส อัจฉาวิชา และเห็นแก่ตัว

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคมนั้นควรรีบปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรมตั้งแต่วัยเด็ก ทั้งนี้ เนื่องจากเด็กมีความไวต่อการปลูกฝังเพราะเด็กยังเป็น “ไม้อ่อนที่ดัดง่าย” (จิรพรรณ สุขตลอดชีพ. 2530:1) พัฒนาการทางจริยธรรมในบุคคลนั้นจะพัฒนาไปถึงจุดคงที่เริ่มตั้งแต่วัยรุ่นตอนต้นและคงระดับจริยธรรมนี้ไว้จนเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นการปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก โดยเฉพาะพัฒนาการทางจิตใจของเด็กเล็กและเด็กโตเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ได้มาก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2527:27)

จริยธรรมที่สำคัญประการหนึ่งที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในสังคมและประเทศชาติคือ จริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อ สังคมใดที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณลักษณะอันเชื่อต่อการพัฒนา เช่น การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีความเชื่อเพื่อเชื่อแม่สังคมนั้นก็จะพัฒนาไป

ได้อย่างรวดเร็ว (สนรยา ฉัตรมาศ. 2532: 4) การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นหลักความมั่นคงทางสังคม ส่วนการเห็นแก่ตัวเป็นจุดสลายของสังคม ผู้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ย่อมเป็นที่รักของคนทั้งหลายเป็นคน ตักน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้ การเอาตัวรอดคนเดียวย่อมเป็นความอยู่ไม่รอดในวันหน้า (อุทัย ทองพูน. 2528: 27)

ผู้วิจัยเป็นครูสอนอยู่ที่โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร ได้ทำการสำรวจเบื้องต้นโดยการสัมภาษณ์ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวน 12 คน ครูร้อยละ 83 มีความเห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรได้รับการส่งเสริมทางจริยธรรม มากที่สุด และโดยเฉพาะจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อควรได้รับการส่งเสริมถึงร้อยละ 75 เนื่องจาก นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เมื่อคุณครูและเพื่อน ๆ ขอความช่วยเหลือก็จะให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเป็นอย่างดี ในขณะที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อได้รับการขอความช่วยเหลือมักจะปฏิเสธและหลีกเลี่ยงที่จะไม่ปฏิบัติหรือแสดงสีหน้าไม่พอใจก่อนปฏิบัติเป็นต้น นอกจากนี้ได้ใช้แบบสอบถามปลายเปิดสอบถามนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 67 มีพฤติกรรม บ่งชี้ให้เห็นถึงการขาดความเอื้อเฟื้อ เช่น ไม่ช่วยผู้อื่นถือสิ่งของที่หนักพะรุงพะรัง ไม่หลีกทางขณะ สวนทางกับครุตรงบันได ไม่ช่วยอธิบายเกี่ยวกับงานหรือการบ้านที่ครูสั่งให้แก่เพื่อนที่ขาดเรียนและ เพื่อนที่เรียนอ่อน มักกล่าวซ้ำเติมเพื่อนหรือหัวเราะเยาะเพื่อนในขณะที่ตอบคำถามไม่ได้หรือตกข ผิด แย่งที่นั่งกันในโรงอาหาร ไม่ช่วยทำประโยชน์ให้แก่โรงเรียน เมื่อครูขอความช่วยเหลือให้ช่วย กันเก็บเศษกระดาษก็มักจะกล่าวว่า “หนูไม่ได้ทำ” หรือให้ช่วยกันจัดโต๊ะก็จะจัดเฉพาะโต๊ะของ ตนเองเท่านั้น จากสภาพปัญหาดังกล่าว เป็นปัญหาด้านจริยธรรมเพราะ การประพฤติหรือการ ปฏิบัติในทางที่ดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความคิดเห็นอันถูกต้อง มีเหตุผล และมีความ เที่ยงธรรม ความเป็นมนุษย์คือความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีความเอื้อเฟื้อต่อ กัน (ดร.ณิ แก้วม่วง. 2534:306-307) ผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนา จริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนให้สูงขึ้น

จริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมไทย ซึ่งจะต้องปลูกฝัง ให้แก่เด็กในระดับประถมศึกษา แต่การปลูกฝังจริยธรรมในโรงเรียนเท่าที่ผ่านมาไม่ค่อยประสบ ความสำเร็จเท่าที่ควรทั้งนี้เพราะครูใช้วิธีการสอนที่ไม่เหมาะสม และเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ การเรียนการสอนจริยศึกษาในโรงเรียนเป็นการปลูกฝังทัศนคติเชิงจริยธรรมจากการอ่านและการ ฟังคำบอกเล่าเป็นส่วนใหญ่ ไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมการกระทำดี ละเว้นความชั่ว โดยเฉพาะในเรื่องของนิสัยและพฤติกรรมในสถานการณ์อิสระ ทั้งนี้เพราะยังขาดลักษณะทาง จริยธรรมที่ควรปลูกฝังควบคู่กันไป นั่นคือ “เหตุผลเชิงจริยธรรม” โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1976: 58-63) ได้ยืนยันว่าการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กให้บรรลุเป้าหมายมีวิธีการเดียวเท่านั้นคือ การสอนให้มีหลักในการตัดสินใจทางจริยธรรมที่ถูกต้อง เพราะถ้ามีหลักในการตัดสินใจทาง

จริยธรรมถูกต้องแล้วจะทำให้สามารถแก้ปัญหาทางจริยธรรมของตนเองได้ หลักในการตัดสินใจทางจริยธรรมนี้เรียกว่าความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 11-13)

การพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น การเล่านิทาน การแสดงบทบาทสมมติ กิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น ในที่นี้ผู้วิจัยสนใจที่จะใช้กิจกรรมกลุ่ม (Group Work) เพราะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้สมาชิกในกลุ่มได้มีการพัฒนาการในเรื่องทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ โดยมีการนำเอาประสบการณ์ของแต่ละคนมาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสมาชิกแต่ละคน ประสบการณ์ในกลุ่มจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้สมาชิกแต่ละคนได้พัฒนาตนเอง (เวรดี วงศ์พรหมเมฆ. 2521:33) ซึ่งสอดคล้องกับที่ศุภวดี บุญญวงศ์ (2527:2) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันวางแผน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม หรือสมาชิกต่อกลุ่มหรือกลุ่มต่อสมาชิกซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์และพัฒนาบุคลิกภาพที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกตลอดทั้งกลุ่มด้วย การวิจัยเรื่องทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา โดยสร้างบทเรียนไปทดลองสอนนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 ผลปรากฏว่า กระบวนการกลุ่มนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนที่มีอายุและความสามารถแตกต่างกันได้รวมทั้งยังพบว่าการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้ช่วยทำให้ผู้เขียนเกิดทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้อีกด้วย (เขาวพา เดชะคุปต์. 2517: 128) ดังผลการวิจัยของพรหมแก้ว เนตรโภารักษ์ (2533:69) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม ผลปรากฏว่า กิจกรรมกลุ่มทำให้ความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มของนักเรียนสูงขึ้น รวมถึงยังสามารถพัฒนาด้านความคิด ความรู้สึกได้อีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มกับที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อดีขึ้น หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อดีกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน จริยศึกษา คุณครูประจำชั้น และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมของ นักเรียนซึ่งมีความรู้ความชำนาญในการใช้กิจกรรมกลุ่ม จะได้นำวิธีการดังกล่าวไปใช้ในการ พัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน อัสสัมชัญคอนเวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2541 ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้าน ความเอื้อเฟื้อต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 68 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน อัสสัมชัญคอนเวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2541 ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้าน ความเอื้อเฟื้อต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 24 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากร แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน
3. ตัวแปรที่ศึกษา
  - 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่วิธีการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความ เอื้อเฟื้อโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม
  - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กิจกรรมกลุ่ม หมายถึงวิธีการที่ผู้วิจัยจัดประสบการณ์ให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม เรียนรู้ที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน ให้ความร่วมมือในการ วิเคราะห์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของสมาชิก ตลอดทั้งมีส่วนร่วมในการแก้

ปัญหาของสมาชิกในกลุ่ม เทคนิคที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มนี้ ได้แก่ เกม บทบาทสมมติ และกรณีตัวอย่าง มาพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1.1 **ขั้นการมีส่วนร่วม** เป็นขั้นที่นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ด้านปัญญาหรือสมอง และการมีส่วนร่วมในทางสังคม ได้แก่ การที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องแสดงออกทางกาย และวาจาในการสื่อความหมายกับผู้อื่น เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ ความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมที่นักเรียนกระทำนั้น การที่นักเรียนได้เห็นจริงหรือประจักษ์แจ้ง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ รวมถึงการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นจะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ มีการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางและเกิดผลดี

1.2 **ขั้นวิเคราะห์** เป็นขั้นที่นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากขั้นการมีส่วนร่วม วิเคราะห์ถึงสิ่งที่ได้กระทำลงไป สามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มได้

1.3 **ขั้นประยุกต์หลักการ** นักเรียนสามารถรวบรวมแนวคิดต่างๆ ของนักเรียนคนอื่น ๆ นำมาเป็นหลักการของตนเอง รวมถึงการเชื่อมโยงการเรียนรู้ของตนเองกับผู้อื่นได้

1.4 **ขั้นประเมินผล** นักเรียนร่วมกันประเมินการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่มรวมถึงให้ข้อเสนอแนะร่วมกันได้

ขั้นตอนที่ 1.1-1.4 ใช้กับเทคนิคเกมและกรณีตัวอย่าง สำหรับขั้นตอนที่ใช้กับเทคนิคบทบาทสมมติ มี 5 ขั้นตอนดังนี้

1. **ขั้นเตรียมการ** เป็นขั้นที่ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์สมมติขึ้น นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดงและศึกษาบทเตรียมตัวแสดงตามบทบาทสมมติที่ได้รับ

2. **ขั้นแสดง** นักเรียนจัดฉากและสถานที่ที่เหมาะสมกับบทบาทสมมติ นักเรียนที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้สังเกตการณ์ เมื่อผู้แสดงพร้อมจึงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามที่ได้รับ

3. **ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล** นักเรียนร่วมกันแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาหลังจากขั้นแสดงแล้ว

4. **ขั้นแสดงเพิ่มเติม** นักเรียนแสดงเพิ่มเติมในกรณีที่การแสดงครั้งแรกได้ผลไม่เป็นที่พอใจ หรือมีผู้เสนอความคิดเห็นใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ก็จะจัดให้มีการแสดงใหม่อีกครั้งตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

5. **ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป** นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อคิดเห็นและช่วยกันสรุป ให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

เกม (Game) คือการที่นักเรียนลงเล่นด้วยตนเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และผู้เรียนจะเกิดความสนุกสนานในการเรียนด้วย องค์ประกอบของเกมได้แก่

1. กติกา เพื่อให้สมาชิกได้ทำกิจกรรมอย่างมีระเบียบเรียบร้อยบรรลุจุดหมายที่ต้องการโดยไม่ต้องพะวงกับสิ่งนอกประเด็น
2. วิธีการ เป็นขั้นตอนของการเล่นซึ่งจะมีผลต่อบรรยากาศของการเล่นเกม
3. จุดมุ่งหมายของเกม เป็นเป้าหมายที่ผู้นำกลุ่มต้องการให้สมาชิกได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายนั้น
4. อารมณ์ การแสดงออก และการใช้ความคิด เป็นพฤติกรรมและความรู้สึกที่สมาชิกที่เล่นเกมได้แสดงออกและรับรู้ซึ่งกันและกัน

บทบาทสมมติ (Role-Playing) วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทผู้เล่น แล้วให้นักเรียนสวมบทบาทนั้นแล้วแสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก วิธีการนี้มีส่วนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษา วิเคราะห์ถึงความรู้สึก และพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้งและยังช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย

กรณีตัวอย่าง (Case) คือการนำกรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง ๆ นำมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ และอภิปรายกันเพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ปัญหาที่ การอภิปรายช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน และนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้ช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงและมีความหมายกับผู้เรียนมากขึ้น

วิธีการนี้ใช้กับกลุ่มทดลอง

2. ความเอื้อเฟื้อ หมายถึงการแสดงออกของนักเรียนในการช่วยเหลือเพื่อนนักเรียน ครูและบุคคลอื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทนในรูปแบบใด ๆ เป็นการกระทำอันสืบเนื่องมาจากความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นสำคัญ การแสดงความเอื้อเฟื้อสามารถแสดงออกได้หลายทางดังนี้ คือ

2.1 ทางกาย ได้แก่ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกายในการช่วยทำธุรการงานให้ช่วยถือสิ่งของที่หนักพะรุงพะรัง ช่วยกันรักษาความสะอาดบริเวณที่ต่าง ๆ สงเคราะห์เท่าที่กำลังจะช่วยได้ด้วยความยินดี เต็มใจ แม้งานเล็กน้อย

2.2 ทางวาจา ได้แก่ ช่วยเหลือให้คำแนะนำ ช่วยเจรจาเอาเป็นธุระให้จนได้รับความสำเร็จ ให้คำแนะนำตักเตือนและช่วยพูดปลอบใจเมื่อผู้อื่นได้รับความลำบากเดือดร้อน

2.3 ทางสติปัญญา ได้แก่ ช่วยแสดงความคิดเห็นที่สร้างสรรค์ ช่วยค้นหาแนวทางที่ถูกที่ชอบ และช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามกำลังสติปัญญาของตน

2.4 ทางใจ ได้แก่ ฝึกจิตใจของตนเองให้รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น ไม่กล่าวซ้ำเติมหรือคิดสมน้ำหน้า รวมถึงยินดีด้วยกับผู้ที่ประสบความสำเร็จ

3. การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ หมายถึง

ความสามารถของบุคคลในการค้นหาเหตุผลเพื่อเลือกที่จะกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำ พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในด้านความเอื้อเฟื้อ ซึ่งได้แก่ ความเอื้อเฟื้อทางกาย ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกาย ทางวาจาให้ความช่วยเหลือแนะนำ ช่วยเจรจาเอาเป็นธุระให้สำเร็จ ทางสติปัญญา การช่วยเหลือแสดงความคิดเห็น ช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อน ทางใจฝึกจิตใจตนเองให้รู้จักเห็นใจผู้อื่น ซึ่งการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื่อนี้วัดได้จากแบบสอบถาม การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก(Kohlberg) ซึ่งแบ่งขั้นทางจริยธรรมไว้ 3 ระดับ ระดับละ 2 ขั้น รวม 6 ขั้น ดังนี้ คือ

3.1 ระดับที่ 1 ก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional Level)

ระดับนี้บุคคลจะสนองตอบต่อกฎเกณฑ์ซึ่งกำหนดไว้โดยผู้มีอำนาจเหนือตน จะเลือกทำพฤติกรรมเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้อื่นในระดับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (The Punishment and Obedience Orientation) ผู้มีจริยธรรมในขั้นนี้จะเลือกหรืองดกระทำการใด เพราะกลัวถูกลงโทษและยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่ หรือผู้มีอำนาจทางกายเหนือตน การตัดสินใจดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับพฤติกรรมนั้น ๆ ว่าทำไปแล้วถูกลงโทษหรือไม่

ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (The Instrumental Relativist Orientation) การเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจให้ตนเท่านั้น ตัดสินการกระทำตามใจตนเองมักเป็นไปในรูปที่ต้องการรางวัลจากผู้อื่น การที่ทุกคนทำในสิ่งที่เขาต้องการเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แม้ว่าการกระทำนั้นจะขัดกับผู้อื่น หรือความไม่ถูกต้องของสังคม

3.2 ระดับที่ 2 ตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level)

เป็นระดับที่กระทำไปตามความคาดหวังของบุคคลอื่น การดำเนินและยกย่องชมเชยจากสังคมเป็นสิ่งที่ควบคุมความประพฤติมีการกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อย ๆ ของคน ระดับนี้ยังต้องการควบคุมจากภายนอก แต่ก็ยังมีความสามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทั้งสามารถแสดงบทบาทที่สังคมต้องการได้ ระดับนี้แบ่งเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 3 หลักการกระทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (The Interpersonal Concordance Orientation) ผู้มีจริยธรรมขั้นนี้มุ่งที่จะทำให้ผู้อื่นพอใจ เพื่อให้เขายอมรับเข้าเป็นพวก ชอบ คล้อยตามผู้อื่นโดยเฉพาะเพื่อน ทำตามแบบแผนที่คนส่วนใหญ่ยึดถือ

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (The Law and Order Orientation) บุคคลจะรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ตนจะต้องทำหน้าที่ตาม กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดไว้ หรือคาดหมายพฤติกรรมที่ถูกต้อง เคารพต่อกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมตั้งไว้ ความถูกต้องขึ้นอยู่กับสังคม สังคมจะเป็นตัวกำหนดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

3.3 ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Postconventional Level)

ระดับนี้เป็นระดับที่มีจริยธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งมีอยู่ในวัยผู้ใหญ่เพียงส่วนน้อยและมัก จะมีในอายุ 20 ปีขึ้นไป ระดับนี้มีการตัดสินใจขัดแย้งด้วยการนำความคิดตรรกะตรวจสอบด้วยตนเอง แล้วตัดสินใจไปตามแต่ว่าจะเห็นความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากัน การยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคม จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักจริยธรรมสากลที่กำหนดขึ้นอย่างเป็นทางการที่ยอมรับของทุกสังคม ระดับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (The Social Contract, Legalistic Orientation) ผู้มีจริยธรรมขั้นนี้ยังยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ยังเห็นว่าการแก้ไข เปลี่ยนแปลงกฎเป็นสิ่งที่ทำได้ เมื่อได้ใช้จารณญาณด้วยเหตุผลที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคม

ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (The Universal Ethical Principle Orientation) ผู้มีจริยธรรมในขั้นนี้ถือว่า ความถูกต้องตัดสินด้วยจิตสำนึกที่สอดคล้องกับหลักจริยธรรมที่ ตนเลือกแล้ว และมีความสมเหตุสมผลที่เป็นสากล โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมของสิทธิมนุษยชน เคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน

ในที่นี้ ผู้วิจัยจะศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมเพียง 4 ขั้นเท่านั้น เนื่องจากนักเรียน กลุ่มทดลองที่ศึกษามีแนวโน้มในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อไม่ถึงขั้นที่ 3-4 ซึ่ง นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั้นอยู่ในช่วงอายุ 11-12 ปี ตามทฤษฎีพัฒนาการ จริยธรรมของโคลเบอร์กอยู่ในพัฒนาการจริยธรรมขั้นที่ 3-4 ผู้วิจัยจึงเลือกใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อที่จะพัฒนานักเรียนให้มีพัฒนาการถึงจริยธรรมขั้นที่ 3-4

4. **กลุ่มทดลอง** หมายถึงนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม จำนวน 12 คน

5. **กลุ่มควบคุม** หมายถึง นักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม จำนวน 12 คน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
  - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
  - 1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเพื่อ
  - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเพื่อ
  - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเพื่อ
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของ

โคลเบอร์ก

- 3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของ

โคลเบอร์ก

- 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของ

โคลเบอร์ก

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

1.1.1 ความหมายของกลุ่ม

กัลลี (Gulley, 1963: 62) กล่าวว่า กลุ่มมีความหมายลึกซึ้งกว่าการที่จะมารวมอยู่เฉย ๆ แต่กลุ่มจะต้องประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกันและวัตถุประสงค์นั้นจะต้องสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนด้วย
2. ผลของการทำงานจะเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม
3. มีการสื่อสารทางวาจาหรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยวิธีใด

วิธีหนึ่ง

กลมรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 263) กล่าวว่า กลุ่มหมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปอยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีลักษณะสำคัญต่าง ๆ ร่วมกัน หรือมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

1. มีการรับรู้ร่วมกันในสังคม
2. มีแรงจูงใจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน
3. มีเป้าหมายอย่างเดียวกันหรือเป้าหมายร่วมกัน
4. มีค่านิยมและปะถัถถานของกลุ่มที่จะควบคุมและกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มให้เป็นระเบียบ
5. มีการเกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม
6. มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
7. มีการสื่อสารกันทั้งภาษาพูดและภาษาท่าทาง

จากคำจำกัดความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกันในสังคม มีปฏิสัมพันธ์ ติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันตลอดจนมีเป้าหมายและผลประโยชน์ร่วมกัน

1.1.2 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม

โอสเซน (Ohlsen. 1970:6-7) ได้สรุปความหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้สองประการ คือ

1. กิจกรรมกลุ่มที่มีผู้นำเป็นผู้ให้ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ แก่สมาชิกหรือผู้นำอภิปรายเพื่อที่สมาชิกได้บรรลุถึงความมุ่งหมายต่าง ๆ ของกลุ่ม โดยปกติผู้นำในกลุ่มชนิดนี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพหรือสังคมและส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มนำข้อมูลเหล่านี้มาอภิปรายเพื่อประโยชน์สำหรับตน เช่น การประชุมนิเทศ การปัจฉิมนิเทศหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชั่วโมง เป็นต้น ในการทำกิจกรรมกลุ่มแบบนี้ ครูจะเป็นผู้ดำเนินการวางแผนงานกลุ่มให้สมาชิก

2. กิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ที่สมาชิกเป็นผู้ดำเนินการ คือ นักเรียนได้วางแผนร่วมกันจัดขึ้นเอง เช่น กลุ่มอภิปรายในเรื่องต่าง ๆ ที่นักเรียนสนใจ หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น

เรกอน และเซฟเฟิร์ด (Ragon and Shepherd. 1971:197) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นการศึกษาถึงธรรมชาติของกลุ่ม เมื่อมนุษย์มารวมตัวกัน ซึ่งมีการศึกษาพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม โดยใช้วิธีการอภิปรายและประเมินผลร่วมกัน

ศุภวดี บุญดวงศ์ (2527:2) ได้ให้ความหมายกิจกรรมกลุ่มไว้ว่ากิจกรรมกลุ่มหมายถึง การร่วมกันวางแผน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสมาชิกต่อสมาชิกภายในกลุ่มหรือสมาชิกต่อกลุ่ม หรือกลุ่มต่อสมาชิก โดยมีผู้นำกลุ่มซึ่งได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีช่วย

ส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกได้พัฒนาบุคลิกภาพที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานกลุ่ม ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานกลุ่มและประสบผลสำเร็จในการทำงานครั้งนี้ด้วย

ประนอม เดชชัย (2531:100-101) กล่าวไว้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยกลุ่ม ทำเป็นกลุ่ม กิจกรรมประเภทนี้จะช่วยฝึกประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนให้พัฒนาขึ้น เช่น ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ฝึกทักษะทางสังคม ฝึกให้ผู้เรียนยอมรับมติของกลุ่ม เพื่อพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยของผู้เรียน

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การร่วมมือกันในการวางแผนการทำงานแก้ปัญหาหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน โดยนำประสบการณ์ของแต่ละคนมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน แล้วทำให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

1.1.3 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม

แทรกซ์เลอร์ และนอร์ธ (Traxler and North, 1967:320) ได้กล่าวจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อให้การศึกษาบอบรมแก่บุคคลที่ยังไม่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยหรือในโรงเรียน โดยการจัดการโครงการปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ หรือนำไปจัดในรูปแบบการแนะแนวได้ตลอดปี
2. เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์แตกต่างไปจากประสบการณ์ที่ได้รับในหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมกลุ่มในโรงเรียนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียน การใช้ห้องสมุด การศึกษาในโอกาสต่าง ๆ หรือเรื่องราวส่วนตัวต่าง ๆ ที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน
3. เพื่อเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เพราะทำให้นักเรียนคุ้นเคยกับครูในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
4. เพื่อการปรับตัว บำบัดรักษาและความเจริญงอกงามของบุคคลของกลุ่ม

บัททอน (Button, 1974: 1-2) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นสิ่งที่จัดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์ได้เติบโตและพัฒนา โดยเฉพาะทักษะด้านสังคม และด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ดังนั้นการจัดกิจกรรมกลุ่มจึงเปิดโอกาสให้มนุษย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การสวมบทบาทผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะพยายามช่วยกลุ่มและช่วยบุคคลแต่ละคนเพื่อทำงานไปสู่จุดมุ่งหมาย

วินิจ เกตขำ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล (2522: 170-172) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มว่า เพื่อนำมาพัฒนาบุคคลโดยอาศัยผู้จัดการกลุ่มที่มีความสามารถ ตลอดจนรู้กระบวนการของการจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างดี สาเหตุที่เราใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาบุคคลนั้นก็เพราะการเรียนรู้โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้บุคคลได้รับประสบการณ์ตรง นอกจากจะได้ปฏิบัติแล้วยังเกิดความรู้สึกต่าง ๆ ขึ้นด้วย ผลจากการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มจะทำให้บุคคลซาบซึ้งประทับใจมากกว่าการที่จะสอนบุคคลให้มีการพัฒนาตนเองโดยใช้วาจาเพียงอย่างเดียว จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มอาจแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจตนเองการได้มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์หรืออยู่ร่วมกับสมาชิกในกลุ่มจะมีส่วนช่วยให้บุคคลรู้จักและเข้าใจตนเองได้ดีขึ้น เช่น รู้ความสามารถ บางประการของตน รู้จักข้อบกพร่องบางอย่าง ทั้งนี้เพราะกลุ่มจะมีปฏิกริยาให้เห็นข้อเท็จจริงได้

2. เพื่อให้เกิดความเข้าใจบุคคลอื่น เมื่อสมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมร่วมกันก็ย่อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้จักซึ่งกันและกันดีขึ้น

3. เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่นได้ดีขึ้น

4. เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านใดแก่สมาชิก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ จุดมุ่งหมายว่า ต้องการจะให้เกิดการเรียนรู้ไปในด้านใดก็จัดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายนั้น

ประนอม เดชชัย (2531:101-102) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของ กิจกรรมกลุ่มไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ คือ ความเข้าใจตนเอง และเข้าใจบุคคลอื่นภายในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้บุคคลปรับตัวเข้ากับบุคคลในกลุ่มได้ เกิดการเรียนรู้เรื่องของตนได้ดีขึ้น เช่น รู้ข้อบกพร่องของตนเอง หรือรู้ว่าตนเป็นอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับ บุคคลในกลุ่ม เกิดความเข้าใจบุคคลอื่นในกลุ่ม โดยที่สมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ย่อม ทำให้เกิดการเรียนรู้และรู้จักซึ่งกันและกันได้ดี ทราบข้อดีและข้อเสีย ข้อบกพร่องทั้งของตนเอง และคนอื่นอันจะเป็นแนวทางให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน คิดช่วยเหลือกัน ตลอดจนการปรับตัวเข้าหากันด้วย

2. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการการทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ประสบการณ์ที่จัดในกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน เพราะ ไม่มีมนุษย์คนใดอยู่คนเดียวได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ฉะนั้น การฝึกกิจกรรมกลุ่มในการเรียน การสอน จะช่วยฝึกให้บุคคลเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงานและร่วมมือกันแก้ปัญหา

3. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกความรู้สึกทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมในระหว่าง ร่วมกิจกรรมกลุ่ม เช่น ฝึกความรู้สึกอดทน ฝึกการยอมรับความคิดเห็นของส่วนรวม เป็นต้น สิ่ง ที่ได้มาจากกิจกรรมกลุ่มเหล่านี้จะไปช่วยพัฒนาบุคคลและสังคมต่อไป

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลมีโอกาสปรับปรุงแก้ไขพัฒนาบุคลิกภาพ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น รวมถึงการปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

1.1.4 ขนาดของกลุ่ม

สำหรับขนาดของกลุ่มนั้น มีผู้ให้ความคิดเห็นแตกต่างกันออกไปดังนี้
ชอร์ (Shaw. 1971:3) กล่าวว่า กลุ่มย่อยควรมีสมาชิก 10 คน เป็นอย่างมาก ถ้าจำนวนสมาชิก 30 คนขึ้นไปก็จะจัดเป็นกลุ่มใหญ่ แต่ก็อาจจะจัดเป็นกลุ่มย่อยได้ และมีความเห็นว่าจำนวนสมาชิกมิใช่ปัญหาสำคัญ แต่องค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ของสมาชิกและการร่วมมือในการทำงานของสมาชิกจะมีความสำคัญต่อการทำงานของกลุ่มมากกว่า

ทรัมป์ และมิลเลอร์ (Dieghton. 1971:225: citing Trump and Miller. n.d.) มีความเห็นว่าสมาชิกของกลุ่มควรมีประมาณ 12-15 คน กลุ่มไม่ควรเล็กกว่านี้ เพราะจะทำให้สิ้นเปลือง แต่ถ้าใหญ่กว่านี้ก็ไม่เหมาะเพราะจะทำให้สมาชิกขาดโอกาสมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

จำเนียร ช่วงโชติ (2521:5) กล่าวไว้ในวงการศึกษาว่า นักจิตวิทยามักจะศึกษากลุ่มขนาดเล็กซึ่งมีสมาชิกไม่เกิน 15 คน เพราะจะทำให้สมาชิกของกลุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และในด้านการเรียนรู้ที่ได้ผลดีกว่ากลุ่มขนาดใหญ่

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2530:26) ซึ่งได้กล่าวว่าขนาดของกลุ่ม กลุ่มที่มีขนาดใหญ่ขนาดแตกต่างกันจะทำให้กระบวนการปฏิสัมพันธ์แตกต่างกันไปด้วยในกลุ่มที่มีสมาชิกมากเกินไปจนจำเป็น สมาชิกจะต้องทำงานซ้ำซ้อนกัน บางคนคาดหวังว่าจะรับผิดชอบทั้งหมด ในขณะที่สมาชิกคนอื่นรู้สึกคับข้องใจที่ไม่มีงานทำ ไม่มีโอกาสได้ใช้ทักษะที่ตนเองมีอยู่ ขนาดของกลุ่มจึงไม่ควรเกิน 15 คน จะใหญ่เท่าใดขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ จุดมุ่งหมายของกลุ่ม แหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือในกลุ่ม ระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่ม

จากขนาดของกลุ่มดังกล่าว สรุปได้ว่า ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมกลุ่ม ควรเป็นกลุ่มที่มีขนาด 12-15 คน และขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย ระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่มด้วย

1.1.5 ลำดับขั้นของกระบวนการกลุ่ม

เยาพา เดชะคุปต์ (2517: 163-166) ได้แบ่งลำดับขั้นการเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้เป็น 4 ระยะ คือ

1. ระยะการมีส่วนร่วม เป็นระยะที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือคิดค้นแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลจากการเรียนรู้จะเกิดจากตัวผู้เรียนโดยตรง การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการทำกิจกรรมจะเป็นการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน คือ

1.1 การมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย ได้แก่ การที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม เรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือ การค้นคว้าสืบสวนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องแสดงออกทางกายและวาจาในการ สื่อความหมายกับผู้อื่นเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้

1.2 การมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ คือ ความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่กระทำนั้น ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การเรียนรู้แนวคิด และการเรียนรู้ในด้านเนื้อหา เป็นอย่างดี และช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาได้นานอีกด้วย

1.3 การมีส่วนร่วมทางด้านปัญญาหรือสมอง คือ การที่ผู้เรียนได้ เห็นจริงหรือประจักษ์แจ้ง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และการสร้างแนวความคิดและเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การตัดสินใจ การวิเคราะห์ และสรุปสิ่งที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

1.4 การมีส่วนร่วมในทางสังคม คือ การมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นจะทำให้ เกิดปฏิสัมพันธ์ มีการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อ ซึ่งจะช่วย ให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางและเกิดผลดีอีกด้วย

2. ระยะเวลาวิเคราะห์ เป็นระยะที่ผู้เรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์และการ เรียนรู้ทันทีหลังจากที่ลงมือกระทำกิจกรรม จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวาง สามารถประเมิน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยผู้เรียนให้รู้จัก ตนเองดีขึ้น

3. ระยะเวลาสรุปและประยุกต์หลักการ เป็นระยะที่ผู้เรียนจะรวบรวมแนวคิดที่ตน ค้นพบ แนวความคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น และสรุปหลักการของตนเอง ซึ่งผู้เรียนสามารถนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ได้ในอนาคต หรือประยุกต์ให้เข้ากับตนเองได้ การ ประยุกต์นั้นจะทำได้ 2 ลักษณะ คือ

3.1 การประยุกต์เพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพหรือการพัฒนาตนเองให้ เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ในอนาคตและเพื่อใช้ในการ ปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนช่วยในการคิดค้นและประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ

4. ระยะเวลาประเมินผล โดยผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง และ ของกลุ่มจากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2522: 23-24) กล่าวถึงระยะการพัฒนาของกลุ่มว่า การที่จะทำให้กลุ่มเป็นกลุ่มที่สมบูรณ์นั้นกลุ่มจะต้องผ่านระยะต่าง ๆ 4 ระยะ คือ

1. ระยะที่บุคคลแต่ละคนมีการแข่งขันกันและมีศูนย์กลางอยู่ที่ตนเอง
2. ระยะของความขัดแย้งและความคับข้องใจ

3. ระยะที่กลุ่มมีความสามัคคี
4. ระยะที่มีผลงานและยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง

วีณา วัฒนมะวิชญ์ (2530:252-253) กล่าวถึงลำดับขั้นของการเรียนการสอนโดยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้

1. ขั้นลงมือปฏิบัติ (Participation) เป็นขั้นที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
2. ขั้นค้นพบ (Discovery) เมื่อนักเรียนได้มีส่วนร่วมโดยมีการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองแล้วจะเกิดความรู้สึกรู้สึกและเกิดความเข้าใจตนเองอันจะนำไปสู่การค้นพบสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง
3. ขั้นวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นที่สำคัญที่สุดคือ การทำให้ผู้เรียนรู้ได้วิเคราะห์ถึงสิ่งที่ได้กระทำลงไป โดยครูจะตั้งคำถามว่า อะไร ทำไม และอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ทั้งด้านความรู้และการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ให้รวมกันเป็นจุดเดียว
4. ขั้นนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้กับตนเองและผู้อื่น (Application) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่ง คือสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับตนเองและผู้อื่นได้

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปลำดับขั้นของกระบวนการกลุ่มซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิจัยดังต่อไปนี้ คือ

1. **ขั้นการมีส่วนร่วม** เป็นขั้นที่นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ด้านปัญญาหรือสมอง และการมีส่วนร่วมในทางสังคม ได้แก่ การที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องแสดงออกทางกายและวาจาในการสื่อความหมายกับผู้อื่นเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ ความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมที่นักเรียนกระทำนั้น การที่นักเรียนได้เห็นจริงหรือประจักษ์แจ้ง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ รวมถึงการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นจะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ มีการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางและเกิดผลดี
2. **ขั้นวิเคราะห์** เป็นขั้นที่นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากขั้นการมีส่วนร่วม วิเคราะห์ถึงสิ่งที่ได้กระทำลงไป สามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มได้
3. **ขั้นประยุกต์หลักการ** นักเรียนสามารถรวบรวมแนวคิดต่าง ๆ ของนักเรียนคนอื่น ๆ นำมาเป็นหลักการของตนเอง รวมถึงการเชื่อมโยงการเรียนรู้ของตนเองกับผู้อื่นได้
4. **ขั้นประเมินผล** นักเรียนร่วมกันประเมินการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม รวมถึงให้ข้อเสนอแนะร่วมกันได้

1.1.6 คุณค่าและประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่ม

รอเจอร์ส (Rogers, 1970:121-122) ได้กล่าวถึงผลการวิจัยของ กิบบ์ (Gibb) ที่พบว่า การเข้าร่วมกลุ่มจะให้ผลส่งเสริมทางด้านจิตวิทยา กล่าวคือ จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ทางความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและของผู้อื่นมากขึ้น ตลอดจนเปิดเผยความรู้สึก มีความจริงใจและเป็นไปอย่างธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงทางความสามารถในการควบคุมความรู้สึกของตนเอง มีการแสดงพฤติกรรมที่ตรงกับความรู้สึกของตน มีแนวทางในการสร้างแรงจูงใจ หมายถึง การเข้าใจตนเอง การรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หมายความว่า บุคคลยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง และมีความมั่นคงยิ่งขึ้นในด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การใช้อำนาจน้อยลง มีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ลดการสั่งสอนและควบคุมผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น และมีความรู้สึกพึ่งพากันและกัน เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่ม และเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

พรพนพิศ วาณิชการ (2528:87) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มที่ดำเนินไปตามหลักการจะสามารถสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ ความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย และความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ความต้องการเหล่านี้เมื่อได้รับการตอบสนองก็จะส่งเสริมให้บุคคลในกลุ่มสามารถรู้จักตนเองและยอมรับตนเอง อันเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ต่อไป

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2530:15-19) ได้กล่าวถึงคุณค่าของกิจกรรมกลุ่มว่า นอกเหนือจากความสำเร็จของกิจกรรมที่ทำแล้ว กิจกรรมกลุ่มยังมีคุณค่าด้านอื่น ๆ อีก ได้แก่

1. คุณค่าในด้านพัฒนาการ (Developmental Values) เช่น การสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคล การสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม การพัฒนาการด้านทัศนคติ ความสามารถ และปกติวิสัยทางสังคม คุณค่าด้านอาชีพ ตลอดจนความเจริญงอกงามด้านความรู้และทักษะ

2. คุณค่าด้านการวินิจฉัย (Diagnostic Values) สำหรับผู้นำกลุ่มเมื่อมีการทำกิจกรรมกลุ่ม จะทำให้โอกาสที่จะสังเกตสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนทำให้ได้รับความเข้าใจเป็นอย่างดีในตัวผู้เรียน

3. คุณค่าในการบำบัด (Therapeutic Values) ในการรวมกลุ่มของบุคคลนั้นจะมีค่าต่อการบำบัดได้อย่างดีในโรงพยาบาล คลินิก จะนำวิธีการทางกลุ่มไปใช้ในการรักษาคนไข้ โดยการบำบัดทางจิตวิทยากับคนไข้เป็นกลุ่ม (Group Psychotherapy) สำหรับในโรงเรียนผู้เรียนที่มีปัญหาคล้ายคลึงกัน อาจได้รับความช่วยเหลือโดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling) แต่สำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาเพียงเล็กน้อย จะได้รับประโยชน์จากการร่วมกิจกรรมกลุ่ม เช่น การแก้ปัญหาทางอารมณ์ การพัฒนานิสัยของตนเอง เป็นต้น

4. คุณค่าต่อโรงเรียนและชุมชน (Values to the School and Community) การเข้าร่วมกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสในการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ทำให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถ มีคุณค่า สร้างประโยชน์ให้แก่โรงเรียนและชุมชนได้

จากคุณค่าและประโยชน์ดังกล่าว สรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มนั้นมีคุณค่าและมีประโยชน์กับสมาชิกโดยตรง คือ ทำให้เกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐาน ทำให้เข้าใจตนเองและผู้อื่น เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ามีความสามารถและทักษะด้านต่าง ๆ และพร้อมที่จะใช้ความรู้ที่ตนเองมีอยู่มาพัฒนาคุณลักษณะที่ตนเองต้องการได้อีกด้วย

1.1.7 กิจกรรมที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม

โคลัมบัส (Kolumbus. 1979:141-149) ได้แบ่งเกมออกเป็น 6 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. เกมฝึกกระทำ คือการที่ให้เด็กนำของเล่นต่าง ๆ มาเล่นอย่างมีกฎเกณฑ์หรือกติกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กได้พัฒนาประสาทสัมผัสระหว่างการใช้กล้ามเนื้อและสายตา
  2. เกมการศึกษา คือ เกมที่พัฒนาความคิดของเด็ก โดยต้องคิดหาเหตุผลจากการเล่นเกม
  3. เกมฝึกทักษะทางร่างกาย หรือเกมพลศึกษามีมากมายหลายชนิด เช่น เกมผู้นำ เกมไล่จับ เป็นต้น
  4. เกมการฝึกทักษะทางภาษา เป็นเกมที่อาศัยจินตนาการและการใช้คำพูดโดยไม่ต้องใช้วัสดุ เช่น เกมอะไรเอ่ย เป็นต้น
  5. เกมการทายบัตร เป็นเกมที่ช่วยให้เด็กแยกความเหมือนความต่างฝึกการจำ
  6. เกมพิเศษ เช่น เกมหาสิ่งของ ซึ่งครูอาจจะให้เด็กเป็นครั้งคราว
- ทิสนา แคมมณี (2536:27-28) ได้เสนอการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ไว้หลายวิธี

1. เกม (Game) คือการที่ผู้เรียนลงเล่นด้วยตนเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และผู้เรียนจะเกิดความสุขสนุกสนานในการเรียนอีกด้วย

2. บทบาทสมมติ (Role-Playing) วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทผู้เล่น แล้วให้นักเรียนสวมบทบาทนั้นแล้ว

แสดงออกตามธรรมชาติ โดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก วิธีการนี้มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษา วิเคราะห์ถึงความรู้สึก และพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้งและยังช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย

3. กรณีตัวอย่าง (Case) คือการนำกรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง ๆ นำมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ และอภิปรายกันเพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ปัญหาที่นั้น การอภิปรายช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน และนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้ช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงและมีความหมายกับผู้เรียนมากขึ้น

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือการจำลองสถานการณ์จริงหรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงแล้วให้ผู้เรียนลงไปในสถานการณ์นั้นและมีปฏิริยาตอบโต้กัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนจะไม่กล้าแสดงออกเพราะจะเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับจนเกินไป

5. ละคร (Acting or Dramatization) คือการที่ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามบทบาทที่เขียนหรือกำหนดไว้ได้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงบทบาทที่กำหนดไว้โดยไม่เอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปเกี่ยวข้อง วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ที่จะเข้าใจความรู้สึก เหตุผลและพฤติกรรมของผู้อื่น ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน นอกจากนี้การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกัน จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน และได้ฝึกการทำงานร่วมกัน

6. กลุ่มย่อย (Small Group) เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออก และช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น

สำหรับการทำวิจัยครั้งนี้กิจกรรมที่ผู้วิจัยเลือกนำมาใช้ได้แก่ เกม บทบาทสมมติ และกรณีตัวอย่าง ซึ่งเห็นสมควรกับการจัดกิจกรรมกลุ่มให้กับนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนปลาย

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

1.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

เทรปปา และไฟร์ค (Treppa and Frike. 1972:466-468) ได้ศึกษาผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการรู้จักและเข้าใจตนเองของสมาชิกจำนวน 11 คน ผลการศึกษาพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ทำให้สมาชิกในกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจในตนเองไปในทางที่ดี ในด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง คุณค่าของการมีชีวิตอยู่ การนับถือตนเอง

การยอมรับตนเองและความเข้าใจในความเป็นมนุษย์ ความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ และความคิดเกี่ยวกับตนในอุดมคติ

เล็กซ์ (Lek. 1973: 6093-A) ได้ศึกษาผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อทัศนคติในการเรียนวิชากลุ่มสัมพันธ์ของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติต่อการเรียนวิชากลุ่มสัมพันธ์ดีขึ้น มีความพอใจประสบการณ์ที่ได้รับ ยินดีที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และต้องการเรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์อีก

โมเบลย์ (Mobley. 1983: 2894-A) ทำการศึกษาผลของประสบการณ์กลุ่มมนุษยสัมพันธ์ต่อความภูมิใจในตนเองและทักษะทางการสื่อสารของนักเรียนที่เรียนระดับ 4 โรงเรียนประถมศึกษาในอลาคัวร์ ฟลอริดา ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สามารถพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองและทักษะการสื่อสารได้

1.2.2 งานวิจัยในประเทศ

ชไมพร มุขโต (2522:40) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร โดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความซื่อสัตย์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวน 28 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 14 คน และกลุ่มควบคุม 14 คน กลุ่มทดลองได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มโดยใช้โปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่ม จำนวน 18 ครั้ง และกลุ่มควบคุมได้รับข้อเสนอแนะจากการสอนโดยปกติ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาความซื่อสัตย์จำนวน 18 ครั้ง เช่นเดียวกัน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีการพัฒนาความซื่อสัตย์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และไม่พบความแตกต่างในการพัฒนาความซื่อสัตย์ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สาส์ จบศรี (2531:46) ได้ทำการศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสาม ผิวดศรีราษฎร์บำรุง จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน และกลุ่มควบคุม 8 คน ผลจากการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงขึ้น และนักเรียนกลุ่มทดลองมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

พวงแก้ว เนตรโอภารักษ์ (2533:69) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม จำนวน 14 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 7 คน ผลการวิจัยนี้ ปรากฏว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มมีความร่วมมือในการ

อภิปรายกลุ่มสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มทดลองมีความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลงานวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศ แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถใช้ในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ เช่นการพัฒนาทัศนคติต่าง ๆ ตลอดจนการพัฒนาคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดี อันได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ความภูมิใจในตนเอง เป็นต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำกิจกรรมกลุ่มมาใช้ในการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเอื้อเฟื้อ

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเอื้อเฟื้อ

2.1.1 ความหมายของความเอื้อเฟื้อ

เลมโบ (Lembo. 1967:70-73) ได้ให้ความหมายของความเอื้อเฟื้อไว้ว่า ความเอื้อเฟื้อเป็นลักษณะของบุคคลที่จะแสดงความต้องการและความเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ในสถานการณ์ที่พบในชีวิตประจำวัน ความต้องการดังกล่าวเกิดจากความบังเอิญและบุคคลนั้นเรียนรู้ด้วยตนเอง

ดาเลย์ และแลทาน (Darley and Latane. 1968:377-383) ได้ให้ความหมายของความเอื้อเฟื้อไว้ว่า ความเอื้อเฟื้อเป็นพฤติกรรมใด ๆ ที่แสดงว่าบุคคลคำนึงถึงและเสียสละเพื่อผู้อื่น เพื่อให้ผู้อื่นได้ในสิ่งที่เขาต้องการ โดยไม่คำนึงถึงความสุขและความทุกข์ของตนเองที่จะเป็นผลจากการช่วยเหลือนั้น

กรมการศาสนา (2521:28) ให้ความหมายของความเอื้อเฟื้อไว้ว่า ความเอื้อเฟื้อหมายถึง การแสดงความปรารถนาดีต่อผู้อื่นด้วยกาย วาจา ตลอดจนการให้ปันวัตถุสิ่งของ ไม่ใจแคบเห็นแก่ตัว

ธีระพร อุวรรณโณ (2535:65) กล่าวว่า ความเอื้อเฟื้อ หมายถึง การกระทำที่ผู้กระทำมีเจตนาเป็นประโยชน์กับผู้อื่นโดยไม่คาดหวังสิ่งตอบแทน ทั้งภายนอกและภายในตน

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า ความเอื้อเฟื้อ หมายถึง ความรู้สึกอย่างหนึ่งภายในตัวบุคคลที่ปรารถนาจะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่คำนึงถึงความลำบากของตน เป็นการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นด้วยความเต็มใจบริสุทธิ์ใจ และไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ

2.1.2 ประเภทของความเอื้อเฟื้อ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ม.ป.ป.:187-188) ได้แบ่งประเภทของความเอื้อเฟื้อไว้ดังนี้

1. ทางกำลังกายได้แก่ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกายในการช่วยทำ ธุรกรรมการงานให้การสงเคราะห์เท่าที่กำลังจะช่วยด้วยความยินดีเต็มใจแม้งานเล็กน้อย
2. ทางวาจา ได้แก่ ช่วยเหลือให้คำแนะนำ ช่วยเจรจาเอาเป็นธุระให้สำเร็จ ประโยชน์เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ผู้อื่น และช่วยพูดปลอบใจในเมื่อเพื่อนฝูงได้รับความลำบาก เดือดร้อน
3. ทางกำลังสติปัญญา ได้แก่ ช่วยแสดงความคิดเห็น ช่วยแก้ปัญหาคความ เดือดร้อนช่วยคิดหาแนวทางที่ถูกที่ชอบ และช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามกำลังสติปัญญา ของตน
4. ทางใจ ควรฝึกจิตใจของตนเองให้รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มนุษย์เราย่อมมีความทุกข์ด้วยทั้งนั้นแม้ว่าเราจะเห็นว่าผู้มีความทุกข์นั้นได้ก่อให้เกิดตนเองก็ไม่ควรสมน้ำหน้าหรือ กลาวซ้ำเติมเขา ควรให้อภัยในความผิดของผู้อื่นเสมอ ไม่อาฆาตจองเวร

ความเอื้อเฟื้อในแต่ละประเภทแสดงออกเป็นพฤติกรรมได้ดังนี้

1. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทางกาย เช่น
  - 1.1 ช่วยหิ้วหรือถือของหนัก
  - 1.2 ช่วยจูงคนข้ามถนน
  - 1.3 สละที่นั่งบนรถประจำทาง
  - 1.4 ช่วยเหลือบุคคลที่ได้รับอุบัติเหตุ
  - 1.5 ช่วยทำประโยชน์ให้แก่โรงเรียน เช่น ช่วยทำงานในห้องสมุด
  - 1.6 ช่วยทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน วัด
2. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทางวาจา เช่น
  - 2.1 พูดจาปลอบโยนเมื่อผู้อื่นได้รับทุกข์
  - 2.2 พูดจาวากล่าวตักเตือนเพื่อนด้วยความจริงใจ
  - 2.3 บอกทางให้ผู้ที่ไม่รู้จักให้ไปถึงที่หมายได้
  - 2.4 ช่วยเหลือให้คำแนะนำ
  - 2.5 ช่วยเจรจาเป็นธุระให้ได้ผลสำเร็จ
3. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทางสติปัญญา เช่น
  - 3.1 ช่วยแสดงความคิดเห็น
  - 3.2 ช่วยแก้ปัญหาคความเดือดร้อน

- 3.3 ช่วยหาแนวทางที่ถูกต้อง
  - 3.4 ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับบุคคลอื่น
  - 3.5 ช่วยรายงานข่าว เล่าประสบการณ์
  - 4. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทางใจ เช่น
    - 4.1 รู้สึกสงสารบุคคลที่มีความทุกข์
    - 4.2 ไม่สมน้ำหน้าหรือกล่าวซ้ำเติมบุคคลที่ผิดพลาด
    - 4.3 เอาใจใส่และสังเกตความรู้สึกของบุคคลอื่น
    - 4.4 สนใจทุกข์สุขของบุคคลอื่น
    - 4.5 ให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น
- ส่วนทัศนีย์ เหมะธูลิน (2533:67-70) ได้แบ่งประเภทของความเอื้อเฟื้อและ

ลักษณะพฤติกรรมออกเป็น 5 ด้าน คือ

- 1. การให้ทางกาย เช่น
  - 1.1 ช่วยเหลือผู้อื่นทำธุระการงานที่ไม่มีโทษ
  - 1.2 ไม่นิ่งดูดาย
  - 1.3 ช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์
- 2. การให้ทางวาจา เช่น
  - 2.1 ช่วยเหลือให้คำแนะนำทั้งทางโลก ทางธรรม
  - 2.2 ช่วยเจรจาเอาเป็นธุระให้สำเร็จประโยชน์
- 3. การให้ทางสติปัญญา เช่น
  - 3.1 ช่วยแสดงความเห็นอย่างตรงไปตรงมา
  - 3.2 ช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนแก่คนที่ไม่ทำผิด
  - 3.3 ช่วยคิดหาแนวทางที่ถูกต้องที่ชอบ
  - 3.4 ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามกำลังสติปัญญา
- 4. การให้ด้วยกำลังทรัพย์ เช่น
  - 4.1 แบ่งปันเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ผู้ที่สมควรให้
  - 4.2 แบ่งปันเงินทองให้แก่ผู้ที่สมควรให้
  - 4.3 สละทรัพย์เพื่อสาธารณกุศล
- 5. การให้ทางใจ เช่น
  - 5.1 ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุข
  - 5.2 ไม่อาฆาตจองเวร
  - 5.3 ให้อภัยในความผิดของผู้อื่นที่สำนึกผิด

5.4 ไม่นึกสมน้ำหน้าผู้อื่นเมื่อเปลี่ยงพล้ำ

5.5 ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน

จากประเภทของความเอื้อเฟื้อต่าง ๆ ที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้สรุปและแบ่งการแสดง ความเอื้อเฟื้อออกเป็น 4 ด้าน สำหรับนักเรียนที่ฟังจะมีดังนี้ คือ

1. ความเอื้อเฟื้อทางกาย ได้แก่ การช่วยเหลือสิ่งของ การช่วยเหลือบุคคลเท่าที่กำลังจะทำได้ ช่วยทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน เป็นต้น

2. ความเอื้อเฟื้อทางวาจา ได้แก่ การพูดจาปลอบโยนและให้กำลังใจ การให้คำแนะนำตักเตือนด้วยความจริงใจ เป็นต้น

3. ความเอื้อเฟื้อทางสติปัญญา ได้แก่ การแสดงความคิดเห็น การช่วยแก้ปัญหา ให้แนวทางที่ถูกต้อง การช่วยอธิบายบทเรียนการบ้าน เป็นต้น

4. ความเอื้อเฟื้อทางใจ ได้แก่ ฝึกจิตใจตนเองให้รู้จักเห็นใจผู้อื่น รู้จักให้อภัยใน ความผิดพลาดของผู้อื่น ไม่กล่าวซ้ำเติมหรือคิดสมน้ำหน้า เป็นต้น

2.1.3 แนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการเกิดและพัฒนาการของความเอื้อเฟื้อ

แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและพัฒนาการของความเอื้อเฟื้อนั้น นักจิตวิทยาหลายท่านได้อธิบายไว้แตกต่างกัน ซึ่งพอจะสรุปได้เป็นกลุ่ม ๆ ดังนี้

1. กลุ่มจิตวิเคราะห์ (Psychoanalyst)

นักจิตวิทยาที่สำคัญของกลุ่มนี้คือ ฟรอยด์ ซึ่งอธิบายว่าความเอื้อเฟื้อเกิดจากแรงกระตุ้นของอีโก้ (Ego) ที่พยายามทำความดีเพื่อชดเชยการกระทำที่ไม่ดี (เห็นแก่ตัว) ในวัยเด็ก

2. กลุ่มพัฒนาการทางจิต (Developmental Psychologist)

นักจิตวิทยาที่สำคัญของกลุ่มนี้ คือ เพียเจท์ (Jaysuiya. 1972:21-30;citing Piaget. n.d.) ซึ่งอธิบายว่าความเอื้อเฟื้อเกิดจากการเรียนรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และมีดี (Jaysuiya. 1972:21-30; citing Mead. n.d.) นักจิตวิทยาสาขาเดียวกันได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ความเอื้อเฟื้อของบุคคลเป็นผลมาจากที่บุคคลนั้นเคยได้รับความช่วยเหลืออย่างเต็มใจจากบุคคลอื่น จึงทำให้บุคคลนั้นเรียนรู้และเลียนแบบตามที่ตนเคยได้รับมาก่อน อันเป็นผลให้เกิดการเรียนรู้บทบาทของตนเองและผู้อื่นและค่อย ๆ สะสมความเอื้อเฟื้อเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

3. กลุ่มทฤษฎีการคล้อยตามแบบของสังคม (Social Conformity Theory)

นักจิตวิทยาที่สำคัญของกลุ่มนี้คือ เบอริโควิทซ์ และแดเนียล (Berkowitz and Daniels. 1963:429-436) อธิบายว่าความเอื้อเฟื้อเกิดจากแรงจูงใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน แต่บุคคลกระทำเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ ไรท์ (Wright.

1942:218-223) ได้นำทฤษฎีของ เลวิน (Lewin) มาอธิบายเพิ่มเติมว่า ความเอื้อเฟื้อเป็นผลมาจากแรงจูงใจสองแรงของบุคคลซึ่งกระตุ้นให้บุคคลสนองความต้องการของตนเองและผู้อื่นซึ่งเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน เมื่อบุคคลนั้นอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องช่วยเหลือผู้อื่น แรงจูงใจทั้งสองชนิดดังกล่าวจะปะทะกันอยู่ตลอดเวลา ถ้าแรงจูงใจที่สนองความต้องการของตนเองมากกว่า บุคคลนั้นจะไม่ช่วยเหลือผู้อื่น แต่ถ้าแรงจูงใจที่สนองความต้องการของบุคคลอื่นมากกว่า บุคคลนั้นจะช่วยเหลือผู้อื่น

จะเห็นว่านักจิตวิทยาแต่ละกลุ่มอธิบายการเกิดและพัฒนาการความเอื้อเฟื้อไว้แตกต่างกันออกไป กลุ่มจิตวิเคราะห์เชื่อว่าความเอื้อเฟื้อของบุคคลเกิดจากแรงกระตุ้นของอีโก้ ส่วนกลุ่มพัฒนาการทางจิตเชื่อว่า ความเอื้อเฟื้อเกิดจากการเรียนรู้และกลุ่ม การคล้อยตามแบบของสังคมเชื่อว่าความเอื้อเฟื้อเกิดจากแรงจูงใจ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยยึดแนวคิดของกลุ่มทฤษฎีการคล้อยตามแบบของสังคมเป็นหลัก ซึ่งทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าบางครั้งความเอื้อเฟื้อเกิดจากแรงจูงใจของบุคคลที่ต้องการจะช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ

2.1.4 ลักษณะและความสำคัญของความเอื้อเฟื้อ

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2521:7) ได้ให้ลักษณะและความสำคัญของความเอื้อเฟื้อไว้ดังนี้

1. ความเอื้อเฟื้อ เป็นคุณธรรมที่ผู้ใดประพฤติปฏิบัติได้ย่อมแสดงว่าผู้นั้นมีลักษณะน้ำใจดี มีคุณธรรม มีมิตรไมตรีต่อหมู่มณะ
2. ผู้มีความเอื้อเฟื้อย่อมเป็นคนมีเสน่ห์ มีคนรักนับถือ จะกระทำการสิ่งใดมักมีผู้เต็มใจช่วยเหลือกิจการสำเร็จ
3. การแสดงความเอื้อเฟื้อต้องเป็นไปด้วยน้ำใสใจจริง และต้องแสดงถึงพร้อมด้วยกาย วาจา ใจ
4. ความเอื้อเฟื้อที่แท้จริงนั้นย่อมไม่หวังผลตอบแทน ไม่ได้ทำไปหวังให้ผู้อื่นยกย่องหรือให้เขาให้แก่เราบ้าง ถ้าแสดงโดยไม่หวังผลตอบแทนแล้วจะทำให้ผู้ปฏิบัติมีความสุขใจ คนที่ขาดความเอื้อเฟื้อจะเป็นคนใจแคบไม่เห็นใจผู้อื่นคิดจะเบียดเบียนให้เขาได้รับความเดือดร้อนโดยหาผลประโยชน์แก่ตนฝ่ายเดียว

จึงอาจกล่าวได้ว่าลักษณะของความเอื้อเฟื้อต้องกระทำไปด้วยความบริสุทธิ์ใจ ซึ่งส่งผลให้ผู้นั้นมีคนรักนับถือ และมีมิตรไมตรีมากมาย

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเอื้อเฟื้อ

2.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

ริชาร์ด และเบอร์โควิทซ์ (Richard and Berkowitz. 1966:227-232) ได้ทำการทดลองกับนิสิตในมหาวิทยาลัย เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ว่าบุคคลที่เคยได้รับการช่วยเหลือมาก่อน จะเต็มใจช่วยเหลือตอบแทนมากกว่าบุคคลที่ไม่เคยได้รับการช่วยเหลือมาก่อน ผลการทดลองปรากฏว่า กลุ่มที่ได้รับการช่วยเหลือมาก่อนด้วยความเต็มใจของผู้ช่วยเหลือจะแสดงพฤติกรรมแบบเอื้อเฟื้อมากกว่ากลุ่มที่เคยได้รับการช่วยเหลือโดยที่ผู้ช่วยเหลือไม่เต็มใจ และกลุ่มที่ไม่เคยได้รับการช่วยเหลือมาก่อน ซึ่งผลการทดลองนี้แสดงว่าการที่บุคคลสังเกตอารมณ์ของผู้ที่เคยให้ความช่วยเหลือมาก่อน ถ้าพบว่าเป็นไปในทางที่ดีแล้ว จะเป็นแรงเสริมให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมตอบแทน

บอนด์ (Bond. 1969:3454) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของความเอื้อเฟื้อกับบุคลิกภาพด้านอื่น ๆ ของเด็กชั้นประถม โดยวัดลักษณะของความเอื้อเฟื้อจากการประเมินผลของครู และดูจากจำนวนขนมที่กลุ่มตัวอย่างบริจาคให้แก่เด็กยากจน ผลการศึกษาพบว่าสำหรับเด็กชายความเอื้อเฟื้อสัมพันธ์ทางลบกับความรับผิดชอบทางสังคม นอกจากนี้ยังพบว่าสติปัญญาสัมพันธ์โดยตรงกับความเอื้อเฟื้อ และพบว่าเด็กหญิงมีลักษณะของความเอื้อเฟื้อมากกว่าเด็กชาย

2.2.2 งานวิจัยในประเทศ

รัตน บำรุงญาติ (2532:62) ได้ทำการวิจัยถึงผลการพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการใช้นุ่นมือ การเล่านิทานและการใช้แถบเสียงนิทาน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการทดลองโดยการใช้นุ่นมือ การเล่านิทานและการใช้แถบเสียงนิทาน มีการพัฒนาการทางจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุภาพร ตันนากัย (2534 : 94) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมตามแบบฝึกสติภาวนา อำไพ – เทคนิค ที่มีต่อความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดกิจกรรมตามแบบฝึกสติภาวนาอำไพ – เทคนิค จำนวน 24 แผน ทดลองกับนักเรียนจำนวน 28 คน ใช้เวลาในการทดลอง 5 สัปดาห์ จากผลการประเมินพฤติกรรมตนเองของนักเรียนพบว่า นักเรียนมีความเอื้อเฟื้อเพื่อนในด้านการแข่งขัน การช่วยเหลือ การเกื้อกูล และการจุนเจือสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการประเมินพฤติกรรมนักเรียนโดยครูประจำชั้น พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อเพื่อนด้านการแข่งขัน การช่วยเหลือ การเกื้อกูล และการจุนเจือสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้นักเรียนยังมีความพึงพอใจในกิจกรรมตามแบบฝึกสติภาวนาอำไพ – เทคนิคทุกกิจกรรม อยู่ในระดับมากอีกด้วย

อุษา พิงธรรม (2534 : 42) ได้ศึกษาผลการเล่นเกมแบบร่วมมือที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กอนุบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาล

ฤทธิ์ชะวรรณาลัย กรุงเทพมหานคร อายุระหว่าง 4-5 ปี จำนวน 32 คน โดยกลุ่มทดลองให้เล่นเกมแบบร่วมมือ ส่วนกลุ่มควบคุมให้เล่นตามปกติ ผลการทดลองพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีความเชื่อเพื่อสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มทดลองมีความเชื่อเพื่อสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความเชื่อเพื่อเป็นพฤติกรรมทางจริยธรรมที่สำคัญยิ่งและควรจะถูกฝังให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนของชาติ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อในประเทศไทย โดยเฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นกำลังรับและพัฒนาค่านิยมของตนเองอย่างรวดเร็วนั้น ยังไม่มีการนำเอากิจกรรมกลุ่มมาใช้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อ โดยการใช้กิจกรรมกลุ่ม ซึ่งจะเป็นการช่วยพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้เติบโตเป็นพลเมืองดีต่อไป

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก

3.1.1 ความหมายของจริยธรรม

อำนาจ ทะพิงแก และชยันต์ วรรณะภูติ (2522: 21) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมเป็นกลไกอันหนึ่งของสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่ง การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ๆ จำเป็นต้องสร้างกลไกขึ้นมาเพื่อควบคุมให้สังคมเป็นสังคมที่ดี เป็นสังคมในอุดมคติของมนุษย์

พระราชวรมุณี (2523:10) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมหมายถึง สิ่งที่ทำได้ในทางวินัยจนเกิดความเคยชินขึ้นมา มีพลังใจ มีความตั้งใจแน่วแน่ มีความประทับใจเรื่องจริยธรรมต้องอาศัยปัญญา ปัญญาอันเกิดจากความศรัทธาเชื่อถือผู้อื่น ในบางครั้งจริยธรรมก็เกิดโทษเมื่อไม่มีปัญญากำกับ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524:21) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า เป็นลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ โดยลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม จะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภทคือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุนและผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่งนั้นคือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษ หรือพยายามกำจัดและ

ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ฉะนั้นผู้ที่มีจริยธรรมสูงคือ ผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมาก ประเภทหลังน้อย

ระวี ภาวิไล (2530:74) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม เป็นธรรมชาติภายในจิตใจ ที่กำหนดพฤติกรรมที่บุคคลมีความสัมพันธ์ทั้งในตนเองและใน ความสัมพันธ์ต่อผู้อื่น และถ้าหากไม่มีจิตใจก็ไม่มีจริยธรรม

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า จริยธรรมคือ แนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็น ที่ยอมรับของสังคม โดยมีจิตใจเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมให้แสดงออกทั้งกาย วาจา และใจ ใน การสัมพันธ์กับผู้อื่น ทำให้เกิดความสุขแก่ตนเอง ผู้อื่น และสังคม

3.1.2 ลักษณะทางจริยธรรมของมนุษย์

ดวงเดือน พันธมนาวิน (2524:2-3) ได้แบ่งลักษณะทางจริยธรรมของมนุษย์ ออกเป็น 4 ประการ คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตนนั้น การกระทำชนิดใดควรทำและชนิดใดควรละเว้น พฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมและประเภทใด ไม่เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ปริมาณความรู้ขึ้นอยู่กับอายุ การศึกษาและพัฒนาการทาง สติปัญญาของคนด้วย
2. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยม ชมชอบหรือดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น
3. หัตถคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบเพียงใด ซึ่งหัตถคติเชิงจริยธรรมของบุคคล ส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมของคนในสังคมนั้น
4. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลให้เหตุผลในการเลือกที่จะ กระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกเหตุผลเชิงจริยธรรม เพราะจะทำให้ทราบว่าบุคคล ผู้ที่มีจริยธรรมในระดับแตกต่างกันนั้นอาจจะมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้ และบุคคลที่มีการ กระทำที่เหมือนกันอาจจะมีเหตุผลเบื้องหลังการกระทำ และอยู่ในระดับจริยธรรมที่แตกต่างกันได้

3.1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget)

เพียเจต์ เป็นผู้ที่ริเริ่มศึกษาพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก และมีความคิด ว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์ และทักษะ

ต่าง ๆ ทางสังคม ดังนั้น พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคล และได้แบ่งขั้นของพัฒนาการของมนุษย์ออกเป็น 3 ขั้น คือ

1.1 ขั้นก่อนจริยธรรม พัฒนาการขั้นนี้เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ขวบ เด็กในวัยนี้ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมอย่างละเอียด แต่มีความต้องการทางกาย ซึ่งต้องการที่จะได้รับการตอบสนองโดยไม่คำนึงถึงกาลเทศะใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อเด็กเริ่มมีความสามารถก็จะเริ่มเรียนรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อบุคคลอื่น

1.2 ขั้นยึดคำสั่ง พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในวัยอายุ 2-8 ปี เด็กจะมีความเกรงกลัวผู้ใหญ่ และเห็นว่าคำสั่งของผู้ใหญ่คือประกาศิตที่ตนต้องกระทำตาม

1.3 ขั้นยึดหลักแห่งตน พัฒนาการขั้นนี้จะอยู่ในช่วง 8-10 ปี เพียเจต์ เชื่อว่าเกิดขึ้นจากพัฒนาการทางสติปัญญา และจากประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อนด้วยกัน การแลกเปลี่ยนและความเท่าเทียมกันของบุคคลบางคนพัฒนาการอาจจะหยุดชะงักอยู่ในขั้นที่สองได้ เนื่องจากการบีบบังคับของผู้เลี้ยงดูหรือสังคม หรือเกิดจากการขาดประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อนก็ได้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทึก. 2520: 40-41)

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

โคลเบอร์ก ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรม ตามแนวของเพียเจต์และพบว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้น มิได้บรรลุจุดสมบูรณ์เมื่อบุคคลอายุได้ 10 ปี แต่มนุษย์ในสภาพปกติจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมอีกหลายขั้นตอน จากอายุ 11-25 ปี (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524:391) และเขาเชื่อว่าการจัดขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมนั้น จะต้องใช้การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างเดียวนั้น (Kohlberg. 1976:32)

โคลเบอร์ก ได้ศึกษาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของเพียเจต์ และพบความจริงว่าพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นมีถึง 6 ขั้นตอน มนุษย์สามารถบรรลุจริยธรรมขั้นสูงสุดได้เมื่อมีเหตุผลและความคิดในวัยผู้ใหญ่ จะมีลักษณะเป็นเหตุผลสากล เป็นอุดมคติไม่เข้าข้างตน โดยโคลเบอร์ก ได้แบ่งขั้นทางจริยธรรมเป็น 6 ขั้น โดยจัดไว้ 3 ระดับ ซึ่งดวงเดือน พันธุมนาวิน (2522:35-37) ได้สรุปและเขียนตารางไว้ดังนี้

ระดับที่ 1 ก่อนเกณฑ์ (Preconventional Level)

ระดับนี้ บุคคลจะสนองตอบต่อกฎเกณฑ์ซึ่งกำหนดไว้โดยผู้มีอำนาจเหนือตน จะเลือกทำพฤติกรรมเฉพาะที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้อื่นในระดับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (The Punishment and Obedience Orientation) ผู้มีจริยธรรมในขั้นนี้จะเลือกหรืองดกระทำสิ่งใดเพราะกลัวถูกลงโทษ

และยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่ หรือผู้มีอำนาจทางกายเหนือตน การตัดสินใจได้ดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับพฤติกรรมนั้น ๆ ว่าทำไปแล้วโดนลงโทษหรือไม่

ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (The Instrumental Relativist Orientation) การเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจให้ตนเท่านั้น ตัดสินการกระทำตามใจตนเองมักเป็นไปในรูปที่ต้องการรางวัลจากผู้อื่น การที่ทุกคนทำในสิ่งที่เขาต้องการเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แม้ว่ากรกระทำนั้นจะขัดกับผู้อื่น หรือความไม่ถูกต้องของสังคม ชอบการแลกเปลี่ยนที่เท่าเทียมกัน เช่น หนูจะขยันเรียนให้สอบได้ที่ 1 ถ้าแม่ซื้อจักรยานให้หนู

ระดับที่ 2 ตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level)

เป็นระดับที่กระทำไปตามความคาดหวังของบุคคลอื่น การทำดีและยกย่องชมเชยจากสังคมเป็นสิ่งที่ควบคุมความประพฤติมีการกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อย ๆ ของตน ระดับนี้ยังต้องการควบคุมจากภายนอก แต่ก็ยังมีความสามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทั้งสามารถแสดงบทบาทที่สังคมต้องการได้ ระดับนี้แบ่งเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (The Interpersonal Concordance Orientation) ผู้มีจริยธรรมขั้นนี้มุ่งที่จะทำให้ผู้อื่นพอใจ เพื่อให้เขายอมรับเข้าเป็นพวก ชอบคล้อยตามคนอื่นโดยเฉพาะเพื่อน ทำตามแผนของคนส่วนใหญ่ยึดถือ

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (The Law and order Orientation) บุคคลจะรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ตนจะต้องทำหน้าที่ตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดไว้ หรือคาดหมายพฤติกรรมที่ถูกต้อง เคารพกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมตั้งไว้ ความถูกต้องขึ้นอยู่กับสังคม สังคมจะเป็นตัวกำหนดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Postconventional Level)

ระดับนี้ เป็นระดับที่มีจริยธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งอยู่ในวัยผู้ใหญ่เพียงส่วนย่อยและมักจะมีในอายุ 20 ปีขึ้นไป ระดับนี้มีการตัดสินใจขัดแย้งด้วยการนำความคิดตรรกะตรงด้วยตนเอง แล้วตัดสินใจไปตามแต่ว่าจะเห็นความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากัน การยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมสากลที่กำหนดขึ้นอย่างเป็นที่ยอมรับของทุกสังคม ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (The Social Contract Legalistic Orientation) ผู้มีจริยธรรมขั้นนี้ยังยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ยังเห็นว่าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎเป็นสิ่งที่ทำได้ เมื่อได้ใช้วิจารณ์ด้วยเหตุผลที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคม

ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (The Universal Ethical Principle Orientation) ผู้มีจริยธรรมในขั้นนี้ถือว่า ความถูกต้องตัดสินด้วยจิตสำนึกที่สอดคล้องกับหลักจริยธรรมที่ตนเลือกแล้ว และมีความสมเหตุสมผลที่เป็นสากล โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมของสิทธิมนุษยชน เคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน

ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงเหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ชั้น แบ่งเป็น 3 ระดับ ในทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของ
โคลเบอร์ก

ชั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ชั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (2-10 ปี)	1. ระดับก่อนเกณฑ์ (2-10 ปี) (ระดับต่ำ)
ชั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7-10 ปี)	
ชั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (13-16 ปี)	2. ระดับตามกฎหมายเกณฑ์ (10-16 ปี) (ระดับกลาง)
ชั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13-16 ปี)	
ชั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปีขึ้นไป)	3. ระดับเหนือกฎหมายเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป) (ระดับสูง)
ชั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	

(ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์จันท์. 2520 : 43)

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1969:394) เชื่อว่าพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม นั้น จะ เป็น ไป ตาม ชั้น จาก ชั้น ที่ 1 ผ่าน แต่ละ ชั้น ไป จนถึง ชั้น ที่ 6 บุคคล จะ พัฒนา ข้าม ชั้น มิ ได้ เพราะ การ ใช้ เหตุ ผล ใน ชั้น ที่ สูง ขึ้น ไป จะ เกิด ขึ้น ด้วย การ มี ความ สามารถ ในการ ใช้ เหตุ ผล ใน ชั้น ที่ ต่ำ กว่า อยู่ ก่อน แล้ว และ ต่อ มา บุคคล ที่ ได้รับ ประสบ การณ์ ทาง สังคม ใหม่ ๆ หรือ สามารถ เข้าใจ ความหมาย ของ ประสบ การณ์ เก่า ๆ ได้ ดี ขึ้น ตาม ลำดับ

ส่วน บ่อ เกิด ของ เหตุ ผล เชิง จริย ธรรม นั้น โคลเบอร์ก มี ความ เห็น ว่า จาก การ พัฒนา ทาง การ เรียน รู้ ใน ขณะ ที่ เด็ก ได้ มี โอกาส ติด ต่อ สัม พันธ์ กับ ผู้ อื่น การ ได้ เข้า กลุ่ม ทาง สังคม ประเภท ต่าง ๆ จะ ช่วย ให้ ผู้ ที่ มีความ อฉลาด ได้ เรียน รู้ บท บาท ของ ตนเอง และ ผู้ อื่น อัน จะ ช่วย ให้ เขา พัฒนา ทาง จริย ธรรม ใน ชั้น สูง ขึ้น ต่อ ไป อย่าง รวด เร็ว โคลเบอร์ก เชื่อ ว่า การ พัฒนา ทาง จริย ธรรม นั้น มิใช่ การ รับ รู้ จาก การ พรี สอน ของ ผู้ อื่น โดย ตรง แต่ เป็น การ ผสมผสาน ระหว่าง ความรู้ เกี่ยวกับ บท บาท ของ ตน ต่อ ผู้ อื่น ด้วย รวมทั้ง ข้อ เรียกร้อง และ กฎ เกณฑ์ ของ กลุ่ม ต่าง ๆ ซึ่ง อาจ จะ ขัดแย้ง กัน แต่ ใน ขณะ เดียว กัน ก็ มี ลัก ณะ ให้ บุคคล พัฒนา ไป ตาม ชั้น ตอน ใน ทิศ ทาง เดียว กัน เสมอ ไม่ว่า บุคคล จะ อยู่ ใน กลุ่ม ไหน หรือ สังคม ไດ ก็ ตาม (ดวง เดือน พันธุม นาวิ น. 2524:31)

ในการ วิจัย ครั้ง นี้ ผู้ วิจัย ได้ เลือก ทฤษฎี พัฒนา การ ทาง จริย ธรรม ของ โคลเบอร์ก ซึ่ง แบ่ง เป็น ลำดับ ชั้น ที่ ชัด เจน และ เหมาะ สม กับ นัก เรียน ที่ ศึกษา อยู่ ใน ระดับ ชั้น ประถม ศึกษา ตอน ปลาย

3.1.4 ความสำคัญของเหตุผลเชิงจริยธรรม

พิชาญ ลำ อาง ศรี. (2527:14) กล่าว ว่า เหตุ ผล เชิง จริย ธรรม เป็น เหตุ ผล ที่ บุคคล ใช้ ในการ ตัด สินใจ หรือ อยู่ เบื้อง หลัง การ ตัด สินใจ ที่ กระ ทำ หรือ ไม่ กระ ทำ พฤติ กรรม ต่าง ๆ เมื่อ บุคคล ได้ ให้ เหตุ ผล เรา สามารถ วิ นิ จ ฉัย ความ ได้ ว่า เป็น เหตุ ชั้น ไหน ตาม ทฤษฎี ของ โคลเบอร์ก ซึ่ง แบ่ง ออก เป็น 3 ระดับ ใหญ่ ๆ คือ ระดับ ต่ำ มี ลักษณะ ยึด ความ ต้องการ ของ ตนเอง เป็น ศูนย์ กลาง ระดับ กลาง มี ลักษณะ ยึด ความ ต้องการ ของ กลุ่ม คน เป็น หลัก ระดับ สูง มี ลักษณะ ยึด ความ ต้องการ และ ประโยชน์ ของ ส่วน รวม เป็น หลัก แต่ละ ระดับ จะ แบ่ง แยก ออก เป็น ระดับ ละ 2 ชั้น รวม เป็น ชั้น เหตุ ผล เชิง จริย ธรรม ทั้ง 6 ชั้น เหตุ ผล เชิง จริย ธรรม ชั้น ต่ำ สุด เป็น ชั้น ที่ บุคคล มี ความ เห็น แก่ ตัว มาก ที่ สุด และ ค่อย ๆ ลด ความ เห็น แก่ ตัว ตาม ลำดับ ชั้น เปลี่ยน เป็น เห็น แก่ พวก พ้อง ใน ที่ สุด ยึด หลัก อัน เป็น อุดมคติ โดย เห็น แก่ ส่วน รวม อัน หมายถึง มนุษยชาติ ฉะนั้น การ ที่ บุคคล มี เหตุ ผล เชิง จริย ธรรม อยู่ ใน ระดับ สูง ย่อม เป็น ที่ ต้องการ ของ สังคม

จะ เห็น ได้ ว่า ความ สำคัญ ของ เหตุ ผล เชิง จริย ธรรม นั้น บุคคล ควร จะมี และ พัฒนา ไป ตาม วัย ให้ ได้ อยู่ ใน ระดับ สูง ซึ่ง ทำ ให้ เป็น ที่ ยอมรับ และ อยู่ ใน สังคม ได้ อย่าง มี ความ สุข

3.1.5 วิธีการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม

ดวง เดือน พันธุม นาวิ น (2522:52) ได้ เขียน ไว้ ใน ตำรา จิต วิทยา การ พัฒนา จริย ธรรม มี วิธี การ ดัง ต่ ไป นี้

1. การให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น วิธีการฝึกฝนเด็กโดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นต่ำ ให้สามารถใช้หลักเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สูงขึ้นไปนั้น เริ่มจากการศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กเล็กตามทฤษฎีของเพียเจท์ นักจิตวิทยาได้ใช้วิธีการให้เหตุผลที่เหนือกว่าที่เด็กใช้ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้ความรู้ในขั้นสูงขึ้นกว่าขั้นที่ตนมีอยู่ เมื่อเด็กได้รับเหตุผลใหม่เด็กจะนำไปใช้เปรียบเทียบกับเหตุผลเดิมของตน ซึ่งการเปรียบเทียบนี้เด็กจะเกิดความรู้ที่ขัดแย้งกัน หรือเกิดความไม่สมดุลทางความคิดนี้ ความไม่สมดุลนี้จะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กเกิดมีการปรับปรุงโครงสร้างทางความคิดของตนเพื่อให้เกิดความสมดุลขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นที่สูงกว่าขั้นตนได้

2. การให้แสดงบทบาท วิธีการนี้เกิดจากความเข้าใจที่ว่า การที่คนเราจะเข้าใจผู้อื่นได้นั้น ต้องให้เขาได้มีโอกาสสวมบทบาทอื่น ๆ นอกเหนือไปจากที่ตนเป็นอยู่ และบทบาทนั้นควรเกี่ยวข้องกับจริยธรรม การรับรู้ในความคิดและความรู้สึกของคนอื่น การนำตนเองไปอยู่ในฐานะของคนอื่นด้วยกระบวนการดังกล่าว จะทำให้ความคิดกว้างขวาง และเกิดความคิดความเข้าใจแตกต่างไปจากเดิม ไม่ยึดอยู่แต่ตนเองฝ่ายเดียว

3. การใช้อิทธิพลของกลุ่มให้เกิดการคล้อยตาม การแสดงเหตุผลเชิงจริยธรรมเพื่อเป็นการยกระดับจิตใจของเด็กนั้น อาจทำได้โดยการใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ซึ่งแสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกัน เด็กจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่าง และคล้อยตามลักษณะของเพื่อนไปโดยง่าย เด็กที่เข้าร่วมสังคมกันจะมีความก้าวหน้ากว่าเด็กที่แยกเดี่ยวจากเพื่อน ทั้งนี้เพราะการที่เด็กมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้โต้แย้งกันกับเพื่อน จะทำให้เขาได้รับความเห็นและทัศนคติใหม่ ๆ ต่างไปจากที่ตนมีอยู่

4. การให้เด็กเลียนแบบจากตัวแบบ การใช้ตัวแบบแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ให้ผู้ถูกทดลองเห็นจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้ถูกทดลองทำพฤติกรรมนั้น ๆ ตามตัวแบบได้ การจัดตัวแบบนี้ก็เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ถูกทดลองวิธีหนึ่ง การจัดตัวแบบให้เกิดการเลียนแบบเป็นวิธีที่มีการศึกษาค้นคว้ามาพอประมาณ เพราะเป็นวิธีที่นักจิตวิทยาเชื่อว่า จะเรียนรู้จากสังคมได้มากที่สุด และเป็นวิธีการเดียวที่เด็กอาจทำตามโดยไม่รู้สึกรู้ว่ากำลังถูกชักจูง

จะเห็นได้ว่าการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นกระทำได้หลายวิธี และในระดับประถมศึกษาตอนปลายนั้นก็สามารถนำมาใช้ได้ในทุกวิธีที่กล่าวมา

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก

3.2.1 งานวิจัยในประเทศ

ทูเรียล (Truiel, 1965:611-618) ได้วัดระดับจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นตอนต้นแล้วให้เด็กแสดงเป็นบุคคลในเรื่องซึ่งมีปัญหาและไปขอคำแนะนำจากเพื่อนสองคน เพื่อนทั้งสองคนแนะนำเด็กไปคนละทาง โดยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นเดียวกัน เด็กบางคนจะ

ได้รับฟังคำแนะนำที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนเพียงหนึ่งขั้น บางคนจะได้รับฟังคำแนะนำที่สูงกว่าระดับจริยธรรมของตนถึงสองขั้น บางคนได้รับการแนะนำที่ต่ำกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งขั้น เด็กบางคนไม่ได้รับประสบการณ์ดังกล่าวเลย หลังจากนั้นหนึ่งสัปดาห์เด็กทุกคนจะถูกวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมอีกครั้งหนึ่งผลปรากฏว่า เด็กที่ได้รับคำแนะนำประเภทที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งขั้นนั้นมีพัฒนาการทางจริยธรรมมากที่สุด

บิสกิน และฮอสกินสัน (Biskin and Hoskinson. 1977:407-415) ได้ทดลองสอนจริยธรรมโดยใช้วิธี การจัดโครงการอภิปรายเกี่ยวกับจริยธรรมที่ตัดสินใจจากจากวรรณคดีและการอ่านเรื่องราว โดยใช้นักเรียนในระดับเกรด 4-5 แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แล้ววัดจริยธรรมตามวิธีของโคลเบอร์ก จากนั้นก็ทดลองโดยกลุ่มทดลอง มีการจัดโครงสร้างการอภิปรายอย่างเป็นระบบ ครูใช้ถาม 3 แบบ คือคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ดีความ การประเมินผลเพื่อยั่วให้นักเรียนสมมติบทบาทของตนเองลงไป ส่วนกลุ่มควบคุมปล่อยให้มีการอภิปรายเป็นไปตามธรรมชาติ จากนั้นทดสอบระดับจริยธรรมในตอนหลัง ผลการวิจัยพบว่าการอภิปรายอย่างเป็นระบบที่ให้โอกาสผู้เรียนให้อยู่ในบทบาทในท้องเรื่อง สามารถเปลี่ยนการตัดสินใจ จริยธรรมในระดับที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ริชาร์ด และคนอื่น ๆ (Richards and others. 1984:24-28) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์กและพฤติกรรมก่อนในห้องเรียน พบว่า นักเรียนที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับต่ำ (ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2) มีพฤติกรรมก่อนในห้องเรียนมากกว่านักเรียนที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 3 และ 4 และยังพบว่าระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเพิ่มขึ้นตามอายุ และสถานภาพทางสังคม เพศ มีผลต่อพฤติกรรมก่อนในห้องเรียน อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมก่อนในห้องเรียนสามารถทำนายได้ดีในเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง

โรมานซ์ (Romane. 1985:2442) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมที่มีต่อการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 5 สองกลุ่ม จำนวน 32 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ทำการทดลอง 8 สัปดาห์ ผลการทดลองพบว่า โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมสามารถพัฒนา ระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนได้

วอล์คเกอร์ และเทย์เลอร์ (Walker and Taylor. 1991:330-337) ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของขั้นการเปลี่ยนแปลงของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยการสัมภาษณ์เด็กและผู้ใหญ่เกี่ยวกับการให้เหตุผลทางจริยธรรม 2 ครั้ง ภายในช่วงระยะเวลา 2 ปี ผลการศึกษาพบว่า มีการพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่สูงขึ้นกว่าเดิม โดยเป็นไปตามลำดับขั้นของพัฒนาการ

3.2.2 งานวิจัยในประเทศ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจักษ์ (2520:210) ได้ศึกษาจริยธรรมของเยาวชนไทย โดยมีกลุ่มตัวอย่างอายุ 11-25 ปี จำนวน 1,400 คน ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และลักษณะมุ่งอนาคตนั้นควรจะได้มีการปลูกฝังก่อนที่เด็กจะมีอายุ 10 ปี เพราะเมื่อเริ่มวัยรุ่นลักษณะทางจริยธรรมสองประการนี้จะเริ่มคงที่ ผู้ที่มาจากครอบครัวยากจน จะมีพัฒนาการช้ากว่ากลุ่มอื่นในช่วงวัยอายุตอนต้น แต่จะทันกลุ่มอื่นในวัยรุ่นตอนปลาย ในด้านอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดู การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก ใช้เหตุผลมากมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ถูกศึกษาทุกระดับอายุ และพบว่าในครอบครัวยากจนบิดามารดามีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะช่วยให้ลูกมีจริยธรรมสูงได้

สมเดช สีแสง (2525:59) ได้ทำการวิจัยเรื่องการทดลองสอนการยก ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการทดลองพบว่า ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการสอน โดยใช้หนังสือนิทานประกอบสูงขึ้นไปกว่าก่อนสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับกลาง (ขั้น 3 ขั้น 4) ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อำรง นวมศิริ (2527:53) ได้ทดลองใช้ข่าวหนังสือพิมพ์สร้างเป็นสถานการณ์จำลองในการสอนจริยศึกษา เพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนน้ำหมัน อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนจริยศึกษาจากการใช้ข่าวหนังสือพิมพ์สร้างเป็นสถานการณ์จำลองมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามแผนการสอนของกรมวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สนธิ ทรัพย์วารี (2528:43) ได้ทดลองใช้ สไลด์-เทป เพื่อยก ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโชติทายการาม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนจริยธรรมโดยใช้ สไลด์-เทป มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยให้ข้อสนทนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พิพัฒน์ ปิ่นจินดา (2531:52) ได้ทำการทดลองเปรียบเทียบการสอนจริยศึกษาเพื่อยก ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยการอภิปรายกลุ่ม และการสอนโดยวิธีเบญจขันธ์ในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดมัชฌันติการาม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนจริยศึกษาเพื่อยก ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยการให้การอภิปรายกลุ่มและนักเรียนที่เรียนจริยศึกษาเพื่อยก ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยวิธีเบญจขันธ์มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ดวงจันทร์ หนูทอง (2533:84) ได้ศึกษาผลการใช้แม่แบบหนังตะลุงที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดมณีเจริญมิตรภาพที่ 227 จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลปรากฏว่า การสอนโดยใช้แม่แบบหนังตะลุงทำให้นักเรียนมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก จากการศึกษางานวิจัยพบว่า ได้มีการนำเอาวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้สไลด์-เทป สถานการณ์จำลอง การอภิปรายกลุ่มเหล่านี้เป็นต้น มาใช้ในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สนใจที่จะนำเอากิจกรรมกลุ่มมาใช้ในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร

บทที่ 3

การดำเนินการศึกษาค้นคว้า

แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2541 ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 68 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2541 ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 24 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้

* 2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2541 จำนวน 275 คน ตอบแบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อ

2.2 ผู้วิจัยตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วนำคะแนนของนักเรียนทุกคนมาเรียงลำดับจากคะแนนสูงมาต่ำ และคัดเลือกผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 68 คน แล้วสอบถามความสมัครใจในการเข้ารับการทดลอง ปรากฏว่านักเรียนสมัครใจทุกคน

2.3 สุ่มนักเรียนที่สมัครใจในข้อ 2 มา จำนวน 24 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 12 คน *

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วย

1. โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. แบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อ

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1. โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีลำดับขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

1.1 ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อให้นักเรียน

1.2 ผู้วิจัยสร้างโปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งโปรแกรมประกอบไปด้วย เกม บทบาทสมมติ และกรณีตัวอย่าง ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อโดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม เป็นขั้นที่นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ด้านปัญหาหรือสมอง และการมีส่วนร่วมในทางสังคม ได้แก่ การที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องแสดงออกทางกายและวาจาในการสื่อความหมายกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมที่นักเรียนกระทำนั้น การที่นักเรียนได้เห็นจริงหรือประจักษ์แจ้ง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ รวมถึงการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นจะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ มีการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางและเกิดผลดี

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ เป็นขั้นที่นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากขั้นการมีส่วนร่วม วิเคราะห์ถึงสิ่งที่ได้กระทำลงไป สามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มได้

ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์หลักการ นักเรียนสามารถรวบรวมแนวคิดต่าง ๆ ของนักเรียนคนอื่น ๆ นำมาเป็นหลักของตนเอง รวมถึงการเชื่อมโยงการเรียนรู้ของตนเองกับผู้อื่นได้

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล นักเรียนร่วมกันประเมินการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม รวมถึงให้ข้อเสนอแนะร่วมกันได้

ขั้นที่ 1 – 4 ใช้กับเทคนิคเกม และกรณีตัวอย่าง สำหรับบทบาทสมมติใช้ 5 ขั้นตอนดังนี้คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นที่ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์สมมติขึ้น นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดงและศึกษาบทเตรียมตัวแสดงตามบทบาทสมมติที่ได้รับ

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง นักเรียนจัดฉากและสถานที่ให้เหมาะสมกับบทบาทสมมติ นักเรียนที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้สังเกตการณ์ เมื่อผู้แสดงพร้อมจึงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามที่ได้รับ

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล นักเรียนร่วมกันแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาหลังจากขั้นแสดงแล้ว

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม นักเรียนแสดงเพิ่มเติมในกรณีที่การแสดงครั้งแรกได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจ หรือมีผู้เสนอความคิดเห็นใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ก็จะจัดให้มีการแสดงใหม่อีกครั้งตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ข้อคิดเห็นและช่วยกันสรุป ให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

1.3 นำโปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน คือ รองศาสตราจารย์ ดร. อารี พันธุ์มณี รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง และอาจารย์

วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา ตรวจสอบความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะและความมุ่งหมายของการวิจัยแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.4 นำโปรแกรมที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนเวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ใช่ นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อหาข้อบกพร่องแล้วจึงนำมาแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ใช้เวลาทดลอง 12 ครั้งๆ ละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ๆ ละ 2 วัน คือ วันจันทร์และวันพุธ เวลา 15.10-16.00 น. ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2541 ถึงวันที่ 1 กรกฎาคม 2541 (ดังรายละเอียดในภาคผนวก)

2. แบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามลำดับขั้น ดังนี้

2.1 ศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก

2.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อ

2.3 ให้นิยามศัพท์เฉพาะของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อ

2.4 สร้างแบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อ โดย

ปรับปรุงและดัดแปลงจากแบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ จิรพรรณ สุขตลอดชีพ (2530:73-83) ธิธารัตน์ ศรีสวัสดิ์ (2532:215-225) และรุ่งรัตน์ ไกรทอง (2537:229-235) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก โดยผู้วิจัยปรับปรุงเหตุการณ์ ภาษาให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนและสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

2.5 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน คือ รองศาสตราจารย์ ดร. อารี พันธุ์มณี รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง และอาจารย์ วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา ตรวจสอบความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ และความมุ่งหมายของการวิจัยแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว จำนวน 32 ข้อไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเซนต์หลุยส์ศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2541 ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้ววิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

2.6.1 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25 % กลุ่มสูง - กลุ่มต่ำ โดยนำคะแนนที่ตรวจแล้วมาจัดเรียงลำดับจากคะแนนสูงสุดมายังคะแนนต่ำสุด แล้วแยกนักเรียนออกเป็น 25 % ที่ได้คะแนนสูง และ 25 % ที่ได้คะแนนต่ำ แล้วจึงทำการวิเคราะห์รายข้อโดยใช้ t-test คัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป ผลจากการวิเคราะห์ปรากฏว่า แบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อจำนวนทั้งหมด 32 ข้อ มี

ค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป สามารถใช้ได้ 29 ข้อ แต่ผู้วิจัยเลือกไปใช้จริงเพียง 20 ข้อ โดยใช้ค่า t ระหว่าง 1.85 – 6.29 (ดังแสดงไว้ในภาคผนวก ข.)

2.6.2 นำแบบสอบถามที่คัดเลือกแล้วในข้อ 2.6.1 จำนวน 20 ข้อ มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น .9704 (ดังแสดงในภาคผนวก ค.)

ลักษณะและวิธีการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ เป็นแบบ 4 ตัวเลือก โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านข้อความแล้วตอบตามความเป็นจริงของตนเอง โดยเขียนเครื่องหมาย X ลงบนตัวอักษรหน้าคำตอบที่ต้องการ เพียง 1 ตัวเลือกเท่านั้น

ตัวอย่างแบบสอบถาม

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อทางกาย

ตัวอย่าง วันหนึ่งข้าพเจ้ากลับจากโรงเรียน พบวิวรรณ์เพื่อนที่เคยทะเลาะและทำร้าย

ข้าพเจ้าถูกนักเรียนโรงเรียนอื่นทำร้ายบาดเจ็บ ข้าพเจ้าจะเข้าไปช่วยเขาเพราะ

- ก. ถ้าไม่ช่วยวิวรรณ์ต้องหาทางแก่งข้าพเจ้าแน่นอน
- ข. ถ้าเขาอาการดีขึ้นจะได้เห็นใจ และรักข้าพเจ้า
- ค. เมื่ออยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้ใคร ๆ ก็ต้องทำเช่นเดียวกับข้าพเจ้า
- ง. การช่วยเหลือผู้อื่นเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อทางวาจา

ตัวอย่าง ข้าพเจ้าได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนให้มีหน้าที่สอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียน แต่มีเพื่อนสนิทของข้าพเจ้าคนหนึ่งกระทำความผิด ด้วยการหนีโรงเรียนไปเที่ยวตามศูนย์การค้า ข้าพเจ้าจะไม่รายงานความผิดของเพื่อนให้ทางโรงเรียนทราบ แต่จะตักเตือนและแนะนำให้เพื่อนเลิกกระทำความผิดที่ไม่ถูกต้องนั้น เพราะ

- ก. ข้าพเจ้ากลัวว่าจะไม่มีเพื่อนสนิทต่อไป
- ข. การตักเตือนเพื่อนที่กระทำความผิดเป็นหน้าที่ที่ควรปฏิบัติ
- ค. เพื่อน ๆ จะได้ชมว่าข้าพเจ้าเป็นคนรักพวกพ้อง
- ง. เพื่อนคนอื่นก็คงทำเช่นเดียวกับข้าพเจ้า

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อทางสติปัญญา

ตัวอย่าง ดรุณีเป็นคนเรียนหนังสือเก่ง จันทราขอร้องดรุณีให้ช่วยอธิบายวิชาภาษาอังกฤษซึ่งคุณครูสอนวันนี้ในเรื่องที่เธอไม่เข้าใจ ถ้าข้าพเจ้าเป็นดรุณีข้าพเจ้าจะช่วยอธิบายภาษาอังกฤษให้จันทราจนเข้าใจ เพราะ

- ก. ใคร ๆ เขาก็อธิบายให้เพื่อน ๆ ฟังทั้งนั้น
- ข. คนที่เรียนเก่งกว่าควรที่จะช่วยเหลือคนที่ด้อยกว่าตน
- ค. ข้าพเจ้าช่วยเหลือเพื่อน ถ้ามีเรื่องเดือดร้อนอะไรเพื่อน ๆ จะได้ช่วยข้าพเจ้าได้
- ง. กลัวเพื่อน ๆ จะไม่คบ

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อทางใจ

ตัวอย่าง เมื่อสังเกตเห็นเพื่อนไม่สบายใจ สมจิตรมักเข้าไปไต่ถามทุกข์สุข และถ้าช่วยเหลือได้เธอมักจะช่วยเหลือเพื่อนทุกครั้ง ถ้านักเรียนเป็นสมจิตรเหตุที่นักเรียนทำเช่นนี้ เพราะ

- ก. เพื่อน ๆ จะได้รักข้าพเจ้า
- ข. เพื่อน ๆ จะได้ไม่ตำหนิว่าเป็นคนไม่มีน้ำใจ
- ค. หน้าที่ของเพื่อนที่ดี คือ เมื่อเพื่อนมีความทุกข์ก็ต้องช่วยเหลือกัน
- ง. คนที่เป็นเพื่อนกันย่อมต้องไต่ถามทุกข์สุขหรือช่วยเหลือกันเป็นธรรมดา

✓ การตรวจให้คะแนน

การตรวจให้คะแนน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดให้ตรงกับขั้นในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม 4 ขั้น ดังนี้

- ให้ 4 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นที่ 4
- ให้ 3 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นที่ 3
- ให้ 2 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นที่ 2
- ให้ 1 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นที่ 1

การดำเนินการทดลอง

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้การวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest Design ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงแบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control Group Pretest – Posttest Design

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
RE	T ₁ E	X	T ₂ E
RC	T ₁ C	-	T ₂ C

ความหมายของสัญลักษณ์

- R แทน กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม (Random Assigned)
- E- แทน กลุ่มทดลอง (Experiment Group) โดยการใช้การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
- C แทน กลุ่มควบคุม (Control Group)
- X แทน การจัดกระทำ (Treatment) โดยการใช้การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
- T₁ แทน การทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest)
- T₂ แทน การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)

วิธีดำเนินการทดลอง

1. ขึ้นก่อนการทดลอง ทำการทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) โดยการให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ โดยตอบแบบสอบถาม 1 ครั้ง แล้วเก็บไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง
2. ขึ้นทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ กลุ่มทดลอง ผู้วิจัยใช้การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามโปรแกรมที่สร้างขึ้นทั้งหมด 12 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ในวันจันทร์และวันพุธ เวลา 15.10-16.00 น. ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2541 ถึงวันที่ 1 กรกฎาคม 2541 (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ก.)
3. ขึ้นหลังการทดลอง เมื่อสิ้นสุดการทดลองให้นักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้ออีกครั้งหนึ่งแล้วเก็บไว้เป็นคะแนนหลังทดลอง (Posttest)
4. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบทั้ง 2 ครั้ง ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

2. เปรียบเทียบผลต่างของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มกับนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐานได้แก่
  - 1.1 ค่าเฉลี่ย (X)
  - 1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. สถิติสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่
  - 2.1 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ โดยใช้ t-test
  - 2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)
3. สถิติสำหรับการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่
  - 3.1 เปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนภายในกลุ่มก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้ t-test แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Sample)
  - 3.2 เปรียบเทียบผลต่างของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อระหว่างนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม โดยใช้ t-test แบบเป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample) ✕

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้แทนความหมายดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
X	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
X _{diff}	แทน	ผลต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
S.D. _{diff}	แทน	ผลต่างของค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t-distribution
df	แทน	ขั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
ΣD	แทน	ผลรวมของคะแนนความแตกต่างจากการทดสอบก่อนการทดลองและการทดสอบหลังการทดลอง
ΣD ²	แทน	ผลรวมของคะแนนความแตกต่างจากการทดสอบก่อนการทดลองและการทดสอบหลังการทดลองแต่ละตัว ยกกำลังสอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปตามลำดับดังนี้

1. เปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มทดลอง	N	X	S.D.	ΣD	ΣD ²	t
ก่อนทดลอง	12	59.75	7.05	198	3974	23.66**
หลังทดลอง	12	76.25	3.47			

$$t_{0.01, df11} = 2.718$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 ปรากฏว่านักเรียนมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ นักเรียนมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มดีขึ้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้

2. เปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มกับนักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 เปรียบเทียบผลต่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มกับนักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง	N	X_{diff}	S.D. _{diff}	t
กลุ่มทดลอง	12	16.5	8.02	4.54**
กลุ่มควบคุม	12	4.83	3.64	

$$t_{0.01, df22} = 2.508$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 ปรากฏว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อดีกว่านักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อดีกว่านักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนก่อนและหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มกับนักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อดีกว่านักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2541 ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 68 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2541 ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 24 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากร แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย

1. โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. แบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อ

การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้การวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest – Posttest Design ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นก่อนการทดลอง ทำการทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) โดยการให้กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อ โดยตอบแบบสอบถาม 1 ครั้ง แล้วเก็บไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง
2. ขั้นทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ กลุ่มทดลอง ผู้วิจัยใช้การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามโปรแกรมที่สร้างขึ้นทั้งหมด 12 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ในวันจันทร์และวันพุธ เวลา 15.10 – 16.00 น. ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2541 ถึงวันที่ 1 กรกฎาคม 2541
3. ขั้นหลังการทดลอง เมื่อสิ้นสุดการทดลองให้นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่ออีกครั้งหนึ่ง (Posttest) แล้วเก็บไว้เป็นคะแนนหลังทดลอง
4. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบทั้ง 2 ครั้ง ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. เปรียบเทียบผลต่างของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มกับนักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลได้ดังนี้

1. นักเรียนมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อดีขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อดีกว่านักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร ปรากฏผลดังนี้

1. นักเรียนมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อดีขึ้นหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อของนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ พรณพิศ วาณิชยการ (2528 : 87) ที่กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่มจะสามารถสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัยและความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ความต้องการเหล่านี้เมื่อได้รับการตอบสนองก็จะส่งเสริมให้บุคคลในกลุ่มสามารถรู้จักตนเองและยอมรับตนเอง อันเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ต่อไป และประนอม เดชชัย (2531: 101-102) กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่มจะช่วยฝึกประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนให้พัฒนาขึ้น ทำให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและบุคคลอื่นในกลุ่มดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพวงแก้ว เนตรโภาารักษ์ (2533:69) ที่ได้ศึกษาพบว่า กิจกรรมกลุ่มทำให้นักเรียนให้ความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการศึกษาของหรรษา แดงภักดี (2536:57) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อคุณธรรมความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มทำให้นักเรียนมีคุณธรรมความมีน้ำใจนักกีฬาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลจากการศึกษาครั้งนี้และผลจากการศึกษาที่สอดคล้องกันดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อของนักเรียนให้ดีขึ้นได้ทั้งนี้เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างนักเรียน ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากการวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ และจากการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักเรียนยังส่งผลให้นักเรียนสามารถรวบรวมแนวคิด

ของตนเองและของเพื่อน ๆ มาสรุปและนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อตนเองได้ เข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งนักเรียนในกลุ่มทดลองเป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 11-12 ปี เป็นช่วงที่เข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งชอบการรวมกลุ่ม ชอบการแสดงออก ต้องการการยอมรับของสังคม ดังที่ระดับ เรื่องมาลัย (2531:61) กล่าวว่า วัยรุ่น (11-13) ปี ชอบการรวมกลุ่ม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ต้องการการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมถึงได้มีโอกาสแสดงออกและเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ดังนั้นการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มซึ่งประกอบด้วย เกม บทบาทสมมติ และกรณีตัวอย่าง จึงทำให้รู้สึกสนุกสนาน เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อดีขึ้น แม้ในระยะแรกของการทำกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนยังไม่ค่อยกล้าแสดงออก ผู้วิจัยจึงคอยกระตุ้นและให้กำลังใจ ซึ่งมีผลทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น สนใจ กล้าแสดงความคิดเห็น และให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี นอกจากนี้จากการสอบถามนักเรียนพบว่า นักเรียนมีความพอใจ สนุกสนาน และเห็นประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง

2. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อดีกว่านักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนได้ดีกว่านักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ คมเพชร ฉัตรสุภกุล (2522:96-98) ที่กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาบุคคล เพราะว่ากิจกรรมกลุ่มเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้เล่น เกม แสดงบทบาทสมมติ อภิปรายกลุ่ม ตลอดจนศึกษากรณีตัวอย่าง ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา มีการอภิปรายและสรุปร่วมกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญศรี จึงธนาเจริญเลิศ (2530:48) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มทำให้นักเรียนมีการปรับตัวกับเพื่อนได้ดีกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับการศึกษาของ สาลี จบศรี (2531:48) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสาม “ผิวศรีราษฎร์บำรุง” จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีคะแนนความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนให้ดีขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมกลุ่มนั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคเกม บทบาทสมมติ และกรณีตัวอย่าง ทำให้

นักเรียนกระตือรือร้น ให้ความสนใจในการร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันแก้ปัญหา และรู้จักการรับฟังเหตุผลของเพื่อน ๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเหตุผลเดิมของตนเองทำให้นักเรียนเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น และยอมรับเหตุผลคนอื่นได้ รวมถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำกิจกรรมของนักเรียน จึงเป็นส่วนหนึ่งในการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม

สำหรับนักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มนั้นมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อดีขึ้นแต่น้อยกว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพราะนักเรียนไม่ได้รับการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน และไม่ได้มีโอกาสที่จะปฏิบัติจริงด้วยตนเอง จึงไม่กระตือรือร้นและสนใจเท่าที่ควร ถึงแม้ว่านักเรียนจะเข้าใจเหตุผลในเชิงจริยธรรมก็ตาม จึงทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อดีกว่านักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อได้ จึงควรส่งเสริมให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนรู้จักการนำกิจกรรมกลุ่มเทคนิคเกม บทบาทสมมติ และกรณีตัวอย่าง ไปพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียน

1.2 ควรมีการฝึกอบรมครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ในการใช้กิจกรรมกลุ่มให้เกิดความชำนาญ เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านอื่น ๆ ต่อไป

1.3 ควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อกับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ เช่น นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนสายอาชีวศึกษา เป็นต้น

2.2 ควรทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านอื่น ๆ เช่น ด้านความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร เป็นต้น

2.3 ควรทดลองใช้เทคนิคอื่นเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียน เช่น การใช้เทคนิคแม่แบบ การปรับพฤติกรรมโดยการวางเงื่อนไข เป็นต้น

2.4 ควรใช้สถานที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป็นห้องประชุม หรือห้องที่เก็บเสียงได้จะช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมกลุ่ม และช่วยให้ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

พรวณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสูงวงศ์. การศึกษาศิลปะบุคคลเป็นรายกรณี. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
- กัญญา คงคานนท์. "การปลูกฝังคุณธรรมในเด็กเล็ก," การศึกษา ก.ท.ม 14(5):6-9; กุมภาพันธ์ 2534.
- การศาสนา, กรม. ศีลธรรมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา, 2521.
- คมเพชร ชัตรสุภกุล. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.
- _____ . กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: แสงรุ่งการพิมพ์, 2522.
- ครูศาสตร์, คณะ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน่วยการเรียนรู้การสอนศีลธรรม. กรุงเทพฯ : ม.ป.ป., 331 หน้า.
- จำเนียร ช่างโชติ. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.
- จิรพรรณ สุขตลอดชีพ. ผลของการแสดงบทบาทสมมติที่มีต่อการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2530. อัดสำเนา.
- ชไมพร มุขโชติ. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.
- ดรณี แก้วม่วง. พื้นฐานอารยธรรม. กรุงเทพฯ : หอรัตนชัยการพิมพ์, 2534.
- ดวงจันทร์ หนูทอง. ผลของการใช้แม่แบบหนังสือที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดมณีเจริญ มิตรภาพที่ 227 จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. การพัฒนาจริยธรรม: ตำราจิตวิทยา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
- _____ . พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2: จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2524.

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์. จริยธรรมของเยาวชนไทย. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.
- ทัศนีย์ เหมะธูลิน. การพัฒนาแบบวัดความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่และเสียสละสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533. อัดสำเนา. ทิศนา แคมมณี. ช่วยครูฝึกประชาธิปไตยให้แก่เด็ก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ธิดารัตน์ ศรีสวัสดิ์. ผลของบทบาทสมมติที่มีต่อเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความสามัคคีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนารีนุกูล จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532, อัดสำเนา.
- ธีระพร อุวรรณโณ. "ความเอื้ออาทร," ใน สารานุกรมศึกษาศาสตร์ฉบับเฉลิมพระเกียรติ. หน้า 292-295, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.
- ธำรง น่วมศิริ. การทดลองใช้ข่าวหนังสือพิมพ์เป็นสถานการณ์จำลองในการสอนจริยศึกษาเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- นฤมล ทิประภาต. "หาความเป็นธรรมบนเส้นทางสู่นิส," สังคมพัฒนา. 19(1-2): 4 - 5 ; มกราคม - ตุลาคม 2534.
- บุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ. ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- ประดับ เรืองมาลัย. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2531.
- ประนอม เดชชัย. แนวคิดใหม่ในการสอนสังคมศึกษา. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2531.
- พรรณพิศ วาณิชชักร. "การทำงานแบบกลุ่ม," ใน สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับที่ 1. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2528.
- พระราชวรมณี. ชาวพุทธกับชะตากรรมของสังคม ปาฐกถาโกมลคีมทอง ประจำปี 2523. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2523.
- พวงแก้ว เนตรโภากรักษ์. ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.

- พิชาญ ลำอาจศรี. การทดลองสอนจรรยาศึกษาด้วยวิธีสอนแบบซินดิเคท (Syndicate) ในชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- พิพัฒน์ ปิ่นจินดา. การเปรียบเทียบการสอนจรรยาศึกษาเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยการ
อภิปรายกลุ่มและการสอนโดยวิธีเบญจขันธ์ ในระดับประถมศึกษาปีที่ 5.
 ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531
 อัดสำเนา.
- เยาวภา เดชะคุปต์. ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา.
 วิทยานินพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517. อัดสำเนา.
- ระวี ภาวิไล. "คุณค่าใหม่ทางจริยธรรมสังคมไทย," วารสารเศรษฐศาสตร์. 16(1) : 1
 กรกฎาคม - กันยายน 2530.
- รัตนา บำรุงญาติ. ผลของการพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โดยการใช้หุ่นมือ การเล่านิทาน และการใช้แถบเสียงนิทาน. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม.
 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- รุ่งรัตน์ ไกรทอง. ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ
ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรี กรุงเทพมหานคร.
 ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
 2537. อัดสำเนา.
- เจวดี วงศ์พรหมเมฆ. กระบวนการกลุ่ม. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์ไชยวัฒน์, 2521.
- โรม สุรเสน. คู่มือการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการ
 ศาสนา, 2534.
- วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรสุภกุล. กระบวนการกลุ่ม. โอเดียนสโตร์, 2522.
- วีณา วโรดมมะวิษญ์. กลวิธีการเรียนและการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา. เชียงใหม่ : ภาควิชา
 การประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2530.
- ศุภวดี บุญญวงศ์. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. สงขลา : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการ
 ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2527.
- สนธยา ฉัตรมาศ. "จริยธรรมในระดับประถมศึกษา : พฤติกรรมที่ต้องการและปลูกฝัง,"
ประชากรศึกษา. 39(1) : 27-29 ; มิถุนายน 2532.
- สมเดช สีแสง. การทดลองสอนการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.

- สนิท ทรัพย์วารี. การทดลองโดยใช้สไลด์ – เทป เพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.
- สาส์ จบศรี. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสาม “ผิวดรีราษฎร์บำรุง” จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- สุภาพร ตันนากัย. ผลการใช้กิจกรรมตามแบบฝึกสติภาวนาอำไพ – เทคนิค เพื่อส่งเสริมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534. อัดสำเนา.
- หรรษา แดงภักดี. ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อคุณธรรมความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- อุทัย ทองพูน. จริยศึกษา. นครศรีธรรมราช : โครงการตำราและเอกสารวิชาการวิทยาลัย นครศรีธรรมราช, 2528.
- อุษา พิงธรรม. ผลการเล่นเกมแบบร่วมมือที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กก่อนอนุบาล. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534 . อัดสำเนา.
- อำนาจ ทะพิงแก และชยันต์ วรรณระภูติ. “ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยในทศวรรษของนักศึกษา,” การศึกษาแห่งชาติ. 13 (5):21; มิถุนายน- กรกฎาคม, 2522.
- Berkwitz, L. and Daniels, L.R. “Responsibility and Dependency,” Journal of Abnormal and Social Psychology. 66: 429-436 ; 1963.
- Biskin, Donald S. and Kenneth Hoskinson. “An Experimental Test of the Effect of Structured Discussions of Moral Dilemmas Found in Children's Literatures On Moral Reasoning,” The Elementary School Journal. 77(5) : 407-418 ; 1977.
- Bond, Norman David. “Correlated of Altruism in Elementary School Children, “ Dissertation Abstracts International. 29(9) : 3454-A ; March, 1969.
- Button, Leslic. Developmental Group Work With Adolescent. London : University Of London Press, Ltd., 1974.

- Deighton, Lee C. "Small Group Instruction," in The Encyclopedia of Education.
New York : The Macmillan Company and Free Press, 1971.
- Gully, Halbert I. Discussion, Conference and Group Process. New York :
McGraw – Hill, 1963.
- Jayasuiya, D.L. " Approach to the Study of Altruism," Paper Presented on
Socialization in SOLEP conference at Sampran, Nakornprathom Province.
During August 21 –30, 1972.
- Kohlberg L. "Stage and Sequence : The Cognitive – Development Approach to
Socialization in Goslin," in Handbook of Socialization Theory and
Research. Chicago : Rand McNally and Company. 1969.
- _____. " Moral Stages and Moralization : The Cognitive Developmental
Approach in Lickona," In Moral Development and Behavior : Theory
Research and Social Issues. New York : Holt Rinehart and Winston, 1976.
- Kolumbus, E.S. Is It Tomorrow Yet ?. 2 nd ed. Mount Carmel : International Training
Center, 1979.
- ✓ Lembo, John M. " Altruistic Attitudes Among Catholic Lay and Religious Female
College Students," Journal of Educational Research. 61(2) : 71 –73, 1967.
- Lex, James Josept. "Attitude Change of Seminary Students Associated with
A Course in Group Dynamics," Dissertation Abstracts International.
33 : 6093 – A ; May, 1973.
- Ohlsen, Merle M. Group Counseling. New York : Holt Rinehart, 1970.
- Ragon, William B. and Gene D. Shepherd. Modern Elementary Curriculum 4th ed.
New York : Richart and Winston Inc., 1971.
- ✓ Richard E., Garmmsor and Berkowitz, Leonard. "Reciprocity and Responsibility
Reavtion to Prior Help," Journal of Personality and Social Psychology.
3(2) : 227 – 232, 1966.
- Richards, Herbert C. and others. "Moral Reasoning and Classroom Conduct," Paper
presented at the Annual Convention of the American Psychological
Association. 92nd Toronto, Ontario, Canada, : 24-28 ; August, 1984.
- Roger, Carl R. Encounter Group. New York : Harper and Row, 1970.
- Shaw, Marvin E. Group Dynamic : The Psychology of Small Group Behavior.

3rd ed. New York : McGraw – Hill Book Company, 1971.

Traxler, A.E. and R.D. North. Techniques of Guidance. New York : Harper and Row, 1967.

Treppa, Jerry A. and Lawrence Frike. "Effect of Marathon Group Experience," Journal of Counseling Psychology. 19 : 466 – 468 ; September, 1972.

Turiel, Elliot,. "An Experimental Test of Segmentability of Development Stages In the Child's Judgement," Journal of Personality and Social Psychology. 3(6) : 611-618 ; June, 1966.

Walker, Lawrence J. and John H. Taylor. "Interactions and the Development of Moral Reasoning," Child Development. 62(2) : 264-283 ; April, 1991.

Wright, B. "The Development of the Ideology of Altruism and Fairness in Children," Psychological Bulletin. 39 : 485-486, 1942.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

โปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม

ตาราง 5 การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของกลุ่มทดลอง

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	หมายเหตุ
1	25 พ.ค. 41	ปฐมนิเทศ	"ของขวัญจากใจ"	
2	27 พ.ค. 41	ความเอื้อเฟื้อทางกาย	"ร่วมด้วยช่วยกัน"	
3	1 มิ.ย. 41	ความเอื้อเฟื้อทางกาย	" 6/6 สะอาดบริสุทธิ์ "	
4	3 มิ.ย. 41	ความเอื้อเฟื้อทางกาย	"ไม่เป็นไร "	
5	8 มิ.ย. 41	ความเอื้อเฟื้อทางวาจา	"ความจริง"	
6	10 มิ.ย. 41	ความเอื้อเฟื้อทางวาจา	"ก่อนน้ำตาหยดต่อไป"	
7	15 มิ.ย. 41	ความเอื้อเฟื้อทางวาจา	"เพื่อน"	
8	17 มิ.ย. 41	ความเอื้อเฟื้อทางสติปัญญา	"จรรยาบรรณ"	
9	22 มิ.ย. 41	ความเอื้อเฟื้อทางสติปัญญา	"บอกหน่อยได้ไหม"	
10	24 มิ.ย. 41	ความเอื้อเฟื้อทางใจ	"ล้ำมหาสมบัติ"	
11	29 มิ.ย. 41	ความเอื้อเฟื้อทางใจ	"เลือกไม่ได้"	
12	1 ก.ค. 41	ปัจฉิมนิเทศ	-	

โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อ

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
1	ปฐมนิเทศ	"ของขวัญจากใจ"	<p>1. เพื่อสร้างความคุ้นเคยให้กับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม</p> <p>2. เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองในกลุ่ม</p> <p>3. เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจจุดมุ่งหมาย กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม</p>	<p>1. ผู้วิจัยกล่าวแนะนำตนเองแล้วใช้กิจกรรมเป็นสื่อในการสร้างความคุ้นเคยระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมนี้มีชื่อว่าเกม "ของขวัญจากใจ" โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้</p> <p>1.1 ให้นักเรียนนั่งเป็นรูปวงกลม</p> <p>1.2 ผู้วิจัยแจกกล่องของขวัญซึ่งข้างในมีกระดาษรูปหัวใจเป็นข้อความต่าง ๆ</p> <p>1.3 เมื่อผู้วิจัยให้สัญญาณเริ่ม ให้นักเรียนคนที่ถือกล่องของขวัญส่งกล่องของขวัญให้กับเพื่อนที่นั่งทางด้านขวามือ เมื่อดูได้ยินเสียงนกหวีดให้หยุด กล่องของขวัญอยู่ที่ใคร ให้คนนั้นเปิดออกแล้วหยิบกระดาษรูปหัวใจออกมา 1 แผ่น แล้วฟังคำสั่งจากผู้วิจัยต่อไป</p>	<p>1. กล่องของขวัญบรรจุด้วยกระดาษรูปหัวใจที่มีข้อความต่าง ๆ เช่น หวี กระฉก ปากกา ยางลบ ช้อน ส้อม ฯลฯ</p> <p>2. นกหวีด</p> <p>3. ตารางการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม</p>

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				<p>ว่าจะให้ทำอย่างไร เช่น ผู้วิจัยอาจให้นำกระดาษรูปหัวใจนั้นให้กับตนเองหรือคนที่นั่งตรงข้ามก็ได้ จนกระทั่งได้กระดาษรูปหัวใจทุกคน</p> <p>1.4 ให้นักเรียนแต่ละคนเปิดกระดาษรูปหัวใจของตนแล้วจับคู่ข้อความในกระดาษนั้น เช่น หัวคู่กับกระจก ซ่อนคู่กับล้อม เป็นต้น</p> <p>1.5 เมื่อนักเรียนแต่ละคนพบคู่ของตนเองแล้วให้ซักถามในหัวข้อต่าง ๆ ต่อไปนี้ ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล ชื่อเล่น คติประจำใจ สิ่งที่ชอบ สิ่งที่ไม่ชอบ งานอดิเรก เป็นต้น โดยให้นักเรียนแต่ละคนพยายามจำข้อมูลของเพื่อนให้แม่นยำและมากที่สุด</p> <p>1.6 ให้นักเรียนแต่ละคู่ออกมาแนะนำตัวโดยให้ผลัดกันแนะนำคู่ของตนเอง</p> <p>1.7 ผู้วิจัยเปิดโอกาส</p>	

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
2	ความ เอื้อเฟื้อ ทางกาย	“ร่วมด้วย ช่วยกัน”	เพื่อให้นักเรียนรู้จัก ช่วยเหลือเพื่อน ครู และบุคคลอื่นถือ สิ่งของที่หนักหรือ	<p>ให้นักเรียนได้แสดง ความคิดเห็นจากการ เล่นกิจกรรม</p> <p>2. ผู้วิจัยสนทนากับ นักเรียนในกลุ่มเพื่อให้ เกิดความเป็นกันเอง และกล่าวสรุปวัตถุประสงค์ ของกิจกรรม ว่าต้องการให้นักเรียน ที่ไม่รู้จักกันได้ทำความ รู้จักมักคุ้นซึ่งกัน และกัน</p> <p>1. ผู้วิจัยชี้แจงจุด มุ่งหมาย วิธีการและ กฎระเบียบในการเข้า ร่วมกิจกรรมกลุ่ม และ เปิดโอกาสให้นักเรียน ซักถามจนเข้าใจ</p> <p>4. ผู้วิจัยแจกตาราง การเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มให้กับนักเรียน พร้อมทั้งนัดหมายการ เข้าร่วมกิจกรรมในครั้ง ต่อไป</p> <p>ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิค “เกม” โดยมี 4 ขั้นตอนดังนี้</p> <p>1. ขั้นการมีส่วนร่วม</p>	1. สิ่งของ ได้แก่ เชือก หนังสือ

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
			พระรุงพระรัง	<p>ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีทำกิจกรรมในแต่ละครั้งที่ต้องการให้นักเรียนทราบ และให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง นักเรียนแต่ละคนจะมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการกระทำกิจกรรมในฐานะสมาชิกของกลุ่ม โดยมีผู้วิจัยคอยให้คำแนะนำและสร้างบรรยากาศ</p> <p>2. <u>ขั้นวิเคราะห์</u> นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติร่วมกัน สามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มได้ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางขึ้น รวมทั้งเพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเองดีขึ้น</p> <p>3. <u>ขั้นประยุกต์หลักการ</u> นักเรียนรวบรวมแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้จาก</p>	<p>ผ้า ฯลฯ</p> <p>2. นกหวีด</p> <p>3. นาฬิกา</p>

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
3	ความ เอื้อเพื่อ ทางกาย	“6/6 สะอาด บริสุทธิ์”	เพื่อให้นักเรียนรู้จัก ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมมือกันทำ ความสะอาด	<p>การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มมาสรุปเป็นหลักการของตนเอง และสามารถนำหลักการนั้นมาประยุกต์ใช้หรือเชื่อมโยงการเรียนรู้ของตนเองกับผู้อื่นได้</p> <p>4. <u>ขั้นประเมินผล</u></p> <p>นักเรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่มโดยการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะร่วมกัน</p> <p>ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้เทคนิค“บทบาทสมมติ” โดยมี 5 ขั้น ดังนี้</p> <p>1. <u>ขั้นเตรียมการ</u></p> <p>ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์สมมติ อาสาสมัครผู้แสดงบทบาทสมมติแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงแต่ละคนอ่านและเตรียมตัวแสดง</p>	เอกสาร บทบาท สมมติเรื่อง “6/6 สะอาด บริสุทธิ์”

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				<p>2. <u>ขั้นแสดง</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนที่จะแสดงบทบาทสมมติ จัดฉากและสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้สังเกตการณ์ โดยสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์ในเรื่องที่แสดง เมื่อผู้แสดงพร้อมจึงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทของแต่ละคน ใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที</p> <p>3. <u>ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา หลังจากแสดงบทบาทสมมติ ใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที</p> <p>4. <u>ขั้นแสดงเพิ่มเติม</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมในกรณีที่มีการแสดงครั้งแรก</p>	

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				ได้ผลไม่เป็นที่พอใจ หรือมีผู้เสนอความคิดเห็นใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ก็อาจจัดให้มีการแสดงใหม่อีกครั้งตามข้อเสนอแนะของกลุ่มใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที 5. <u>ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป</u> นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อคิดเห็นและช่วยกันสรุปให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม	
4	ความ เอื้อเพื่อ ทางกาย	“ไม่เป็นไร”	เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยให้เพื่อนยิ้มสนุกสนานหรืออุปกรณ์อื่น ๆ	ผู้วิจัยใช้เทคนิค “กรณีตัวอย่าง” ดำเนินการ 4 ขั้นตอน เช่นเดียวกับครั้งที่ 2	เอกสาร กรณี ตัวอย่าง เรื่อง “ไม่เป็นไร”
5	ความ เอื้อเพื่อ ทางวาจา	“ความจริง”	เพื่อให้นักเรียนรู้จักพูดจาเป็นประโยชน์ช่วยเหลือจนสำเร็จรวดเร็ว	ผู้วิจัยใช้เทคนิค “บทบาทสมมติ” ดำเนินการ 5 ขั้นตอน เช่นเดียวกับครั้งที่ 3	เอกสาร บทบาท สมมติ เรื่อง “ความจริง”
6	ความ เอื้อเพื่อ	“ก่อนน้ำตา หยุดต่อไป”	เพื่อให้นักเรียนรู้จักช่วยเหลือ พูดปลอบโยนเมื่อ	ผู้วิจัยใช้เทคนิค “กรณีตัวอย่าง”	เอกสาร ตัวอย่าง

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
7	ทางวาจา ความ เอื้อเพื่อ ทางวาจา	"เพื่อน"	เพื่อนได้รับความทุกข์ ยากเดือดร้อน เพื่อให้นักเรียน รู้จักให้คำแนะนำ ตักเตือนในสิ่งที่ถูกต้อง แก่เพื่อน รวมถึงให้ ความช่วยเหลือเท่าที่ จะทำได้	ดำเนินการ 4 ขั้นตอน เช่นเดียวกับครั้งที่ 2 ผู้วิจัยใช้เทคนิค "บท บาทสมมติ" ดำเนิน การ 5 ขั้นตอน เช่นเดียวกับครั้งที่ 3	เรื่อง "ก่อนน้ำตา หยุดต่อไป" เอกสาร บทบาท สมมติเรื่อง "เพื่อน"
8	ความ เอื้อเพื่อ ทางสติ ปัญญา	"จารชน ปริศนา"	เพื่อให้นักเรียนรู้จัก ใช้ความคิด ความสามารถของตน เองให้เกิดประโยชน์แก่ ส่วนรวมและประสบ ความสำเร็จได้	ผู้วิจัยใช้เทคนิค "เกม" ดำเนินการ 4 ขั้นตอน เช่นเดียวกับครั้งที่ 2	-
9	ความ เอื้อเพื่อ ทางสติ ปัญญา	"บอก หน่อย ได้ไหม"	เพื่อให้นักเรียนรู้จัก ช่วยอธิบายบทเรียน การบ้าน หรือเพิ่มพูน ความรู้ให้แก่เพื่อน	ผู้วิจัยใช้เทคนิค "บทบาทสมมติ" ดำเนินการ 5 ขั้นตอน เช่นเดียวกับครั้งที่ 3	เอกสาร บทบาท สมมติเรื่อง "บอก หน่อย ได้ไหม"
10	ความ เอื้อเพื่อ ทางใจ	"ล่ามหา สมบัติ"	เพื่อให้นักเรียน ตระหนักถึงความ สำคัญของความ เอื้อเพื่อในการไม่เห็น แก่ตัว การให้ความ ช่วยเหลือผู้อื่น และ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	ผู้วิจัยใช้เทคนิค "เกม" ดำเนินการ 4 ขั้นตอน เช่นเดียวกับครั้งที่ 2	สิ่งของ ต่าง ๆ ของ นักเรียน และ นกหวีด
11	ความ	"เลือก	เพื่อให้นักเรียนรู้จัก	ผู้วิจัยใช้เทคนิค "กรณี	เอกสาร

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
12	เอื้อเพื่อ ทางใจ ปัจฉิม นิเทศ	ไม่ได้” -	ระวังตนไม่กล่าวซ้ำเติม เพื่อน และฝึกตนเอง ให้รู้จักเห็นอกเห็นใจ ผู้อื่น 1. เพื่อให้นักเรียนสรุป ทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ จากการเข้าร่วม กิจกรรมกลุ่มเกี่ยวกับ การใช้เหตุผลเชิง จริยธรรมด้านความ เอื้อเพื่อทางกาย ทาง วาจา ทางสติปัญญา และ ทางใจ 2. เพื่อให้นักเรียนได้ แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการเข้าร่วม กิจกรรมกลุ่มเพื่อ พัฒนาการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมด้าน ความเอื้อเพื่อ	ตัวอย่าง” ดำเนินการ 4 ขั้นตอน เช่นเดียวกับครั้งที่ 2 1. ผู้วิจัยแบ่งกลุ่ม นักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มย่อย ให้อภิปราย ในกลุ่มของตนเกี่ยวกับ สิ่งที่ได้รับการเข้า ร่วมกิจกรรมกลุ่มเกี่ยว กับการใช้เหตุผลเชิง จริยธรรมด้านความ เอื้อเพื่อทางกาย ทาง วาจา ทางสติปัญญา และ ทางใจ แล้วสรุป ผลการอภิปรายและให้ ตัวแทนทั้ง 2 กลุ่ม ออกมารายงานผลการ สรุปให้สมาชิกทุกคน ทราบ และผู้วิจัยคอย ช่วยเสริมในจุดที่ บกพร่อง จนเป็นที่ พอใจของทุกคน 2. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ นักเรียนแสดงความคิด เห็นในการเข้าร่วม กิจกรรมกลุ่ม เพื่อ พัฒนา การใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมด้านความ	กรณี ตัวอย่าง เรื่อง “เลือก ไม่ได้” กระดาษ ปากกา ฯลฯ

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				เอื่อเพื่อ 3. ผู้วิจัยกล่าวขอบใจ นักเรียนและกล่าวปิด การเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่ม	

หมายเหตุ การทดลองแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 50 นาที

การประเมินผล

1. ประเมินผลจากความสนใจและความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ประเมินผลจากการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม
3. ประเมินผลจากการซักถาม การตอบคำถาม การอภิปรายกลุ่ม และการสรุปของ

นักเรียน

รายละเอียดของโปรแกรมการใช้กิจกรรมกลุ่ม
เพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ

ครั้งที่ 1

ปฐมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม “ของขวัญจากใจ”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความคุ้นเคยให้กับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองในกลุ่ม
3. เพื่อให้ให้นักเรียนได้เข้าใจจุดมุ่งหมายกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. กล่องของขวัญบรรจุด้วยกระดาษรูปหัวใจที่มีข้อความต่าง ๆ เช่น หัวใจ กระฉก ปากกา ยางลบ ช้อน ส้อม ฯลฯ
2. นกหวีด
3. เอกสารเกี่ยวกับเรื่องจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม ความเอื้อเฟื้อ เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ และตารางการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัยกล่าวแนะนำตนเองแล้วใช้กิจกรรมเป็นสื่อในการสร้างความคุ้นเคยระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมนี้มีชื่อว่า “เกมของขวัญจากใจ” โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้
  - 1.1 ให้นักเรียนนั่งเป็นรูปวงกลม
  - 1.2 ผู้วิจัยแจกกล่องของขวัญ ซึ่งข้างในมีกระดาษรูปหัวใจเป็นข้อความต่าง ๆ
  - 1.3 เมื่อผู้วิจัยให้สัญญาณเริ่ม ให้นักเรียนคนที่ถือกล่องของขวัญส่งกล่องของขวัญให้กับเพื่อนที่นั่งทางด้านขวามือ เมื่อได้ยินเสียงนกหวีดให้หยุด กล่องของขวัญอยู่ที่ใครให้นักเรียนคนนั้นเปิดออกแล้วหยิบกระดาษรูปหัวใจออกมา 1 แผ่น แล้วฟังคำสั่งจากผู้วิจัยต่อไปว่าจะให้ทำอย่างไร เช่น ผู้วิจัยอาจจะให้นักเรียนนำกระดาษรูปหัวใจนั้นให้กับตนเอง หรือคนที่นั่งอยู่ฝั่งตรงข้ามก็ได้ จนกระทั่งนักเรียนทุกคนมีกระดาษรูปหัวใจในมือทุกคน
  - 1.4 ให้นักเรียนทุกคนเปิดกระดาษรูปหัวใจของตนแล้วจับคู่ข้อความในกระดาษนั้น เช่น หัวใจคู่กับกระฉก ช้อนคู่กับส้อม เป็นต้น
  - 1.5 เมื่อนักเรียนแต่ละคนพบคู่ของตนเองแล้วให้ซักถามในหัวข้อต่าง ๆ ต่อไปนี้

ได้แก่ ชื่อ - นามสกุล ชื่อเล่น คติประจำใจ สิ่งที่ชอบ สิ่งที่ไม่ชอบ งานอดิเรก เป็นต้น โดยให้นักเรียนแต่ละคนพยายามจำข้อมูลของเพื่อนให้แม่นยำและมากที่สุด

1.6 ให้นักเรียนแต่ละคู่ออกมาแนะนำตัวโดยให้ผลัดกันแนะนำคู่ของตน

1.7 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นจากการเล่นเกม

2. ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนในกลุ่มเพื่อให้เกิดความเป็นกันเองและกล่าวสรุปวัตถุประสงค์ของกิจกรรมว่าต้องการให้นักเรียนที่ยังไม่รู้จักกันได้ทำความรู้จักกันซึ่งกันและกัน

3. ผู้วิจัยชี้แจงจุดมุ่งหมาย วิธีการ และกฎระเบียบของโปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ และให้ความรู้ในเรื่อง จริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม ความเอื้อเฟื้อ และเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้ออย่างสังเขปพอเข้าใจ

4. ผู้วิจัยแจกตารางการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มให้กับนักเรียนพร้อมทั้งนัดหมายการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

เนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม ความเอื้อเฟื้อ
และเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ

1. จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติดี ประพฤติชอบ ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ
2. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาเหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ประสบในขณะนั้น
3. ความเอื้อเฟื้อ หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนในการช่วยเหลือครู เพื่อนนักเรียน และบุคคลอื่นด้วยความเต็มใจและเหมาะสมโดยไม่หวังผลตอบแทนในรูปแบบใด ๆ เป็นการกระทำอันสืบเนื่องมาจากความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นสำคัญ การแสดงความเอื้อเฟื้อสามารถแสดงออกได้หลายทาง คือ
  - 3.1 ทางกาย ได้แก่ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกายในการช่วยทำธุระการงานให้ ช่วยถือสิ่งของที่หนักพะรุงพะรัง ช่วยเหลือบุคคลที่ได้รับอุบัติเหตุ ช่วยกันรักษาและทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน สงเคราะห์เท่าที่กำลังจะช่วยให้ด้วยความยินดี เต็มใจแม้งานเล็กน้อย
  - 3.2 ทางวาจา ได้แก่ ช่วยเหลือให้คำแนะนำ ช่วยเจรจาเอาเป็นธุระให้จนได้รับผลสำเร็จ ให้คำแนะนำตักเตือนและช่วยพูดปลอบใจเมื่อผู้อื่นได้รับความลำบากเดือดร้อน
  - 3.3 ทางสติปัญญา ได้แก่ ช่วยแสดงความคิดเห็นที่สร้างสรรค์ ช่วยคิดหาแนวทางที่ถูกที่ชอบ และช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามกำลังสติปัญญาของตน
  - 3.4 ทางใจ ได้แก่ ฝึกจิตใจของตนเองให้รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น ไม่กล่าวซ้ำเติมหรือคิดสมน้ำหน้า รวมถึงยินดีด้วยกับผู้ที่ประสบความสำเร็จ
4. การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาเหตุผลเพื่อเลือกที่จะกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในด้านความเอื้อเฟื้อ ซึ่งได้แก่ ความเอื้อเฟื้อทางกาย ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกาย ทางวาจา ให้ความช่วยเหลือแนะนำ ช่วยเจรจาเอาเป็นธุระให้สำเร็จ ทางสติปัญญา การช่วยแสดงความคิดเห็น ช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อน ทางใจ ฝึกจิตใจตนเองให้รู้จักเห็นใจผู้อื่น

ครั้งที่ 2
ความเชื่อเพื่อทางกาย

ชื่อกิจกรรม “ ร่วมด้วยช่วยกัน”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนรู้จักช่วยเหลือเพื่อน ครูและบุคคลอื่นถือสิ่งของที่หนักหรือพะรุงพะรัง
เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. สิ่งของ ได้แก่ เชือก หนังสือ ตุ๊กตา ผ้า ลูกบอล ดินสอ เป็นต้น
2. นกหวีด
3. นาฬิกา

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “เกม” แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนจับคู่กัน 2 คน
- 1.3 ผู้วิจัยอธิบายกติกาการเล่นเกม “ร่วมด้วยช่วยกัน” ดังนี้

1.3.1 ผู้วิจัยได้จัดเตรียมสิ่งของประเภทต่าง ๆ ไว้บนโต๊ะเป็นจำนวนมาก ได้แก่ หนังสือ ตุ๊กตา เชือก ผ้า ลูกบอล ดินสอ เป็นต้น

1.3.2 นักเรียนแต่ละคู่แข่งขันกันหยิบสิ่งของที่จัดเตรียมไว้ให้ได้มากขึ้นและมากประเภท โดยกำหนดให้คนหนึ่งเป็นคนหยิบสิ่งของและอีกคนหนึ่งเป็นคนถือของ ซึ่งจะใช้เวลาในการแข่งขันคู่ละ 1 นาที โดยมีเงื่อนไขว่าสิ่งของที่หยิบมาแล้วนั้นคนที่เป็นผู้ถือห้ามทำหล่น หากแม้ทำหล่นต้องยุติการหยิบทันที และไม่มีสิทธิ์ในสิ่งของที่หล่นลงมา

1.3.3 ผลการแข่งขันจะวัดจากจำนวนของและประเภทของสิ่งของที่หยิบมาได้ นักเรียนคู่ใดสามารถทำได้มากที่สุดก็ถือว่าเป็นฝ่ายชนะ

- 1.3.4 ผู้วิจัยเป่านกหวีดให้สัญญาณเริ่มการแข่งขันของนักเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

- 2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

2.1.1 ผลงานของคุณเป็นอย่างไร -

2.1.2 เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

2.1.3 การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นในการถือสิ่งของที่หนักหรือพะรุงพะรังมีผลดีอย่างไร

- 2.2 ผู้วิจัยช่วยสรุป ชักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์หลักการ

3.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากกิจกรรม

3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิดจากการที่ได้อภิปรายร่วมกัน รวมทั้งจากการช่วยสรุป
ของผู้วิจัย

3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการให้ความช่วยเหลือเพื่อน
ครู และบุคคลอื่นถือสิ่งของที่หนักหรือพะรุงพะรัง และประยุกต์วิธีนำไปปฏิบัติได้

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม

4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

ครั้งที่ 4 ความเอื้อเฟื้อทางกาย

ชื่อกิจกรรม “ไม่เป็นไร”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยให้เพื่อนยิ้มสมุดจัดงานหรืออุปกรณ์อื่น ๆ

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “ไม่เป็นไร”

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “กรณีตัวอย่าง” แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน
- 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “ไม่เป็นไร” เพื่อให้นักเรียนร่วมกันศึกษา

และแสดงความคิดเห็น

- 1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

- 2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
  - 2.1.1 นักเรียนคิดว่ากัญญารัตน์เป็นคนอย่างไร
  - 2.1.2 นักเรียนคิดว่าพฤติกรรมของน้ำฝนที่แสดงต่อกัญญารัตน์นั้นเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด
  - 2.1.3 การหวงของเป็นสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด
  - 2.1.4 ถ้านักเรียนเป็นน้ำฝนจะให้กัญญารัตน์ยิ้มปากกาหรือไม่ เพราะเหตุใด

- 2.2 ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย

- 2.3 ผู้วิจัยคอยสรุป ซักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์หลักการ

- 3.1 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
- 3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิดจากการอภิปรายร่วมกันและจากการสรุปของผู้วิจัย
- 3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการไม่หวงของและช่วยเหลือ

ผู้อื่น และสรุปถึงวิธีการนำไปปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

- 4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม
- 4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในการศึกษากรณีตัวอย่างของนักเรียน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

กรณีตัวอย่าง เรื่อง “ไม่เป็นไร”

ในช่วงเวลาพัก คุณครูให้นักเรียนวาดภาพระบายสี เรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ น้ำฝนไม่มีสี จึงเอ่ยปากขอยืมใช้กับกัญญารัตน์ กัญญารัตน์ไม่ให้และยังพูดว่า “เสียใจ เรียนหนังสือหัดมีสมบัติเป็นของตนเองบ้าง” บุษกรได้ยินจึงพูดว่า “ใช่ว่าเขาจะไม่มีสีทุกครั้ง วันนี้ น้ำฝนอาจสีมีจริง ๆ ก็ได้ ไม่เป็นไรเดี๋ยวใช้ของเราก่อน” น้ำฝนยิ้มออกแล้วกล่าวว่า “ขอบใจมากนะบุษกร วันนี้เราเร่งจึงสีมียิปสีติดกระเป๋ามาจริง ๆ”

พอถึงชั่วโมงภาษาอังกฤษ คุณครูจะให้นักเรียนทำแบบทดสอบเพื่อเก็บคะแนน ให้นักเรียนแยกโต๊ะและเตรียมเครื่องเขียนขึ้นมา และคุณครูแจกแบบทดสอบให้นักเรียนทำ ขณะทำไปได้สักครู่ กัญญารัตน์ ยกมือขึ้นแล้วบอกกับคุณครูว่า “คุณครูขาปากกาของหนูหมดคะ” ครูจึงถามนักเรียนในห้องว่า “ใครมีปากกาสองด้ามให้กัญญารัตน์ยืมหน่อย” ทุกคนเงิบกันหมด น้ำฝนซึ่งนั่งอยู่หลังสุดก็ยกมือขึ้นแล้วพูดว่า “หนูมีปากกาสองด้ามจะให้ยืมคะ” กัญญารัตน์หันไปมองน้ำฝน แล้วยกมือไหว้ขออนุญาตคุณครูเดินไปหาน้ำฝน แล้วกล่าวว่า “ขอบใจนะ” น้ำฝนกล่าวว่า “ไม่เป็นไรหรอก แค่นี้เองก็เธอเดือดร้อน เราช่วยได้ก็ต้องช่วยอยู่แล้วนะ” เมื่อหมดชั่วโมง กัญญารัตน์นำปากกามาคืนน้ำฝน แล้วถามว่า “น้ำฝนไม่โกรธเราหรือ ที่ชั่วโมงศิลปะเราพูดไม่ดีกับน้ำฝน” น้ำฝนบอกว่า “ไม่โกรธหรอก เรื่องแล้วไปแล้ว” กัญญารัตน์รู้สึกเสียใจและให้สัญญากับตนเองว่า ต่อไปจะเป็นเพื่อนที่ดีกับทุกคนและไม่หวังของใช้อีก

ครั้งที่ 3
ความเชื่อเพื่อทางกาย

ชื่อกิจกรรม “6/6 สะอาดบริสุทธิ์”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกันและร่วมมือกันทำความสะอาด

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง “6/6 สะอาดบริสุทธิ์”

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “บทบาทสมมติ” แบ่งเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้
ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและอธิบายกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 ผู้วิจัยเลือกผู้แสดงโดยขออาสาสมัคร
- 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงแต่ละคนอ่านและเตรียมตัวแสดง

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง

- 2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนจัดฉากและสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
- 2.2 กำหนดให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้สังเกตการณ์ โดยสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์ในเรื่องที่แสดง
- 2.3 เมื่อผู้แสดงพร้อมจึงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทของแต่ละคน

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

- 3.1 นักเรียนทุกคนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
  - 3.1.1 หลังจากแสดงบทบาทสมมติเรื่อง “ 6/6 สะอาดบริสุทธิ์” แล้วนักเรียนรู้สึกอย่างไร
  - 3.1.2 เมื่อนักเรียนทุกคนช่วยกันทำงานจะส่งผลอย่างไรกับงานที่ได้รับมอบหมาย
  - 3.1.3 ถ้านักเรียนบางคนไม่ช่วยทำงานให้เสร็จเรียบร้อยจะส่งผลต่องานอย่างไร
  - 3.1.4 เรื่องที่นักเรียนแสดงนี้เกี่ยวข้องกับอะไร

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมในกรณีที่การแสดงครั้งแรกไม่เป็นที่พอใจ หรือมีผู้เสนอความคิดเห็นใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ก็อาจจัดให้มีการแสดงใหม่อีกครั้งตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

- 5.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมจากบทบาทสมมติและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ

5.2 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการให้ความช่วยเหลือเพื่อน ๆ และห้อง และสรุปถึงวิธีนำไปปฏิบัติ

5.3 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม

5.4 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและความร่วมมือในการแสดงบทบาทสมมติของนักเรียน
2. สังเกตจากการอภิปราย การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

บทบาทสมมติ เรื่อง "6/6 สะอาดบริสุทธิ์"

คุณครูบอกว่าสัปดาห์นี้จะมีคณะกรรมการประเมินโรงเรียนมาตรวจเยี่ยมโรงเรียน ตอนเย็นก่อนกลับบ้าน โดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คุณครูประจำชั้นมาพบนักเรียนแล้วสั่งให้นักเรียนทุกคนช่วยกันจัดห้องให้สะอาดเรียบร้อย คุณครูมอบหมายให้สโรชาเป็นแกนนำเพื่อน ๆ จัดห้องเรียน แล้วคุณครูก็เดินจากไป สโรชาคือหัวหน้าชั้น หันมาบอกกับเพื่อน ๆ ให้ช่วยกัน ศิริลักษณ์เห็นด้วยกับสโรชาแล้วบอกให้เริ่มทำเย็นนี้เลย โดยเสนอให้กลุ่มสุวนันท์จัดโต๊ะ ยกเก้าอี้ เพราะเห็นว่าเป็นนักกีฬา กลุ่มสิริเยมกวาดถู สุวัจนีย์แย้งว่าไม่เห็นด้วยและจะไม่ช่วยทำ ศิริลักษณ์จึงพูดเตือนสติสุวัจนีย์ สุวัจนีย์จึงยอมช่วย แล้วทุกคนก็ช่วยกันทำงาน บางคนกวาด บางคนถู บางคนยกโต๊ะจัดโต๊ะ บางคนปิดหน้าต่าง

ขณะที่ทุกคนกำลังช่วยกันทำงานนั้นมีเด็กหญิงรุ่งทอง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เดินมาที่หน้าประตูแล้วพูดชวนพี่ ๆ กลุ่มสุวนันท์ ให้ไปแข่งบาสเกตบอลกับน้องชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สุวัจนีย์ตอบตกลง แต่ต้องคอยให้ทำความสะอาดห้องให้เสร็จก่อน รุ่งทองจึงบอกว่าปล่อยให้พวกพี่สิริเยมทำก็ได้ สุวัจนีย์ตอบว่า ไม่ได้เพราะไม่อยากเป็นคนเห็นแก่ตัว จะต้องช่วยทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จก่อน

บทบาทของคุณครู

สมมติให้ฉันเป็นคุณครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/6 ฉันบอกกับนักเรียนว่า สัปดาห์หน้าจะมีคณะกรรมการประเมินโรงเรียนมาเยี่ยมโรงเรียน จึงสั่งให้นักเรียนทำความสะอาดห้องเรียน โดยให้หัวหน้าชั้นเป็นผู้นำเพื่อน ๆ

บทบาทของสโรชา

สมมติให้ฉันชื่อสโรชา ฉันเป็นหัวหน้าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/6 คุณครูสั่งให้ฉันเป็นผู้นำเพื่อน ๆ ช่วยกันจัดห้องให้สะอาดเรียบร้อย ฉันรับปากคุณครูและบอกให้เพื่อน ๆ ช่วยกันเพื่อห้องของเรา

บทบาทของศิริลักษณ์

สมมติให้ฉันชื่อศิริลักษณ์ ฉันเห็นด้วยกับสโรชา จึงเสนอแนะให้เริ่มทำงานเย็นนี้เลยและบอกว่า ให้กลุ่มสุวนันท์ยกเก้าอี้ จัดโต๊ะ กลุ่มสิริเยมกวาดถู และฉันช่วยพูดให้สุวัจนีย์ช่วยทำงาน

บทบาทของสุวนันท์

สมมติให้ฉันชื่อสุวนันท์ เป็นนักกีฬาโรงเรียน ฉันยินดีและเห็นด้วยกับการได้รับมอบหมายในการจัดโต๊ะ ยกเก้าอี้ สำหรับการทำความสะอาดห้องเรียนในครั้งนี้

บทบาทของสิริเยม

สมมติให้ฉันชื่อสิริเยม เป็นนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/6 ฉันได้รับมอบหมายจากหัวหน้าห้องให้ดูแลกวาดถูในห้องเรียน ฉันมีความยินดีที่จะร่วมงานกับเพื่อน ๆ

บทบาทของสุวัจนีย์

สมมติให้ฉันชื่อสุวัจนีย์ ฉันไม่เห็นด้วยในการทำงาน แต่เมื่อศิริลักษณ์เตือนสติฉัน ฉันจึงยอมช่วย และเมื่อน้องรุ่งทองมาชวนฉันไปเล่นบาสเกตบอล ฉันตอบตกลงแต่ต้องช่วยกันทำความสะอาดห้องให้เสร็จเสียก่อน

บทบาทของรุ่งทอง

สมมติให้ฉันชื่อรุ่งทอง ฉันเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ขณะที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/6 กำลังทำงาน ฉันมาชวนให้พี่ ๆ มาแข่งบาสเกตบอลกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ฉันเสนอแนะให้พี่สุวัจนีย์ปล่อยให้พวกพี่สิริเยมทำงานกันเอง

ครั้งที่ 5
ความเอื้อเฟื้อทางวาจา

ชื่อกิจกรรม “ความจริง”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนรู้จักพูดจาเป็นประโยชน์ช่วยเหลือเพื่อนจนสำเร็จรวดเร็ว

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารบทบาทสมมติเรื่อง “ความจริง”

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “บทบาทสมมติ” แบ่งเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและอธิบายกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 ผู้วิจัยเลือกผู้แสดงโดยขออาสาสมัคร
- 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงแต่ละคนอ่านและเตรียมตัวแสดง

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง

- 2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนจัดฉากและสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
- 2.2 กำหนดให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้สังเกตการณ์ โดยสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์ในเรื่องที่แสดง

- 2.3 เมื่อผู้แสดงพร้อมจึงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทของแต่ละคน

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

- 3.1 นักเรียนทุกคนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
  - 3.1.1 หลังจากแสดงบทบาทสมมติเรื่อง “ความจริง” แล้วนักเรียนรู้สึกอย่างไร
  - 3.1.2 นักเรียนคิดว่าโมลีเป็นคนอย่างไร
  - 3.1.3 นักเรียนคิดว่ากุลณัฐและนุสบาเป็นคนอย่างไร
  - 3.1.4 การพูดจาเป็นประโยชน์ช่วยเหลือเพื่อนในทางที่ถูกต้องมีผลดีอย่างไร

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมในกรณีที่การแสดงครั้งแรกไม่เป็นที่พอใจ หรือมีผู้เสนอความคิดเห็นใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ก็อาจจัดให้มีการแสดงใหม่อีกครั้งตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

- 5.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมจากบทบาทสมมติและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ
- 5.2 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการพูดจาช่วยเหลือในทางที่ถูกต้องให้แก่เพื่อน และสรุปถึงการนำไปปฏิบัติ
- 5.3 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม
- 5.4 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและความร่วมมือในการแสดงบทบาทสมมติของนักเรียน
2. สังเกตจากการอภิปราย การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

บทบาทสมมติ เรื่อง "ความจริง"

โมลี เป็นเด็กนักเรียนที่เรียบร้อย เรียนดีและตั้งใจเอาใจใส่ในการเรียนเสมอ เธอเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วันหนึ่งในตอนพักกลางวัน หลังจากโมลีรับประทานอาหารกลางวันเรียบร้อยแล้ว เธอก็เดินขึ้นไปบนห้องเรียน ตั้งใจจะหยิบหนังสือไปอ่าน เมื่อโมลีขึ้นไปบนห้องก็เห็นแจกันดอกไม้บนโต๊ะคุณครูระเบียบหล่นลงมาแตกซึ่งก็ไม่ว่ามันแตกได้อย่างไร ขณะนั้นคุณครูเดินขึ้นมาบนห้องเช่นเดียวกัน เธอเห็นโมลีอยู่ในห้องเพียงคนเดียว และเห็นแจกันของคุณครูหล่นแตกอยู่ที่พื้น เธอคิดว่าโมลีต้องทำแจกันของคุณครูระเบียบแตกแน่ แม้โมลีจะบอกว่าเธอไม่ได้ทำ เมื่อเธอเข้ามาในห้องก็พบแจกันของคุณครูแตกอยู่แล้ว แต่คุณครูไม่เชื่อ

เมื่อขึ้นมาเรียนในช่วงบ่าย คุณครูระเบียบถามนักเรียนในห้องว่า ใครรู้บ้างว่าแจกันบนโต๊ะครูแตกได้อย่างไร คุณครูลุกขึ้นพูดว่าหนูเห็นโมลีอยู่ในห้องตอนกลางวันคะ และเห็นแจกันของคุณครูแตกอยู่ที่พื้น หนูคิดว่าโมลีน่าจะรู้ว่าแจกันของคุณครูแตกได้อย่างไร คุณครูระเบียบถามโมลีว่า เธอรู้หรือไม่ว่าแจกันของคุณครูแตกได้อย่างไร ซึ่งโมลีก็ตอบว่าหนูไม่ทราบคะว่าแจกันแตกได้อย่างไร เพราะเมื่อหนูเข้ามาในห้องก็พบแจกันแตกอยู่แล้ว นุสบาซึ่งเป็นเพื่อนคนหนึ่งในห้องเธอรู้นิสัยของโมลีดีว่าเป็นคนที่ซื่อตรง ไม่เคยโกหกใคร เธอจึงยืนยันบอกคุณครูว่าหนูเป็นพยานให้กับโมลีได้คะ เพราะในตอนกลางวันหนูเดินอยู่กับโมลี และโมลีก็ขอตัวเดินขึ้นมาหยิบหนังสือบนห้องเรียนเพียงคนเดียว แต่หนูไม่คิดว่าโมลีจะเป็นคนทำแจกันแตกนะคะ เพราะโมลีเป็นคนเรียบร้อย และถ้าโมลีทำแจกันแตกจริง เธอจะต้องยอมรับผิดแน่คะ คุณครูระเบียบก็มีได้เอาโทษผู้ใด เพราะถึงอย่างไรแจกันก็ได้แตกไปแล้ว โมลีเป็นนักเรียนที่เรียบร้อยและซื่อตรง และนุสบาก็ช่วยเป็นพยานให้เรื่องจึงยุติในที่สุด

คุณครูตักเตือนนักเรียนทุกคนให้ช่วยกันดูแลห้องเรียนของตนให้ดี และถ้าผู้ใดทำผิดก็ควรยอมรับผิด บุคคลที่ทำผิดแล้วยอมรับผิดเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการยกย่อง และให้อภัยเสมอ โมลีเข้าไปขอบใจนุสบาที่ช่วยเป็นพยานให้ นุสบาบอกว่ายินดีช่วยเสมอถ้าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง

บทบาทของโมลี

ฉันชื่อโมลี เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วันหนึ่งตอนพักกลางวันหลังจากฉันรับประทานอาหารกลางวันเสร็จแล้ว ฉันเดินขึ้นไปบนห้องเรียน ตั้งใจจะหยิบหนังสือไปอ่าน เมื่อฉันขึ้นไปบนห้องฉันเห็นแจกันดอกไม้บนโต๊ะคุณครูระเบียบหล่นลงมาแตก ฉันไม่ว่าว่ามันแตกได้อย่างไร คุณครูเดินขึ้นมาพอดี เธอคิดว่าฉันเป็นคนทำแจกันแตก ถึงแม้ว่าฉันจะบอกว่าไม่ได้ทำเธอก็ไม่เชื่อ เมื่อขึ้นเรียนในช่วงบ่ายคุณครูระเบียบถามนักเรียนในห้องถึงเรื่องแจกันที่แตก คุณครูลุกขึ้นบอกคุณครูว่าเห็นฉันอยู่คนเดียวในห้องตอนกลางวัน เธอคิดว่าฉันต้องรู้ว่าแจกันของคุณครู

แตกได้อย่างไร ฉันบอกคุณครูว่าฉันไม่ทราบว่าแจกันแตกได้อย่างไร เพราะเมื่อขึ้นมาบนห้องก็พบแจกันแตกอยู่แล้ว นุสบาช่วยพูดเป็นพยานให้ฉัน คุณครูไม่ได้เอาผิดผู้ใด ฉันเข้าไปขอใบอนุสาที่ช่วยเป็นพยานให้

บทบาทของกุลณัฐ

ฉันชื่อกุลณัฐเรียนห้องเดียวกันกับโมลีและนุสบา ตอนพักกลางวันฉันขึ้นมาบนห้องเรียน ฉันพบโมลีอยู่บนห้องเพียงคนเดียวและเห็นแจกันของคุณครูหล่นแตกอยู่บนพื้น ฉันคิดว่าโมลีต้องเป็นคนทำแจกันของคุณครูระเบียบแตกแน่ ๆ ถึงแม้โมลีจะปฏิเสธแต่ฉันก็ไม่เชื่อ ในช่วงการเรียนตอนบ่าย คุณครูระเบียบได้ถามนักเรียนในห้องเรียนเกี่ยวกับเรื่องแจกันที่แตก ฉันลุกขึ้นบอกคุณครูว่าฉันเห็นโมลีอยู่ในห้องเรียนคนเดียวในตอนกลางวัน และคิดว่าโมลีจะต้องรู้ว่าแจกันของคุณครูแตกได้อย่างไร

บทบาทของนุสบา

ฉันชื่อนุสบา เป็นเพื่อนคนหนึ่งในห้องเรียนเดียวกันกับโมลีและกุลณัฐ ฉันช่วยเป็นพยานให้กับโมลีเกี่ยวกับเรื่องแจกันของคุณครูระเบียบที่แตก ฉันบอกคุณครูว่า ฉันเดินอยู่กับโมลี และโมลีขอเดินขึ้นมาบนห้องเรียนเพื่อหยิบหนังสือ ฉันไม่คิดว่าโมลีจะทำแจกันแตกเพราะเธอเป็นคนที่เรียบร้อย และถ้าโมลีทำแจกันแตกจริง ก็คงจะยอมรับผิดไปแล้วเพราะโมลีเป็นเพื่อนที่ซื่อตรง

บทบาทของคุณครูระเบียบ

ฉันเป็นคุณครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อขึ้นชั้นเรียนในช่วงบ่าย ฉันถามนักเรียนในห้องเกี่ยวกับแจกันดอกไม้ที่แตก กุลณัฐได้ลุกขึ้นพูดว่าหนูเห็นโมลีอยู่ในห้องเรียนคนเดียวในตอนกลางวัน ซึ่งโมลีอาจจะรู้ว่าแจกันแตกได้อย่างไร เพราะเมื่อขึ้นมาพบแจกันแตกอยู่แล้ว และนุสบายังช่วยเป็นพยานให้กับโมลี ฉันไม่ได้เอาโทษผู้ใดเพราะถึงอย่างไรแจกันก็แตกไปแล้ว แต่ได้เตือนนักเรียนให้ช่วยกันดูแลห้องเรียนให้ดี และถ้าผู้ใดทำผิดแล้วยอมรับผิดสมควรได้รับการยกย่องและให้อภัยเสมอ

ครั้งที่ 6

ความเอื้อเฟื้อทางวาจา

ชื่อกิจกรรม “ ก่อนน้ำตาหยดต่อไป”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนรู้จักช่วยพุดปลอบโยนเมื่อเพื่อนได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อน

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “ ก่อนน้ำตาหยดต่อไป “

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “กรณีตัวอย่าง” แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน
- 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “ ก่อนน้ำตาหยดต่อไป “ เพื่อให้นักเรียน

ร่วมกันศึกษาและแสดงความคิดเห็น

- 1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

- 2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1.1 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร หลังจากอ่านกรณีตัวอย่างเรื่อง “ก่อนน้ำตาหยดต่อไป”
- 2.1.2 นักเรียนคิดว่าหญิงเป็นคนอย่างไร
- 2.1.3 นักเรียนคิดว่าหม่อมเป็นคนอย่างไร
- 2.1.4 ถ้านักเรียนเป็นหม่อม นักเรียนจะช่วยพุดปลอบหญิงหรือไม่

เพราะเหตุใด

- 2.2 ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย
- 2.3 ผู้วิจัยคอยสรุป ซักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์หลักการ

- 3.1 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
- 3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิดจากการอภิปรายร่วมกัน และจากการสรุปของผู้วิจัย
- 3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการช่วยพุดปลอบโยนเมื่อ

เพื่อนได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อน และสรุปถึงวิธีนำไปปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

- 4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม
- 4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในการศึกษากรณีตัวอย่างของนักเรียน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

กรณีตัวอย่าง เรื่อง “ก่อนน้ำตาหยุดต่อไป”

หญิงกับแหม่มเรียนอยู่ในชั้นเดียวกัน วันนี้แหม่มรู้สึกไม่สบายใจมากเนื่องจากผลการสอบกลางภาคที่ได้รับ และถูกคุณครูเรียกไปตักเตือนเรื่องผลการเรียนที่ค่อนข้างต่ำมาก อาจไม่มีสิทธิ์เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา แหม่มจึงเอ่ยกับหญิงว่า “ฉันรู้สึกแย่มากเลย กลุ่มใจจริง ๆ ทั้ง ๆ ที่ฉันก็อ่านหนังสือเต็มที่แล้ว เรียนพิเศษก็เรียน แต่ผลการเรียนของฉันทำไมเป็นอย่างนี้ก็ไม่รู้ คุณแม่ก็บ่นว่าฉันเรียนแหย่มาก สู้เองก็ไม่ได้ อุตส่าห์ให้ครูมาสอนพิเศษที่บ้านแล้วยังไม่ได้เรื่อง ฉันกลุ่มใจจังเลยหญิง” หญิงฟังเรื่องราวของแหม่มแล้วก็นิ่งเฉย ๆ ไม่ได้พูดอะไร พอตีมีเพื่อนคนหนึ่งเดินมาหาหญิง หญิงจึงชวนเพื่อนคนนั้นคุยเรื่องอื่น โดยไม่สนใจฟังเรื่องราวของแหม่ม

สัปดาห์หนึ่งผ่านไปหญิงมาโรงเรียนแต่เช้าตรู่ ตาของเธอแดงก่ำ เมื่อเห็นหน้าแหม่มก็ร้องไห้สะอึกสะอื้น พร้อมกับเล่าว่า “เมื่อคืนพอกับแม่ของฉันทะเลาะกันเสียงดังมาก คุณแม่ทำคุณพ่อหยาบ คุณพ่อบอกว่าอยากเลิกตั้งนานแล้วเหมือนกัน แล้วยังหันมาถามฉันอีกว่าจะเลือกอยู่กับใคร” แหม่มโอบไหล่หญิงพร้อมกับพูดปลอบใจว่า “ใจเย็น ๆ เพื่อน คุณพอกับคุณแม่เธอ คงจะเหนื่อยแล้วก็อารมณ์เสียทั้งคู่ ก็เลยโมโหเสียงดังไปบ้าง เดี่ยวอีก 2-3 วันท่านก็คงปรับความเข้าใจกันได้เอง” หญิงหันมามองหน้าแหม่มแล้วถามว่า “เธอว่าพอกับแม่ฉันจะเลิกกันไหม” หญิงร้องไห้สะอึกสะอื้น แหม่มบีบไหล่หญิงเบา ๆ แล้วพูดว่า “ฉันคิดว่าท่านคงจะไม่ถึงขั้นเลิกหากันหรอก คุณพ่อเธออาจจะไม่ใหญ่ก้อน้องที่ทำงานก็ได้ก็เลยอารมณ์เสียใหญ่ เธอควรทำใจให้สบายดีกว่านะ” หญิงยกมือเช็ดน้ำตาที่แฉ่ำ “แหม่มเธอนี่ดีจังเลยนะ เวลาที่ฉันมีเรื่องไม่สบายใจกลุ่มใจ เธอคอยช่วยปลอบฉันเสมอ แต่ฉันสิ เป็นเพื่อนที่ไม่ดีเลยนะ เวลาที่แหม่มไม่สบายใจฉันไม่เคยใส่ใจเลย แหม่มโกรธฉันหรือเปล่า” แหม่มยิ้มแล้วกล่าวกับหญิงว่า “ไม่เป็นไรหรอก มีปัญหาอะไรก็ต้องช่วยกันอยู่แล้ว เพราะเราเป็นเพื่อนกันไม่ใช่เหรอ”

ครั้งที่ 7
ความเอื้อเฟื้อทางวาจา

ชื่อกิจกรรม “เพื่อน”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนรู้จักให้คำแนะนำตักเตือนในสิ่งที่ถูกต้องแก่เพื่อนรวมถึงให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารบทบาทสมมติเรื่อง “เพื่อน”

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “บทบาทสมมติ” แบ่งเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียน และอธิบายกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 ผู้วิจัยเลือกผู้แสดงโดยขออาสาสมัคร
- 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงแต่ละคนอ่านและเตรียมตัวแสดง

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง

- 2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนจัดฉากและสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
- 2.2 กำหนดให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้สังเกตการณ์ โดยสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์ในเรื่องที่แสดง

- 2.3 เมื่อผู้แสดงพร้อมจึงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทของแต่ละคน

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

- 3.1 นักเรียนทุกคนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
  - 3.1.1 หลังจากแสดงบทบาทสมมติเรื่อง “เพื่อน” แล้วนักเรียนรู้สึกอย่างไร
  - 3.1.2 นักเรียนคิดว่าฝั่งเป็นคนอย่างไร
  - 3.1.3 นักเรียนคิดว่ากบเป็นคนอย่างไร
  - 3.1.4 การพูดแนะนำตักเตือนและช่วยเหลือเพื่อนมีผลดีอย่างไร

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมในกรณีที่การแสดงครั้งแรกได้ผลไม่เป็นที่พอใจ หรือมีผู้เสนอความคิดเห็นใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ก็อาจจัดให้มีการแสดงใหม่อีกครั้งตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

- 5.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมจากบทบาทสมมติและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ
- 5.2 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการให้คำแนะนำตักเตือนและช่วยเหลือเพื่อน และสรุปถึงการนำไปปฏิบัติ

5.3 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม

5.4 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและความร่วมมือในการแสดงบทบาทสมมติของนักเรียน
2. สังเกตจากการอภิปราย การแสดงความคิดเห็นและการสรุปของนักเรียน

บทบาทสมมติ เรื่อง “เพื่อน”

กบ เป็นนักกรีฑาที่มีชื่อเสียงของโรงเรียน ในการวิ่งแข่งทุกครั้งกบจะเป็นนักวิ่งที่นำชัยชนะและชื่อเสียงมาสู่โรงเรียนเสมอ กบเป็นนักวิ่งที่มีความขยันในการฝึกซ้อม ทุกเย็นก่อนกลับบ้านกบจะซ้อมวิ่งทุกวัน

วันหนึ่ง ขณะที่กบกำลังฝึกซ้อมได้เกิดอุบัติเหตุวิ่งสะดุดขาตัวเองล้มลง ทำให้กล้ามเนื้อที่ข้อเท้าแพลง ต้องหยุดวิ่งพักรักษาตัวสักกระยะหนึ่ง แต่ในสัปดาห์หน้าทางโรงเรียนจะจัดการแข่งขันกีฬาสีประจำปีขึ้น ซึ่งในการแข่งขันปีนี้กบเป็นนักกีฬาตีฬา ซึ่งเธอจะต้องเป็นตัวแทนของตีฬาในการลงแข่งขันวิ่ง แต่เมื่อข้อเท้าบาดเจ็บนี้ย่อมทำให้เธอไม่สามารถลงวิ่งแข่งได้ ถึงแม้เธอจะรักษาตัวให้หายแต่ก็คงไม่ทันในการแข่งขันกีฬาสีปีนี้แน่ กบรู้สึกเสียใจที่เธอเป็นที่หวังของตีแต่เธอก็ไม่สามารถช่วยได้ ผึ้งเป็นเพื่อนสนิทของกบและอยู่ตีฬาเช่นเดียวกัน รู้สึกสงสารและเห็นใจกบจึงเข้าไปแนะนำกบว่าอย่าคิดมาก เพราะถึงแม้ว่ากบจะไม่ได้ลงแข่งขันในกีฬาสีปีนี้ แต่ในการแข่งขันในคราวหน้ากบก็ยังมีโอกาส ยังไม่สายเกินไปที่จะทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด ถ้ากบยังฝืนลงวิ่งในขณะนั้นนอกจากผลที่ออกมาจะไม่ได้ดีแล้ว อาจทำให้อาการบาดเจ็บเป็นมากกว่าเดิมและทำให้รักษาได้ยากขึ้น ซึ่งกบก็เข้าใจอะไรต่าง ๆ ได้ดีมากขึ้น และพยายามทำใจให้ได้ ผึ้งซึ่งเป็นเพื่อนที่มีน้ำใจจึงกล่าวว่า ถ้าเธอจะช่วยอะไรกบได้เธอก็ยินดีช่วย ดังนั้นกบจึงขอร้องให้ผึ้งช่วยลงวิ่งแข่งแทนเธอ เพราะตีฬาต้องขาดนักวิ่งแน่ และผึ้งก็วิ่งได้ดีพอ ๆ กับเธอ ซึ่งผึ้งรับปากว่าจะช่วยลงวิ่งให้แต่ไม่แน่ใจในผลที่ออกมา แต่เธอก็จะพยายามทำอย่างดีที่สุด กบขอบใจผึ้งแล้วกล่าวว่าถึงผลจะออกมาเป็นอย่างไรเธอก็ดีใจที่มีเพื่อนอย่างผึ้ง

ในวันแข่งขันวิ่งในกีฬาสีประจำปีนี้ กบไปยืนเชียร์ผึ้งข้างสนามแข่งขัน ผลการแข่งขันผึ้งวิ่งได้ที่ 2 กบเข้าไปแสดงความยินดีกับเพื่อน ถึงแม้ว่าผึ้งจะไม่ได้ที่ 1 ในการวิ่งแข่ง แต่ผึ้งก็เป็นเพื่อนที่ดีที่สุดของกบ แล้วทั้งคู่ก็หัวเราะกันอย่างมีความสุข

บทบาทของกบ

สมมติให้ฉันชื่อกบ เป็นนักกรีฑาของโรงเรียนที่นำชัยชนะและชื่อเสียงมาสู่โรงเรียน ทุกเย็นก่อนกลับบ้านฉันจะต้องซ้อมวิ่ง วันหนึ่งขณะที่ซ้อมวิ่งได้เกิดอุบัติเหตุวิ่งสะดุดขาตัวเองทำให้กล้ามเนื้อที่ข้อเท้าแพลงต้องหยุดวิ่งสักกระยะหนึ่ง

แต่สัปดาห์หน้าจะมีการแข่งขันกีฬาสีประจำปี และฉันก็เป็นตัวแทนของตีฬาในการวิ่งแข่งครั้งนี้ แต่ฉันได้รับบาดเจ็บที่ข้อเท้าไม่สามารถวิ่งแข่งได้ ฉันรู้สึกเสียใจมาก ผึ้งเพื่อนสนิทของฉันได้เข้ามาแนะนำไม่给我คิดมาก นอกจากนี้ผึ้งยังยินดีช่วยเหลือถ้าฉันจะให้ช่วยอะไร ฉันจึงขอร้องผึ้งให้ลงวิ่งแข่งแทนฉัน วันแข่งผึ้งได้ที่ 2 ฉันเข้าไปแสดงความยินดีด้วย

บทบาทของฝั่ง

ฉันชื่อฝั่ง เป็นเพื่อนสนิทกับกบ ฉันเห็นกบได้รับบาดเจ็บที่ข้อเท้าจากการฝึกซ้อมวิ่ง กบเสียใจมาก เพราะการที่ได้รับบาดเจ็บทำให้กบไม่สามารถลงวิ่งแข่งในกีฬาสีประจำปีนี้ได้ ฉันเข้าไปแนะนำกบไม่ให้เกิดมาก เพราะถึงแม้ว่ากบจะไม่ได้ลงแข่งในกีฬาสีปีนี้ แต่การแข่งขันในโอกาสหน้าก็ยังมี ยังไม่สายเกินไปที่กบจะทำหน้าที่ให้ดีที่สุด ซึ่งถ้ากบไปวิ่งในระยะนั้นนอกจากผลที่ได้จะออกมาไม่ดีแล้วยังอาจทำให้เท้าได้รับบาดเจ็บมากขึ้นทำให้รักษาให้หายได้ยากขึ้น ซึ่งกบก็เข้าใจแต่ก็ยังเสียใจอยู่ ฉันจึงกล่าวว่าถ้าช่วยอะไรกบได้ก็จะช่วย ซึ่งกบก็ขอร้องให้ฉันช่วยลงวิ่งแข่งแทนเธอ ซึ่งฉันก็รับปากแต่ก็ไม่แน่ใจในผลที่ออกมา แต่จะพยายามทำอย่างที่สุด ในวันแข่งขันฉันวิ่งได้ที่ 2 กบซึ่งไปเชียร์ฉันที่ข้างสนามมาแสดงความยินดีกับฉัน

บทบาทของนักวิ่งทั้ง 3 คน

ฉันเป็นนักวิ่งของสีแดง สีม่วง และสีเหลือง ฉันวิ่งแข่งพร้อมกับฝั่ง ซึ่งเป็นนักวิ่งแข่งของสีฟ้า ผลปรากฏว่าฝั่งซึ่งอยู่สีฟ้าวิ่งแข่งได้ที่ 2 สีแดงได้ที่ 1 สีม่วงได้ที่ 3 และสีเหลืองได้ที่ 4

บทบาทของผู้ตัดสินกีฬาวิ่งแข่ง

ฉันเป็นผู้ตัดสินกีฬาวิ่งแข่ง ในกีฬาสีประจำปี ผลการตัดสินสีแดงได้ที่ 1 สีฟ้าได้ที่ 2 สีม่วงและสีเหลืองได้ที่ 3 และที่ 4 ตามลำดับ

ครั้งที่ 8

ความเชื่อเพื่อทางสติปัญญา

ชื่อกิจกรรม “ จราชนปริศนา “

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ให้นักเรียนรู้จักใช้ความคิด ความสามารถของตนเองให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม และประสบความสำเร็จได้

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ -

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “ เกม “ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียน และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 ผู้วิจัยจัดแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน
- 1.3 ผู้วิจัยอธิบายกติกาการเล่น เกม “จราชนปริศนา” ดังนี้

1.3.1 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดปริศนาคำทายกลุ่มละ 3 ข้อ ซึ่งปริศนาคำทายนั้นจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไรก็ได้

1.3.2 ให้ทั้งสองกลุ่มผลัดกันถาม – ตอบจนครบ กลุ่มละ 3 ข้อ เมื่อกลุ่มใดทำหน้าที่เป็นฝ่ายถามให้อ่านปริศนาคำทายในข้อนั้น 2 ครั้ง พร้อมทั้งบอกว่ามีกี่พยางค์ ส่วนฝ่ายที่ทำหน้าที่ตอบคำถามสามารถช่วยกันคิดและซักถามเพิ่มเติมได้ 5 ครั้ง โดยฝ่ายถามจะต้องตอบว่า ใช่ หรือไม่ใช่ และถ้าไม่ใช่ ต้องให้คำตอบที่ถูกต้องด้วย เมื่อครบแล้วจะต้องตอบว่าปริศนาที่ถามมานั้นคืออะไร หากตอบถูกก็จะได้ 1 คะแนน

1.3.3 ผลการแข่งขันจะวัดจากคะแนนที่ได้จากการตอบถูก กลุ่มใดมีคะแนนมากกว่าก็จะเป็นฝ่ายชนะ

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

- 2.1 นักเรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายร่วมกันในหัวข้อต่อไปนี้
  - 2.1.1 ผลงานของกลุ่มตนเป็นอย่างไร
  - 2.1.2 เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
  - 2.1.3 การช่วยกันคิดช่วยกันแก้ปัญหาหระดมสติปัญญาจะมีผลดีอย่างไร
- 2.2 ให้ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย
- 2.3 ผู้วิจัยคอยสรุป ซักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์หลักการ

- 3.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับกิจกรรม และประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรม
- 3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิดจากการอภิปรายร่วมกันและจากการช่วยกันสรุป

3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการรู้จักช่วยกันแสดงความคิดเห็น การใช้ความสามารถที่ตนมีทำให้เกิดผลสำเร็จในกลุ่ม และสรุปถึงวิธีการนำไปปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม

4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

ครั้งที่ 9

ความเชื่อเพื่อทางสติปัญญา

ชื่อกิจกรรม “บอกหน่อยได้ไหม”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนรู้จักช่วยอธิบายบทเรียน การบ้าน หรือเพิ่มพูนความรู้ให้แก่เพื่อน
เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารบทบาทสมมติเรื่อง “บอกหน่อยได้ไหม”

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “บทบาทสมมติ” แบ่งเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียน และอธิบายกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 ผู้วิจัยเลือกผู้แสดงโดยขออาสาสมัคร
- 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงแต่ละคนอ่านและเตรียมตัวแสดง

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง

- 2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนจัดฉากและสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
- 2.2 กำหนดให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้สังเกตการณ์ โดยสังเกตและวิเคราะห์

เหตุการณ์ในเรื่องที่แสดง

- 2.3 เมื่อผู้แสดงพร้อมจึงเริ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทบาทของแต่ละคน

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

- 3.1 นักเรียนทุกคนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
  - 3.1.1 หลังจากแสดงบทบาทสมมติเรื่อง “บอกหน่อยได้ไหม” แล้วนักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
  - 3.1.2 นักเรียนคิดว่าฟ้าเป็นคนอย่างไร
  - 3.1.3 นักเรียนคิดว่านุ่นเป็นคนอย่างไร
  - 3.1.4 การช่วยอธิบายบทเรียนหรือการบ้านแก่เพื่อนมีผลดีอย่างไร

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมในกรณีที่การแสดงครั้งแรกได้ผลไม่เป็นที่พอใจ หรือมีผู้เสนอความคิดเห็นใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ก็อาจจัดให้มีการแสดงใหม่อีกครั้งตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

- 5.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมจากบทบาทสมมติและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ
- 5.2 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการช่วยอธิบายบทเรียนหรือ

การบ้านแก่เพื่อน และสรุปถึงการนำไปปฏิบัติ

5.3 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม

5.4 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและความร่วมมือในการแสดงบทบาทสมมติของนักเรียน
2. สังเกตจากการอภิปราย การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

บทบาทสมมติ เรื่อง “บอกหน่อยได้ไหม”

วันหนึ่งพลอยมาโรงเรียนแต่เช้าตรู่ วันนี้เธอรู้สึกลุ่มใจมากเพราะยังทำการบ้านวิชาเลขและภาษาอังกฤษที่ครูให้ทำเมื่อวานไม่เสร็จ พลอยรีบขึ้นไปยังห้องเรียน เธอรู้สึกดีใจมากเมื่อเห็นฟ้า เพื่อนร่วมชั้นที่สอบได้ที่ 1 ประจำห้อง นั่งอ่านหนังสืออยู่ จึงเข้าไปทักทายและขอความช่วยเหลือจากฟ้า “ฟ้าเธอทำการบ้านวิชาเลขและภาษาอังกฤษที่คุณครูสั่งเมื่อวานนี้เสร็จหรือยัง ฉันทำไม่ได้เลย มันยากมาก อ่านโจทย์เท่าไรก็ไม่เข้าใจ” ฟ้าหยุดอ่านชั่วคราว แล้วมองหน้าพลอยตอบว่า “ฉันทำเสร็จตั้งนานแล้ว ง่ายนิดเดียวไม่เห็นจะยากตรงไหน” พลอยจึงกล่าวต่อไปว่า “งั้นก็ดีสิ เธอช่วยอธิบายให้ฉันฟังหน่อยได้ไหม ฉันไม่เข้าใจจริง ๆ” ฟ้าหันมามองพลอยอีกครั้ง แล้วกล่าวว่า “ฉันว่าเธอควรไปหาคุณครูดีกว่านะ ฉันอธิบายให้ใครไม่ได้หรอก ตอนนี้ฉันไม่ว่างกำลังอ่านหนังสือเตรียมสอบอยู่ คงเข้าใจนะ” ฟ้ากล่าวกับพลอยแล้วก้มหน้าก้มตาอ่านหนังสือต่อไป พลอยรู้สึกผิดหวังเป็นอย่างยิ่ง กลับไปนั่งที่โต๊ะของตนอยากจะร้องไห้ เขามีอารมณ์ระหัดระแหกด้วยความไม่สบายใจ

สักครู่หนึ่ง นุ่น ซึ่งเป็นหัวหน้าห้องเดินเข้ามาด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส นุ่นเห็นพลอยนั่ง เขามีอารมณ์ระหัดระแหกจึงเข้าไปถามว่าเป็นอะไร พลอยจึงเล่าถึงสาเหตุที่ทำให้ตนไม่สบายใจ นุ่นได้ฟังแล้วพูดกับพลอยว่า “โอ! เรื่องแค่นี้เอง ไม่เป็นไรหรอก เดี่ยวฉันจะช่วยอธิบายให้” “เธอจะอธิบายให้ฉันฟังจริง ๆ หรือ” พลอยถามย้ำด้วยความดีใจ “ก็จริง ๆ สิ”

หลังจากนั้นนุ่นก็ช่วยอธิบายการบ้านเลขให้พลอยฟังทีละข้อ เมื่อพลอยทำการบ้านเลขเสร็จก็ช่วยอธิบายการบ้านภาษาอังกฤษต่อไป เมื่อคุณครูประจำชั้นมาถึงห้องเรียนเห็นนุ่นกำลังอธิบายการบ้านให้พลอยฟังอย่างเอาใจใส่ จึงได้กล่าวชมเชยนุ่นว่า นุ่นเป็นคนที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นเป็นแบบอย่างของนักเรียนที่ดี คุณครูประจำชั้นขอให้นักเรียนทุกคนร่วมกันปรบมือให้แก่นุ่น ทำให้นุ่นรู้สึกปลาบปลื้มใจเป็นอย่างมาก

บทบาทของพลอย

สมมติให้ฉันชื่อพลอย ฉันเป็นคนที่เรียนหนังสือไม่ค่อยเก่ง ฉันรู้สึกไม่สบายใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะฉันยังทำการบ้านวิชาเลขและภาษาอังกฤษไม่เสร็จ ฉันรู้สึกว่ามันยากมาก อ่านโจทย์เท่าไรก็ไม่เข้าใจ ฉันจึงขอความช่วยเหลือจากฟ้าให้เขาช่วย แต่เขาปฏิเสธโดยบอกว่าไม่ว่างกำลังอ่านหนังสือเตรียมสอบอยู่ ฉันคิดไม่ออกว่าจะทำอย่างไรดี นุ่นซึ่งเป็นหัวหน้าห้องเข้ามาหาฉันถามถึงความไม่สบายใจในครั้งนี้ แล้วนุ่นก็ช่วยอธิบายแก้ปัญหาให้ฉัน ฉันกล่าวขอบคุณเขาและรู้สึกซาบซึ้งในความมีน้ำใจของนุ่นเป็นอย่างยิ่ง

บทบาทของฟ้า

สมมติให้ฉันชื่อฟ้า ฉันเป็นเพื่อนร่วมชั้นกับพลอย และฉันเป็นคนเรียนเก่ง ฉันจะมาโรงเรียนแต่เช้าเสมอ ในวันนี้ใกล้จะสอบแล้วฉันจึงต้องรีบอ่านหนังสือ เช้าวันนี้ พลอยมาขอร้องให้ฉันช่วยอธิบายการบ้านวิชาเลขและภาษาอังกฤษให้ฟัง ฉันเห็นว่าจะทำให้เสียเวลาในการอ่านหนังสือ จึงตอบปฏิเสธไปและบอกให้เขาไปพบคุณครู

บทบาทของนุ่น

สมมติให้ฉันชื่อนุ่น ฉันเป็นหัวหน้าห้อง ฉันเป็นคนที่เรียนหนังสือดีคนหนึ่ง เช้าวันหนึ่งฉันเห็นพลอยมีสีหน้าไม่ดี จึงเข้าไปสอบถาม พลอยได้เล่าให้ฟังว่ายังทำการบ้านไม่เสร็จเพราะไม่เข้าใจ ฉันจึงช่วยอธิบายให้เขาฟังทีละข้อ ๆ จนครบ ฉันรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือเพื่อน ฉันคิดว่าสิ่งใดที่เราสามารถช่วยผู้อื่นได้เราก็ควรกระทำ ในช่วงโมงโฮมรูม คุณครูประจำชั้นได้กล่าวชมเชยฉัน ทำให้ฉันรู้สึกปลาบปลื้มใจ และมีกำลังใจที่จะทำดีต่อไป

บทบาทของครูประจำชั้น

สมมติให้ฉันเป็นครูประจำชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ฉันมีหน้าที่ดูแลนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน เช้าวันหนึ่งเมื่อฉันเดินเข้าไปตรวจความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องเรียน ฉันเห็นนุ่นกำลังช่วยอธิบายการบ้านแก่พลอยอย่างเอาใจใส่ ฉันรู้สึกชื่นชมในความมีน้ำใจของนุ่นเป็นอย่างยิ่ง ฉันจึงได้กล่าวชมเชยนุ่น และยกตัวอย่างให้นักเรียนในชั้นเห็นแบบอย่างที่ดี และขอให้เพื่อนทุกคนปรบมือให้แก่นุ่น

ครั้งที่ 10
ความเชื่อเพื่อทางใจ

ชื่อกิจกรรม “ ล่ามหาสมบัติ ”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของความเชื่อเพื่อในการไม่เห็นแก่ตัว การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ สิ่งของต่าง ๆ ของนักเรียนและนกหวีด

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “เกม” แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน
- 1.3 ผู้วิจัยอธิบายกติกาการเล่นเกม “ล่ามหาสมบัติ” ดังนี้
  - 1.3.1 ให้นักเรียนทุกคนนำของมาคนละ 1 ชิ้น เป็นของไม่มีค่า แล้วนำไปซ่อนไว้ในบริเวณห้องที่จัดกิจกรรม โดยไม่บอกให้ใครทราบ
  - 1.3.2 เมื่อได้ยินเสียงนกหวีด ให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มจับข้อมือเพื่อนไว้และเริ่มไปหาของที่แต่ละคนซ่อนไว้ในที่ต่าง ๆ โดยใช้เวลาน้อยที่สุด
  - 1.3.3 กลุ่มใดที่นำของมาได้ครบ ให้รีบนำมาวางไว้ที่หน้ากลุ่มของตน แล้วร้อง “ไชโย” พร้อมกัน
  - 1.3.4 เวลาไปหาของที่ซ่อน ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มจับข้อมือเพื่อนไว้ไม่ให้หลุดจากกันและห้ามพูดคุยกันอย่างเด็ดขาด แต่อนุญาตให้ใช้ท่าทางบอกไปได้บ้าง เช่น พยักหน้า สายตีสระะ บ่นปาก ไปในทิศทางที่ต้องการ เป็นต้น
  - 1.3.5 ผู้วิจัยเป่านกหวีดให้สัญญาณเริ่มการแข่งขันของนักเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

- 2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
  - 2.1.1 ผลงานของกลุ่มของตนเป็นอย่างไร
  - 2.1.2 เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
  - 2.1.3 การให้ความช่วยเหลือโดยแสดงความมีน้ำใจเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยยินยอมไปหยิบของของเพื่อนก่อนมีผลได้อย่างไร
- 2.2 ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย
- 2.3 ผู้วิจัยช่วยสรุป ชักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์หลักการ

- 3.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากกิจกรรม
- 3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิดจากการที่ได้อภิปรายร่วมกัน
- 3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการเห็นอกเห็นใจและประยุกต์

วิธีในการนำไปปฏิบัติได้

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

- 4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม
- 4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

ครั้งที่ 11
ความเอื้อเฟื้อทางใจ

ชื่อกิจกรรม “เลือกไม่ได้”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนรู้จักระวางตนไม่กล่าวซ้ำเติมเพื่อนและฝึกตนเองให้รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “เลือกไม่ได้”

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “กรณีตัวอย่าง” แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน
- 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “เลือกไม่ได้” เพื่อให้นักเรียนร่วมกันศึกษา

และแสดงความคิดเห็น

- 1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

- 2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
  - 2.1.1 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อสภาพชีวิตของตนเอง
  - 2.1.2 นักเรียนคิดว่าทนายและหมวยเป็นคนอย่างไร
  - 2.1.3 การกล่าวซ้ำเติมผู้อื่นเป็นสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด
  - 2.1.4 ถ้านักเรียนเป็นแทน นักเรียนจะให้ภัยแก่ทนายและหมวยหรือไม่

เพราะเหตุใด

- 2.2 ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย
- 2.3 ผู้วิจัยคอยสรุป ซักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์หลักการ

- 3.1 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
- 3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิดจากการอภิปรายร่วมกัน และจากการสรุปของผู้วิจัย
- 3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการไม่กล่าวซ้ำเติมเพื่อน รวมถึง

การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และสรุปถึงวิธีการนำไปปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

- 4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม
- 4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในการศึกษากรณีตัวอย่างของนักเรียน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

กรณีตัวอย่าง เรื่อง “เลือกไม่ได้”

แดน เป็นเด็กกำพร้า อาศัยอยู่กับยายมาตั้งแต่เล็ก ขณะนี้แดนเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เธอเป็นเด็กที่มีผมหยิก ผิวดำ อ้วนและตัวเล็กกว่าเพื่อน จึงมักจะถูกเพื่อนล้อเลียนเสมอ วันหนึ่งแดนเห็นหมวย ขนุน ทวาย กำลังเล่นกระโดดเชือกกันอยู่จึงเข้าไปหา แล้วพูดว่า “ขอเราเล่นด้วยคนซี” ขนุนยิ้มแล้วบอกว่า “ได้ซิมาเลย” แต่หมวยหันมามองแดนด้วยสายตาที่ไม่พอใจ แล้วพูดว่า “ไม่ให้เล่นหรอกคนผมหยิก ตัวดำ เหมือนนิโกร น่าเกลียดจะตาย” “ใช้ตัวดำไม่เจียมตัว เล่นด้วยไม่ลงหรอก จะไปไหนก็ไปซะ” ทวายกล่าวแล้วชวนเพื่อนๆ ให้เล่นต่อ แดนจึงเดินผละออกมาด้วยความผิดหวัง จะร้องไห้ ขนุนวิ่งตามแดนออกมา แล้วพูดปลอบใจว่า “อย่าคิดมาก อย่าไปถือสาคำพูดของทวายกับหมวยเลย” ซึ่งแดนได้แต่พยักหน้า

พอถึงชั่วโมงภาษาไทย คุณครูตั้งคำถามขึ้นมาถามนักเรียนในชั้น ครูเรียกให้แดนตอบ แต่แดนตอบไม่ถูก ทวายจึงตะโกนด้วยเสียงดัง ๆ ว่า “ครูขา แดนนะโง่จะตาย เขาไม่มีวันตอบถูกหรอกคะ” “แถมยังหน้าตาอัปลักษณ์อีกคะ” หมวยกล่าวเสริมแล้วหันไปหัวเราะกับทวายอย่างสนุกสนาน ครูเห็นดังนั้นจึงกล่าวตำหนิทวายและหมวยว่า “ทำไมพวกเธอพูดจาแบบนี้ การว่ากล่าวเหยียดหยามเพื่อนเป็นสิ่งที่ไม่ดี และแสดงให้เห็นถึงจิตใจของคนพูดด้วย คนเราเกิดมาควรเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ไม่ใช่มาดูถูกกันแบบนี้” ทวายและหมวยรู้สึกที่ตนทำผิด จึงกล่าวขอโทษคุณครูและแดน พร้อมกับให้สัญญาว่าคุณครูและเพื่อนในชั้นเรียนว่าต่อไปจะไม่กล่าวคำซ้ำเติมผู้อื่นอีกเป็นอันขาด ซึ่งแดนก็ให้อภัยและไม่ถือโทษโกรธเคืองแต่อย่างใด

ครั้งที่ 12

ปัจฉิมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม -วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนสรุปบททวนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อทางกาย ทางวาจา ทางสติปัญญาและทางใจ

2. เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ กระดาษเปล่า ปากกา ฯลฯ

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มย่อย ให้อภิปรายในกลุ่มของตนเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับจากการเรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อทางกาย ทางวาจา ทางสติปัญญา และทางใจ แล้วสรุปผลการอภิปราย และให้ตัวแทนทั้ง 2 กลุ่มออกมารายงานผลการสรุปให้สมาชิกทุกคนทราบ และให้ผู้วิจัยคอยช่วยเสริมในจุดที่บกพร่องจนเป็นที่พอใจของทุกคน

2. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้

3. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนและกล่าวปิดการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน

2. สังเกตจากการอภิปราย แสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อ

แบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ

คำชี้แจง ต่อไปนี้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลซึ่งพบปัญหาที่ต้องตัดสินใจ ขอให้นักเรียนอ่านเรื่องราวต่าง ๆ อย่างละเอียดและปฏิบัติตามนี้

1. ให้นักเรียนคิดว่านักเรียนเองคือบุคคลที่อยู่ในเรื่องราวนั้น ๆ
2. ในตอนท้ายของแต่ละเรื่องจะเป็นตอนที่นักเรียนต้องตัดสินใจเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง พร้อมทั้งให้เหตุผลในการตัดสินใจ โดยมีคำตอบให้เลือก 4 คำตอบ ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ตรงกับใจของนักเรียนมากที่สุด แล้วเขียนเครื่องหมายกากบาท (X) ทับตัวอักษรในกระดาษคำตอบที่ตรงกับคำตอบนั้นเพียงหนึ่งตัวเลือก
3. แบบสอบถามนี้ต้องการทราบเพียงว่า หากนักเรียนพบเหตุการณ์ตามเรื่องราวเหล่านั้นแล้ว นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร และใช้เหตุผลอย่างไรในการตัดสินใจ ดังนั้นคำตอบของนักเรียนจึงไม่ผิด และจะไม่เกิดผลเสียหายกับนักเรียน และโรงเรียนแต่อย่างใดทั้งสิ้น
4. หากนักเรียนไม่เข้าใจวิธีทำหรือข้อความใด ๆ เรื่องราวใด ๆ ขอให้เรียนถามคุณครูก่อนทำ เมื่อนักเรียนเข้าใจแล้วให้ลงมือทำได้

1. ขณะที่สุดใจกำลังนั่งจดงานอยู่ งามตาเพื่อนร่วมชั้นคนหนึ่ง ซึ่งขณะนั้นขาของเขาเข้าเฝือกเดินไม่ค่อยถนัดนัก บ่นให้สุดใจฟังว่า รู้สึกปวดขามาก สุดใจจึงอาสาจดงานและนำกลับบ้านไปส่งให้ ถ้าข้าพเจ้าเป็นสุดใจจะทำเช่นนั้น เพราะ
  - ก. ทุกคนควรมีน้ำใจช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน
  - ข. งามตาจะได้เห็นว่าข้าพเจ้าเป็นเพื่อนที่ดีมีน้ำใจ
  - ค. ถ้าข้าพเจ้ายังคงนั่งทำงานต่องามตาอาจบอกคุณครูว่าข้าพเจ้าไม่ยอมช่วยเหลือ
  - ง. เพื่อน ๆ ทุกคนในห้องก็ให้ความช่วยเหลืองามตากันทั้งนั้น
2. ในช่วงโครงการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ทางโรงเรียนได้จัดให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปทัศนศึกษาที่จังหวัดชลบุรี พจนันท์ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีบ้านเกิดอยู่ที่จังหวัดชลบุรี เพื่อน ๆ จึงเสนอให้เป็นผู้ให้ความรู้แก่เพื่อน ๆ เกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ของจังหวัด ซึ่งคุณครูก็เห็นด้วย ถ้าข้าพเจ้าเป็นพจนันท์จะช่วยเหลือให้ความรู้แก่เพื่อน ๆ เพราะ
  - ก. ข้าพเจ้าช่วยเพราะเพื่อน ๆ และคุณครูขอร้องให้ช่วย
  - ข. เพื่อน ๆ และคุณครูจะได้ชมว่าข้าพเจ้าให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี
  - ค. เกรงเพื่อน ๆ และคุณครูจะตำหนิได้ว่าเป็นคนไม่มีน้ำใจ ไม่ช่วยเหลือเพื่อน
  - ง. การให้ความรู้แก่ผู้อื่นเป็นสิ่งที่ดี เป็นหน้าที่ที่ควรกระทำ
3. มาลีกับสุดาเป็นเพื่อนกัน วันหนึ่งมาลีเล่าให้สุดาฟังว่าตนกำลังก้มใจมาก เนื่องจากพ่อแม่ทะเลาะกันทุกวัน และวันนี้มาลีถูกแม่ดงโทษมาด้วย สุดาเข้าไปโอบไหล่มาลีและแสดงอาการใส่ใจในเรื่องของมาลี ถ้าข้าพเจ้าเป็นสุดาก็ต้องทำเช่นนี้เหมือนกัน เพราะ
  - ก. การรับฟังรับปรึกษาปัญหาของเพื่อนเป็นหน้าที่ที่ควรกระทำ
  - ข. ถ้าไม่รับฟังปัญหาของมาลี มาลีอาจจะโกรธและเลิกคบกับข้าพเจ้าได้
  - ค. มาลีจะได้ซาบซึ้งในความมีน้ำใจของข้าพเจ้า
  - ง. ถ้าเพื่อน ๆ ทราบ ทุกคนก็คงจะรับฟังปัญหาของมาลีเช่นกัน
4. ข้าพเจ้าโกรธกับเพื่อนคนหนึ่ง ต่อมาเพื่อนคนนั้นตกบันได ขณะที่ข้าพเจ้ากับเพื่อน ๆ เดินผ่านไปพบพอดี และในกลุ่มมีข้าพเจ้าตัวโตและแข็งแรงที่สุด ข้าพเจ้าจะรีบช่วยเหลือเพื่อนคนนั้น เพราะ
  - ก. ถ้าไม่ช่วย เพื่อน ๆ จะตำหนิได้
  - ข. เขาคงหายโกรธและช่วยเหลือข้าพเจ้าบ้าง
  - ค. เพื่อน ๆ ก็ตัดสินใจช่วยเช่นนั้นเหมือนกัน
  - ง. เป็นหน้าที่เพราะข้าพเจ้าตัวโตและแข็งแรงที่สุดในขณะนั้น

5. ธิดาเป็นหัวหน้าห้องได้ชวนเพื่อน ๆ ประชุมเพื่อวางแผนจะจัดงานวันขึ้นปีใหม่ในชั้นเรียน เพื่อน ๆ แสดงความคิดเห็นกันอย่างทั่วถึง วันเพ็ญซึ่งเป็นบุคคลที่ค่อนข้างเงิบแต่ก็แสดงความคิดเห็นด้วย ถ้าข้าพเจ้าเป็นวันเพ็ญจะร่วมแสดงความคิดเห็นเหมือนเพื่อนคนอื่น ๆ เพราะ
- เพื่อน ๆ จะได้ชมว่าข้าพเจ้าให้ความร่วมมือดี
  - หน้าที่ของทุกคนขณะร่วมประชุมต้องแสดงความคิดเห็น ข้าพเจ้าควรทำหน้าที่ให้ดีที่สุด
  - กลัวเพื่อน ๆ ว่าไม่ร่วมมือ
  - เพื่อน ๆ ต่างช่วยกันแสดงความคิดเห็น ข้าพเจ้าควรแสดงความคิดเห็นด้วย
6. จันทนา ซื้อหนังสือเตรียมสอบเข้า ม. 1 มาหลังจากอ่านเสร็จแล้วจันทนาก็ให้มานียืม และจันทนายังบอกว่า ถ้ามานีไม่เข้าใจเนื้อหาเรื่องใดเขาจะอธิบายให้ ถ้าข้าพเจ้าเป็นจันทนา ข้าพเจ้าจะช่วยมานี เพราะเหตุใด
- ถ้ามานีมีหนังสือ จะได้ยืมหนังสือของมานีไปอ่านบ้าง
  - การไม่ช่วยเหลือเพื่อนจะทำให้ถูกมองว่าใจคอคับแคบ
  - เป็นหน้าที่ของเพื่อนที่ดี ที่ควรช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกัน
  - ใคร ๆ ก็แลกหนังสือกันอ่านเพื่อเป็นการประหยัด
7. เพื่อน ๆ ไม่คบประภาก หลังจากทีประภามองสาวของเขาถูกครูลงโทษ เพราะไปขโมยของของคนอื่น เพื่อน ๆ คิดว่าประภาต้องมีส่วนรู้เห็นด้วยกับน้อง ข้าพเจ้าจะคบกับประภาต่อไป เพราะ
- กลัวประภาจะโกรธ เพราะคบกันมานานและเคยแบ่งปันของให้ข้าพเจ้า
  - คนส่วนใหญ่ย่อมทำเช่นเดียวกันกับข้าพเจ้า
  - ประภาจะได้เห็นว่า ข้าพเจ้าเป็นเพื่อนที่ดี
  - เป็นหน้าที่ของเพื่อนที่จะต้องช่วยปลอบใจและเห็นใจเพื่อนเมื่อประสบความทุกข์
8. นฤมลและวีรวรรณเป็นเพื่อนร่วมชั้นกัน ทั้งสองไม่ค่อยจะได้พูดคุยกันบ่อยนัก แต่วันนี้ นฤมลเดินเข้ามาหาวีรวรรณด้วยสีหน้าหม่นหมอง บอกวีรวรรณว่าตนเองมีเรื่องไม่สบายใจ ถ้าข้าพเจ้าเป็นวีรวรรณ ข้าพเจ้าจะให้นฤมลเล่าเรื่องให้ฟังและช่วยคิดแก้ปัญหาเท่าที่จะทำได้ เพราะ
- ถ้าไม่สนใจ เพื่อนคนอื่นรู้จะตำหนิได้
  - เพื่อน ๆ ที่อยู่เหตุการณ์แบบวีรวรรณก็คงตัดสินใจห้ แบบนี้เช่นกัน
  - ควรต่อไปเมื่อมีปัญหานฤมลจะได้ช่วยเหลือบ้าง
  - หน้าที่ของเพื่อนเมื่อเดือดร้อนก็ควรจะช่วยเหลือ

9. สมศรีกำลังวิ่งเล่นอยู่กลางสนาม เห็นครูถือของพะรุงพะรังเดินผ่านมา สมศรีจึงหยุดเล่น แล้ววิ่งไปช่วยครูถือของ นักเรียนคิดว่า เพราะเหตุใดสมศรีจึงช่วยครูถือของ
- การช่วยเหลือครูเป็นหน้าที่ของนักเรียนที่ควรปฏิบัติ 6
  - ถ้าไม่ช่วยครู ครูอาจตำหนิได้ว่าเป็นเด็กไม่มีน้ำใจ 1
  - ครูจะได้ชมเชยว่าเป็นนักเรียนที่ดีมีน้ำใจ 2
  - ถ้าเพื่อน ๆ คนอื่นพบเหตุการณ์เช่นนี้ ก็คงช่วยเหลือคุณครูเหมือนกัน 7
10. เมื่อมีบุคคลภายนอกถามหาห้องธุรการของโรงเรียน วาริซึ่งเป็นนักเรียนคนหนึ่งรีบบอกทางให้ ถ้าข้าพเจ้าเป็นวาริก็จะทำเช่นนั้นเช่นกัน เพราะ
- ถ้าผู้ใหญ่ถามแล้วไม่ช่วยเหลืออาจถูกตำหนิได้ว่าเป็นเด็กไม่มีน้ำใจ 1
  - การช่วยเหลือผู้อื่นย่อมได้รับคำยกย่องชมเชย 5
  - เพื่อน ๆ ของข้าพเจ้าก็เคยช่วยเหลือผู้อื่นเช่นนี้บ่อย ๆ 3
  - ถือว่าเป็นหน้าที่ของนักเรียนที่ดีที่ช่วยเหลือผู้อื่นได้ 4
11. วันหนึ่งคุณแม่ของชูใจใช้ให้ชูใจไปพบญาติที่ประตูน้ำ ชูใจทราบว่าอารีเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในย่านดังกล่าวและคุ้นเคยกับสถานที่เป็นอย่างดี ชูใจจึงไปสอบถามอารีเกี่ยวกับการเดินทางอารีให้คำแนะนำแก่ชูใจ ถ้าข้าพเจ้าเป็นอาริก็คงแนะนำชูใจ เพราะเหตุใด
- ใคร ๆ ก็ทำเช่นนั้นทั้งนั้น ถ้ารู้จักสถานที่นั้นดีพอ
  - เมื่อมีปัญหาในคราวหน้าชูใจจะได้ช่วยเหลือข้าพเจ้าบ้าง
  - เมื่อเรามีความรู้ในเรื่องใดก็ควรจะใช้ความรู้นั้นให้เกิดประโยชน์แก่คนอื่น ๆ ด้วย
  - ถ้าไม่บอกชูใจแล้วชูใจบอกให้แม่ของเขาทราบ ข้าพเจ้าจะโดนตำหนิว่าเป็นเด็กไม่มีน้ำใจ
12. สายใจเป็นนักเรียนในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ทางโรงเรียนได้จัดให้มีนิทรรศการทางวิชาการขึ้น คุณครูขอร้องให้สายใจและนักเรียนคนอื่น ๆ มาช่วยกันเตรียมงานในวันอาทิตย์นี้ ซึ่งสายใจตั้งใจว่าจะไปเที่ยว สายใจรู้สึกลังเล ถ้าข้าพเจ้าเป็นสายใจจะตัดสินใจมาช่วยงานที่โรงเรียนเพราะ
- เพื่อน ๆ ต่างก็ไปช่วยงาน ข้าพเจ้าจึงควรไปช่วยเช่นกัน
  - เป็นเพื่อนไม่ควรเอาเปรียบซึ่งกันและกัน
  - กลัวครูตำหนิว่า ไม่ให้ความร่วมมือ
  - คุณครูจะได้ชมเชยว่าเป็นคนมีน้ำใจ
13. ทุกครั้งที่สมศรีทราบข่าวประกาศรับสมัครงาน ในช่วงปิดเทอม หรือทราบข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาเธอมักจะบอกเพื่อน ๆ ได้รู้ด้วย ถ้าข้าพเจ้าเป็นสมศรี ข้าพเจ้าทำเช่นนั้น เพราะ

- ก. ถ้าเก็บข่าวไว้คนเดียว เพื่อนจะว่าข้าพเจ้าเป็นคนไม่มีน้ำใจ 1
- ข. ถ้าเพื่อน ๆ ไปพบข่าวเช่นนี้ก็คงมาบอกข้าพเจ้าเช่นกัน 3
- ค. เพื่อน ๆ จะได้เห็นว่าข้าพเจ้าเป็นคนรักพวกพ้อง 2
- ง. การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นสิ่งที่ดีที่ควรกระทำ 4
14. ในช่วงพักกลางวัน วันนี้อมรบอกกับกมลว่า ตนเองไม่ได้ทำการบ้านวิชาเลขมา ตอนบ่าย จะแก้งไม่สบายขออนุญาตคุณครูไปนอนห้องพยาบาล กมลได้ยินดีดังนั้นจึงพูดห้ามอมร แล้วบอกว่าไม่ใช่วิธีแก้ปัญหาที่ถูกต้อง ถ้าข้าพเจ้าเป็นกมลก็คงทำเช่นนี้ เพราะ
- ก. ถ้าเพื่อนถูกลงโทษจะโกรธหาว่าข้าพเจ้าไม่เตือนและอาจเลิกคบข้าพเจ้า
- ข. ถ้าเพื่อนคนอื่นรู้ก็ต้องห้ามอมรเหมือนอย่างที่ข้าพเจ้าทำเช่นกัน
- ค. การตักเตือนเพื่อนเป็นหน้าที่ของเพื่อนที่ดี
- ง. ภายหลอมรจะต้องกล่าวขอโทษที่ข้าพเจ้าเตือนเขา
15. นล และนรีกำลังเขียนข้อความและวาดรูปต่าง ๆ ลงบนโต๊ะเรียนในห้อง พรเดินผ่านมาพอดี และบอกเพื่อนทั้งสองว่า ทำแบบนี้ไม่ถูกต้อง ถ้าข้าพเจ้าเป็นพร ข้าพเจ้าจะบอกเพื่อน เช่นนั้น เพราะ
- ก. เพราะถ้าคุณครูเห็นว่าโต๊ะสกปรกต้องโดนลงโทษทั้งห้อง 1
- ข. การแนะนำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นหน้าที่ที่ควรกระทำ 2
- ค. ถ้าเพื่อนคนใดผ่านมาเห็นก็ต้องทำอย่างที่ข้าพเจ้าแนะนำ 3
- ง. เมื่อคุณครูทราบจะต้องชมเชยว่าข้าพเจ้าเป็นเด็กดี 4
16. เมื่อกานดาสอบชิงทุนการศึกษาได้ วลัย ซึ่งเป็นเพื่อนคนหนึ่งในห้องเรียนได้ไปแสดงความยินดีกับกานดา ถ้านักเรียนเป็นวลัยจะทำเช่นนั้น เพราะ
- ก. กลัวเพื่อนจะตำหนิว่าไม่สนใจเพื่อนในห้อง
- ข. การแสดงความยินดีต่อเพื่อนเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ
- ค. ต้องการให้กานดาและเพื่อน ๆ เห็นว่าข้าพเจ้าเป็นคนน่ารัก
- ง. เพื่อน ๆ ต่างก็มาแสดงความยินดีกับกานดาทั้งนั้น
17. ขณะที่อมรกำลังนั่งอ่านหนังสืออยู่ในห้องสมุดอย่างเพลิดเพลิน มีนักเรียนรุ่นน้องคนหนึ่งถือหนังสือมายืนอ่านอยู่ข้าง ๆ แก้อีที่อมรนั่งอยู่ เนื่องจากที่นั่งในห้องสมุดมีน้อยไม่พอนั่ง อมรจึงลุกให้ที่นั่ง ข้าพเจ้าจะทำอย่างอมร เพราะเหตุใด
- ก. หน้าที่ของพี่ควรมีน้ำใจแก่น้อง
- ข. ถ้าเพื่อนทะเลาะว่าข้าพเจ้ายังคงนั่งอ่านหนังสือ จะหาว่าไม่มีน้ำใจได้
- ค. น้องคนนั้นจะได้ชื่นชมและนับถือข้าพเจ้า
- ง. เพื่อน ๆ ของข้าพเจ้าก็ลุกให้ที่นั่ง นั่งเสมอ

18. สดใสไม่เข้าใจบทเรียนที่คุณครูสอน วันหนึ่งเมื่อมีเวลาว่าง เขาจึงไปพบคุณครูเพื่อซักถามเพิ่มเติม แต่คุณครูมีงานยุ่งมากและกำลังจะเข้าประชุม จึงบอกให้สดใสไปหา มารศรีซึ่งเข้าใจเรื่องที่คุณครูสอนดี สดใสจึงไปหา มารศรี ถ้าข้าพเจ้าเป็นมารศรีข้าพเจ้าจะอธิบายให้ สดใสฟัง เพราะเหตุใด
- เมื่อคุณครูทราบจะได้ให้คะแนนจิตพิสัยเพิ่ม
  - เพื่อน ๆ ที่เข้าใจบทเรียนก็คงอธิบายให้สดใสฟังเหมือนกัน
  - ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำผู้รู้ต้องช่วยเหลือผู้ที่ไม่รู้
  - คุณครูบอกให้สดใสมาหาข้าพเจ้าถ้าข้าพเจ้าไม่อธิบายคุณครูทราบจะลงโทษได้
19. ข้าพเจ้าเห็นสุรียห์เพื่อนร่วมชั้นรูปร่างสูงใหญ่กว่าข้าพเจ้าและเป็นเด็กเกเร ชอบขโมยของ ข้าพเจ้าเห็นเขาขโมยปากกาของชูลีกรเพื่อนที่ข้าพเจ้ารักไป ต่อมาสุรียห์ถูกจับได้ ชูลีกรขอรับรองให้ข้าพเจ้าเป็นพยานให้ ข้าพเจ้าจะเป็นพยานให้ เพราะ
- ถ้าไม่เป็นพยานให้ข้าพเจ้าอาจถูกลงโทษ
  - ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นหน้าที่ของนักเรียนต้องเป็นพยานพูดความจริง
  - ถ้าเพื่อน ๆ คนอื่นเห็นเหตุการณ์ก็คงกล้าเป็นพยาน
  - เพื่อนคงจะรักข้าพเจ้ามากขึ้นที่ช่วยเป็นพยานให้
20. เมื่อทราบว่าคุณครูไม่สบายนอนพักที่ห้องพยาบาล อรวรียห์ซึ่งเป็นหัวหน้าห้องจะรีบไปเยี่ยมทันที และอาสาช่วยเหลือคุณครู ถ้านักเรียนเป็นอรวรียห์ นักเรียนจะทำเช่นนั้น เพราะ
- เกรงคุณครูจะตำหนิได้ว่า ไม่สนใจไต่ถาม
  - คนอื่น ๆ ที่เป็นหัวหน้าห้องก็ทำเช่นนี้
  - คุณครูจะได้เห็นความสำคัญของข้าพเจ้าและให้คะแนนจิตพิสัยเพิ่ม
  - เป็นหน้าที่ของหัวหน้าห้อง ต้องไปช่วยเหลือคุณครูที่ไม่สบายเท่าที่จะกระทำได้

การตรวจให้คะแนน

การตรวจให้คะแนน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดให้ตรงกับขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม 4 ขั้น
ดังนี้

- ให้ 4 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นที่ 4
- ให้ 3 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นที่ 3
- ให้ 2 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นที่ 2
- ให้ 1 คะแนน สำหรับคำตอบที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นที่ 1

ตาราง 6 จำแนกรายชื่อของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อในด้านต่าง ๆ

ความเอื้อเฟื้อในด้านต่าง ๆ	ข้อที่
ความเอื้อเฟื้อทางกาย	1, 4, 9, 12, 17
ความเอื้อเฟื้อทางวาจา	5, 10, 14, 15, 19
ความเอื้อเฟื้อทางสติปัญญา	2, 6, 11, 13, 18
ความเอื้อเฟื้อทางใจ	3, 7, 8, 16, 20

ตาราง 7 การให้คะแนนของแบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ

ข้อที่	ก	ข	ค	ง
1	4	2	1	3
2	3	2	1	4
3	4	1	2	3
4	1	2	3	4
5	2	4	1	3
6	2	1	4	3
7	1	3	2	4
8	1	3	2	4
9	4	1	2	3
10	1	2	3	4
11	3	2	4	1
12	3	4	1	2
13	1	3	2	4
14	1	3	4	2
15	1	4	3	2
16	1	4	2	3
17	4	1	2	3
18	2	3	4	1
19	1	4	3	2
20	1	3	2	4

ภาคผนวก ค

1. ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
2. แสดงค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ
3. แสดงคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
4. แสดงคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และแสดงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการ
ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อ

ข้อที่	t
1	2.73
2	2.07
3	2.29
4	6.29
5	2.44
6	1.85
7	2.22
8	3.82
9	3.64
10	3.54
11	4.17
12	2.50
13	4.00
14	2.67
15	3.75
16	2.32
17	2.79
18	2.18
19	3.14
20	2.55

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.97

แสดงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ โดยสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สูตรดังนี้

$$\begin{aligned}\alpha &= \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right] \\ n &= 20 \\ \sum S_i^2 &= 7.27 \\ S_t^2 &= 93.01 \\ &= \frac{20}{20-1} \left[1 - \frac{7.27}{93.01} \right] \\ &= 0.97\end{aligned}$$

แบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

ตาราง 9 แสดงคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

คนที่	ก่อนทดลอง X	หลังทดลอง Y	ผลต่าง (X - Y) = D	ผลต่างยกกำลังสอง D ²
1	55	76	21	441
2	55	78	23	529
3	60	80	20	400
4	64	80	16	256
5	63	72	9	81
6	63	70	7	49
7	69	76	7	49
8	44	74	30	900
9	52	80	28	784
10	61	76	15	225
11	66	80	14	196
12	65	73	8	64

$$\Sigma D = 198 \quad \Sigma D^2 = 3974$$

$$X_{\text{diff}} = 16.50$$

$$S.D._{\text{diff}} = 8.02$$

ตาราง 10 แสดงคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

คนที่	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง	ผลต่างยกกำลังสอง
	X	Y	(X - Y) = D	D ²
1	59	52	7	49
2	63	58	5	25
3	64	61	3	9
4	63	65	2	4
5	60	65	5	25
6	61	67	6	36
7	52	54	2	4
8	53	67	14	196
9	59	67	8	64
10	61	58	3	9
11	62	61	1	1
12	67	69	2	4

$$\Sigma D = 58$$

$$\Sigma D^2 = 426$$

$$X_{\text{diff}} = 4.83$$

$$S.D._{\text{diff}} = 3.64$$

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นามสกุล	นางสาวสิริวรรณ ชัยสกุล ฉันทะสานนท์
วัน เดือน ปีเกิด	28 กรกฎาคม 2508
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	98/34 หมู่บ้านรุ่งเรือง ซอยกุศลศิลป์ ถนนสรรพาวุธ เขตบางนา แขวงบางนา กรุงเทพฯ 10260
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ครูเอกชน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2527	มัธยมศึกษาตอนปลายจาก โรงเรียนสตรีมหาพุดमारาม
พ.ศ. 2531	การศึกษาระดับบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 2 (เอกการแนะแนว) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
พ.ศ. 2541	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

สิริวรรณ ฉันทนะสานนท์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา

ตุลาคม 2541

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2541 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 24 คน ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา แล้วสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน กลุ่มทดลองคือกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและกลุ่มควบคุมคือกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ t-test

ผลการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อดีกว่านักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

THE EFFECT OF GROUP WORK ON MORAL REASONING ALTRUISM
OF PRATHOM SUKSA VI STUDENTS OF
ASSUMPTION CONVENTS SILOM SCHOOL
IN BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

SIRIWAN CHANTANASANON

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Educational Psychology
At Srinakharinwirot University

October 1998

The purpose of this experimental research was to study the effect of group work on moral reasoning altruism of Prathom Suksa VI students of Assumptionconventsilom School in Bangkok in the academic year 1998. The subjects were 24 students whose moral reasoning altruism scores were below the percentile rank of 25. They were randomly divided into experimental group and control group. Each group was consisted of 12 students. The experimental group was exposed to group work and the control group was not exposed to group work. The instrument was the questionnaire on moral reasoning altruism. The data was analysed by t-test.

The results were as follows:

1. The moral reasoning altruism of the students exposed to the group work was significantly better than before the experiment at .01 level.
2. The moral reasoning altruism of the students exposed to the group work program was significantly better than the others students that was not exposed to group work at .01 level.